

Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025

Wykonanie zlecił:

Urząd Gminy Luzino
84-242 Luzino, ul. Ofiar Stutthofu 11
www.luzino.eu

Opracowanie wykonała:

Altra Consulting spółka z o. o.
80-432 Gdańsk ul. Konrada Leczkowa 24/5
www.altraco.pl

Spis treści

WSTĘP.....	3
METODYKA OPRACOWANIA.....	4
STRUKTURA DOKUMENTU	6
PRZEBIEG PRAC NAD DOKUMENTEM.....	6
RAPORT O STANIE GMINY LUZINO - DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA.....	8
Ogólna charakterystyka Gminy	8
Położenie i podział administracyjny Gminy.....	8
Infrastruktura oraz układ komunikacyjny.....	12
Historia i dziedzictwo kulturowe	15
Walory przyrodnicze i turystyczne	20
Demografia	27
Przedsiębiorczość, rynek pracy	31
Bezrobocie	36
Mieszkalnictwo	37
Pomoc społeczna, wsparcie wykluczonych, przeciwdziałanie przemocy.....	38
Opieka zdrowotna	39
Bezpieczeństwo publiczne.....	40
Edukacja i oświata	40
Kultura i sport.....	41
Organizacje pozarządowe.....	45
Raport Społeczny - Badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Luzino.....	46
ANALIZA SWOT GMINY.....	59
ANALIZA TOWS.....	64
WIZJA GMINY.....	66
OBSZARY I CELE STRATEGICZNE	67
WSKAŹNIKI OPERACYJNE I STRATEGICZNE.....	80
ZGODNOŚĆ CELÓW STRATEGICZNYCH Z KRAJOWYMI I WOJEWÓDZKIMI DOKUMENTAMI O CHARAKTERZE STRATEGICZNYM.....	84
SYSTEM WDROŻENIA MONITORINGU I EWALUACJI	89
Spis rysunków	91
Spis tabel	91
Spis źródeł	92

WSTĘP

Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025 to dokument planistyczny, który określa najważniejsze kierunki rozwoju danego obszaru w celu jego harmonijnego i zrównoważonego rozkwitu oraz ciągłego polepszenia jakości życia jej mieszkańców.

Potrzeba posiadania w/w dokumentu wynika z ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [tj. Dz. U. z 2014, poz. 1649], gdzie określono, że **...politykę rozwoju w skali lokalnej prowadzi samorząd gminny i powiatowy na podstawie strategii rozwoju.**

W związku z dynamicznym rozwojem Gminy istniała bieżąca konieczność określenia kierunków jej rozwoju na podstawie lokalnych potencjałów i uwarunkowań. W trakcie prac planistycznych uwzględniono nowe kierunki działań wynikające z Długofalowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 r. oraz Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego do 2020 r.

Prace nad Strategią rozpoczęto z inicjatywy władz samorządowych. Trwały 3 miesiące i składały się z części analitycznej oraz planistycznej. Mimo, iż inicjatywa opracowania Strategii wypłynęła ze strony władz samorządowych to jest to dokument skierowany do mieszkańców całej społeczności Gminy oraz wszystkich podmiotów publicznych i prywatnych działających na jej obszarze. **Strategia zakłada aktywne uczestnictwo wszystkich przedstawicieli lokalnej wspólnoty jako pełnoprawnych inicjatorów, decydentów i realizatorów założonych działań.**

Partycypacja (współdecydowanie) w treści opracowania składała się z:

- ❖ utworzenia zespołu strategicznego złożonego z lokalnych liderów, którzy realnie wpływali na zapisy dokumentu,
- ❖ przeprowadzenia badania ankietowego na reprezentatywnej grupie mieszkańców, która określiła największe potencjały oraz najbardziej odczuwalne braki tego obszaru
- ❖ sformułowania ostatecznej treści dokumentu w trakcie aktywnych konsultacji społecznych.

Ostateczna wersja dokumentu została przyjęta Uchwałą Rady Gminy Luzino w czerwcu 2016 roku.

Niniejsza Strategia jest elementem wyjściowym przygotowywania wszystkich planistycznych dokumentów Gminy. Jest także dokumentem wyrażającym wspólną wizję rozwoju oraz wyznaczającym drogę do osiągnięcia celów strategicznych. Realizacja tych celów umożliwi pełny i zrównoważony rozwój, ułatwi realizację oddolnych inicjatyw, określi rodzaj najważniejszych kierunków działań oraz będzie „drogowskazem” dla całej społeczności Gminy Luzino.

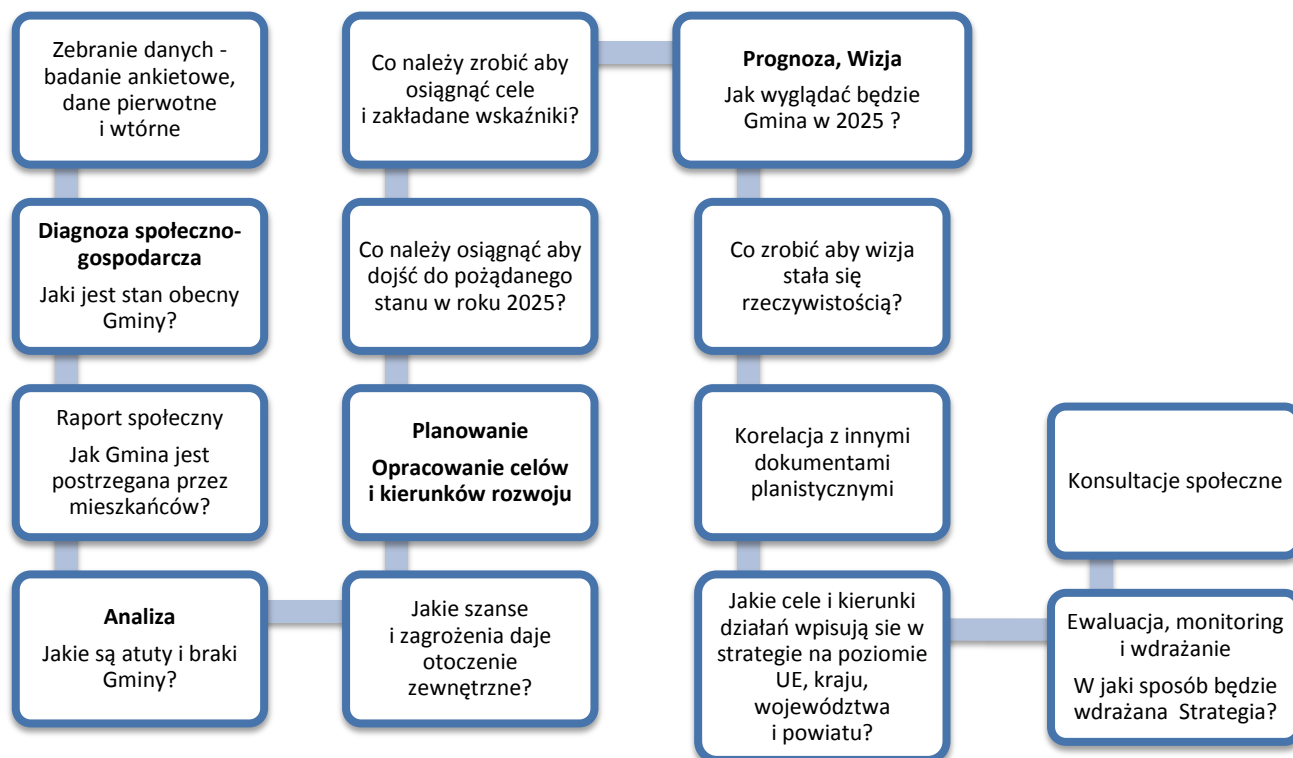
METODYKA OPRACOWANIA

1. Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025 powstała w oparciu o **partycypacyjny model planowania** strategicznego z uwzględnieniem perspektywy zrównoważonego rozwoju. Wszystkie analizy i decyzje podejmowane w trakcie wypracowywania strategicznych rozwiązań uwzględniały **trzy obszary: społeczny, gospodarczy i przestrzenny**.
2. Wykorzystano diagnozę społeczno-gospodarczą Gminy (**RAPORT O STANIE GMINY**) oraz badanie ankietowe dotyczące poziomu zadowolenia i jakości życia (**RAPORT SPOŁECZNY**).
3. Cele i kierunki rozwoju Gminy na lata 2016-2025 zostały przyjęte w trakcie rzeczywistych i efektywnych konsultacji społecznych.
4. Zadbano o korelację dokumentu ze strategią powiatu, województwa, kraju co umożliwi swobodne aplikowanie po środki zewnętrzne i wpisanie się w krajowe programy rozwoju.
5. Podstawowym założeniem opracowania Strategii Rozwoju Gminy Luzino było wyznaczenie długofalowych kierunków i celów rozwoju samorządu lokalnego oraz wskazanie narzędzia ich realizacji.
6. Strategia jest punktem wyjścia dla bieżących decyzji inwestycyjnych i prorozwojowych podejmowanych przez lokalne władze i inwestorów prywatnych.
7. Przebieg planowania strategicznego jest procesem indywidualnym, charakterystycznym dla danego podmiotu i uwzględniającym jego specyfikę. Istnieje jednak wiele uniwersalnych metod, które mogą być stosowane na wielu poziomach, np. motywowanie uczestników procesu, analiza SWOT czy też warsztaty strategiczne. Metody te pozwalają na usystematyzowanie wiedzy oraz uporządkowanie kolejnych działań, które w efekcie pozwalają na zbudowanie planu rozwoju.
8. Warunkiem opracowania skutecznej strategii jest zaangażowanie przedstawicieli różnych środowisk. W prace nad dokumentem zaangażowano szeroką reprezentację środowiska lokalnego (przedstawicieli najważniejszych instytucji, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, liderów społecznych).
9. Horyzont czasowy Strategii Rozwoju Gminy Luzino sięga do roku 2025. Dokument ten jest opracowaniem długookresowym, a jego okres wdrażania jest zgodny ze stosowanymi praktykami planistycznymi oraz umożliwi stosowanie Strategii w horyzoncie spójnym z perspektywą finansową Unii Europejskiej (2014-2020) z możliwością aplikowania po środki w latach 2021 i 2022.

Proces tworzenia Strategii Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025 obrazuje poniższy wykres.

Rysunek 1 - Etapy powstawania dokumentu strategicznego

Źródło: opracowanie własne

STRUKTURA DOKUMENTU

Rysunek 2 - Struktura dokumentu

RAPORT O STANIE GMINY	• Diagnoza w zakresie infrastruktury, sfery przyrodniczej oraz społeczno gospodarczej - analiza wykorzystuje dane pierwotne (ewidencja ludności, dane służb lokalnych) i wtórne (dane GUS, PUP, itp.)
RAPORT SPOŁECZNY	• Analiza zawiera dane dotyczące poziomu jakości życia mieszkańców Gminy oraz wnioski z ankiet wraz z pełną analizą danych z badania
ANALIZA SWOT/TOWS	• Określa silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia rozwojowe Gminy
ANALIZA CELÓW ROZWOJU	• Prezentacja celów głównych i szczegółowych.
KIERUNKI ROZWOJU WSKAŹNIKI KONTEKSTOWE	• Określenie kierunków w celu osiągnięcia założonych celów w roku 2025
OKREŚLENIE ZASAD MONITORINGU I EWALUACJI	• Sposób kontroli realizacji założonych celów i kierunków rozwoju
KONSULTACJE SPOŁECZNE	• Zebranie uwag od mieszkańców Gminy, organizacji pozarządowych, radnych, pracowników instytucji publicznych, lokalnych przedsiębiorców

Źródło: opracowanie własne

PRZEBIEG PRAC NAD DOKUMENTEM

Praca nad opracowaniem dokumentu metodą **PARTYCYPACYJNO-EKSPERCKĄ** była związana z powołaniem zespołu strategicznego w skład którego weszli przedstawiciele reprezentujący Gminę (pracownicy instytucji publicznych, radni, przedstawiciele organizacji pozarządowych, lokalni liderzy, przedsiębiorcy). Spotkania były prowadzone przez ekspertów Altra Consulting.

Specjaliści Ci określili wcześniej metodologię prac nad dokumentem oraz kierunek prac warsztatowych. Główne tezy dokumentu zostały oparte na diagnozie społeczno-gospodarczej Gminy, badaniu ankietowym mieszkańców, analizie problemowej, analizie SWOT oraz określeniu kluczowych obszarów strategicznych Gminy.

W trakcie opracowywania dokumentu odbyły się 2 spotkania zespołu strategicznego.

W ramach pierwszego warsztatu określono z wykorzystaniem analizy SWOT najważniejsze elementy rozwoju Gminy oraz wypracowano wnioski diagnostyczno-projektowe z uwzględnieniem bliższej i dalszej przyszłości. Odpowiedziano na pytania:

Jak wygląda Gmina dzisiaj?

Jakie dostrzegamy atuty i braki tego obszaru?

Jak wyglądać będzie Gmina w roku 2025?

Co należy zrobić aby wizja stała się rzeczywistością?

Sformułowano wizję rozwoju Gminy do 2025, określono strategiczne i operacyjne cele rozwojowe.

W trakcie drugiego warsztatu opracowano kierunki działań oraz wskaźniki kontekstowe konieczne do monitoringu i ewaluacji wdrażanej koncepcji rozwoju.

Opracowano raport społeczny określający poziom zadowolenia i jakości życia mieszkańców Gminy.

Odbyły się konsultacje społeczne w trakcie których mieszkańcom Gminy prezentowany był dokument oraz kierunki rozwoju Gminy na lata 2016-2025.

Dokument został przyjęty przez Radę Gminy.

RAPORT O STANIE GMINY LUZINO - DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

Raport o stanie Gminy stanowi swoisty portret obecnej sytuacji i jest analizą istniejących uwarunkowań społeczno-gospodarczych. Podstawą jego opracowania były przede wszystkim:

- ❖ dane statystyczne, publikowane przez Główny Urząd Statystyczny,
- ❖ dane z ewidencji własnych prowadzonych przez Urząd Gminy,
- ❖ dokumenty o charakterze strategicznym wyznaczające kierunki rozwoju w poszczególnych obszarach, w tym plany zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków rozwoju, uchwały budżetowe, wieloletnia prognoza finansowa i inne.

Ogólna charakterystyka Gminy

Położenie i podział administracyjny Gminy

Gmina Luzino jest gminą wiejską położoną w północnej części Województwa Pomorskiego, w centrum Powiatu Wejherowskiego. W granicach powiatu funkcjonuje siedem gmin wiejskich: Choczewo, Gniewino, Linia, Luzino, Łęczyce, Szemud, Wejherowo oraz trzy gminy miejskie: Reda, Rumia, Wejherowo.

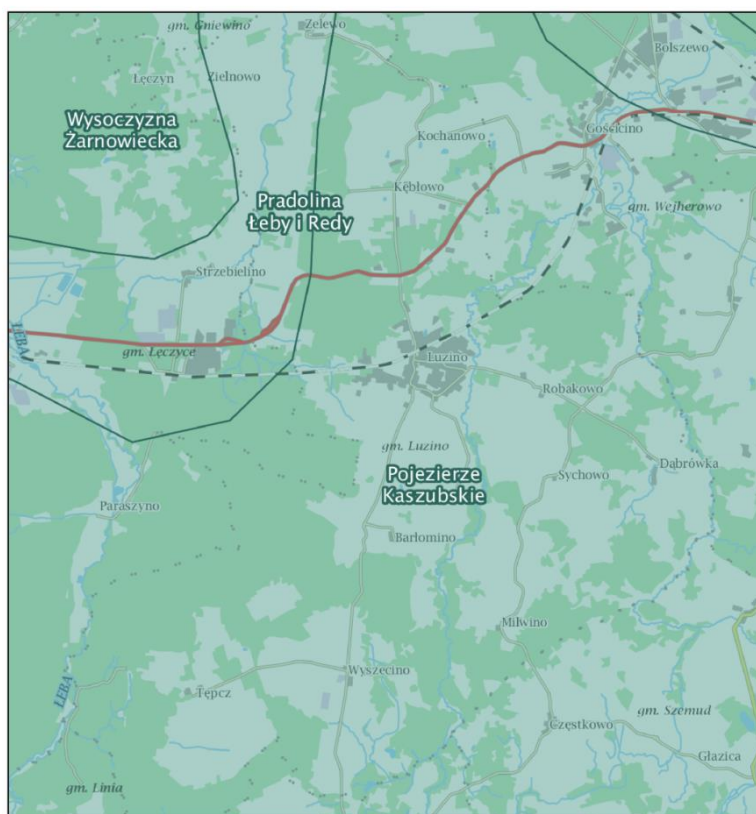
Gmina zajmuje obszar 111 km², co stanowi 8,64% powierzchni Powiatu Wejherowskiego i 0,61% Województwa Pomorskiego. W Powiecie Wejherowskim zajmuje siódmą pozycję pod względem obszaru i szóstą pod względem ludności - na 10 gmin. Gmina Luzino graniczy z Gminą Gniewino, Łęczyce, Linia, Szemud oraz Wejherowo.

Gmina należy do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Kaszubska Droga”, Grupy Rozwoju Lokalnego "Pradolina Łeby", Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot, Związku Gmin Pomorskich, gminami partnerskimi są: Stolzenau (Niemcy) i Turgiele (Litwa).

W ujęciu fizycznogeograficznym (wg J. Kondrackiego) większa część obszaru Gminy należy do mezoregionu Pojezierze Kaszubskie [makroregion Pojezierze Wschodniopomorskie, podprowincja Pojezierza Południowobałtyckie, prowincja Niż Środkowoeuropejski, mega region Pozaalpejska Europa Środkowa]. Pojezierze Kaszubskie jest pokryte osadami czwartorzędowymi pochodzenia lodowcowego. Na terenie mezoregionu występują głównie surowce mineralne wykorzystywane w budownictwie: glina zwałowa, piaski, żwiry, głazy narzutowe, ił warwowy. Przeważają gleby słabe głównie bielcowe i pseudobielcowe, miejscami występują gleby szarobrunatne. Dominującą klasą gleb jest klasa IVa i IV b rzadko występują gleby klasy III i V. Rzeźba terenu Pojezierza Kaszubskiego jest silnie pofałdowana. Relief jest znacznie silniejszy niż w pozostałych mezoregionach województwa, miejscami zbliżony do reliefu typowo górskiego, w którym są znaczne deniwelacje terenu.

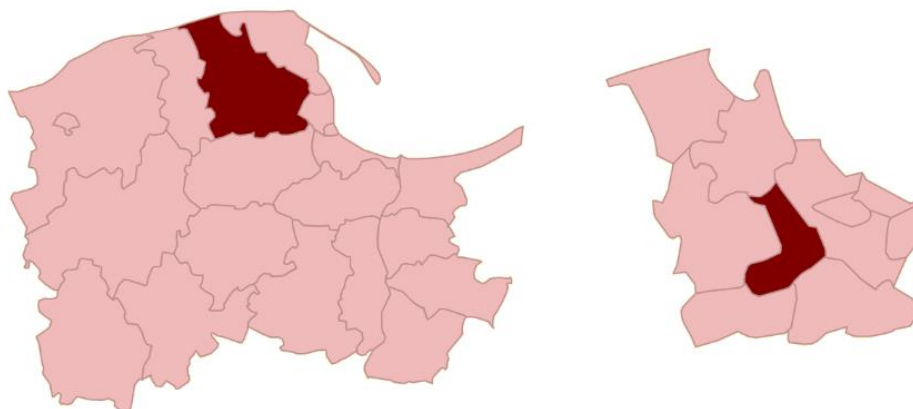
Rysunek 3 - Gmina Luzino według regionalizacji fizycznogeograficznej

Źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, www.geoserwis.gdos.gov.pl

Rzeźba terenu została ukształtowana przez szereg różnych czynników, spośród których decydującą rolę odegrał lądolód skandynawski oraz wody fluwioglacjalne. Z tego względu rzeźba jest określana jako glacialna. Kolejnym czynnikiem mającym wpływ na rzeźbę jest późniejsza działalność erozyjno – akumulacyjna rzek. Jedynie północnozachodnie fragmenty Gminy należą do mezoregionów Pradolina Redy-Łeby oraz Wysoczyzna Żarnowiecka [makroregion Pobrzeże Koszalińskie, podprowincja Pojezierza Południowobałtyckie, prowincja Niż Środkowoeuropejski, mega region Pozaalpejska Europa Środkowa].

Rysunek 4 - Położenie Powiatu Wejherowskiego na tle Województwa Pomorskiego oraz Gminy Luzino na tle Powiatu Wejherowskiego

Źródło: stat.gov.pl

Przez Gminę przebiega Droga Krajowa nr 6 oraz Linia Kolejowa nr 202. Odległość z Luzina do (centrum) Wejherowa to około 12 km, Lęborka 26 km, Gdyni 36 km, Gdańska 55 km oraz Słupska 77 km. Mieszkańcy Gminy mogą korzystać z połączeń komunikacyjnych realizowanych przez: PKS Gdynia oraz PKP SKM.

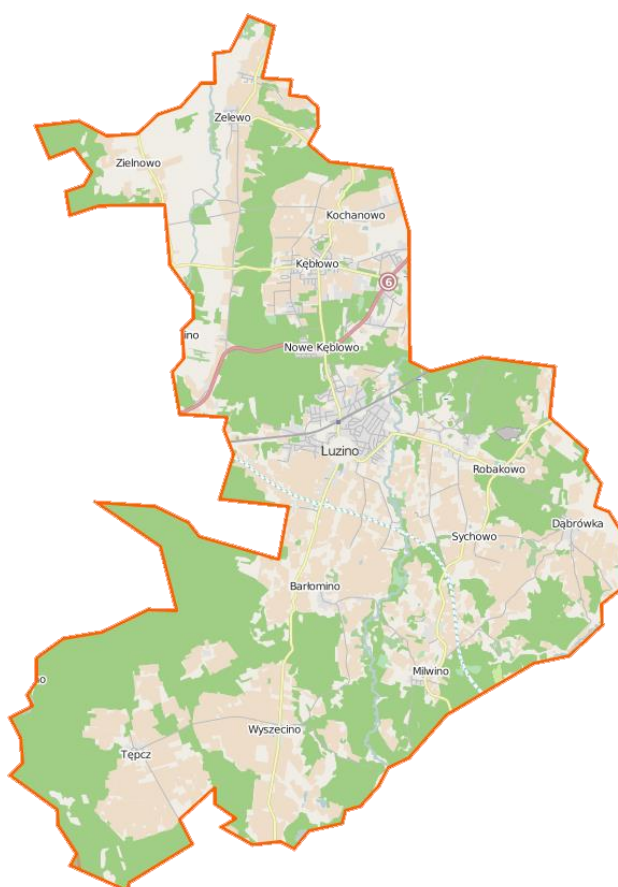
Sieć osadniczą Gminy tworzy 12 miejscowości, które równocześnie są sołectwami (Barłomino, Dąbrówka, Kębłowo, Kochanowo, Luzino, Milwino, Robakowo, Sychowo, Tępcz, Wyszecino, Zelewo, Zielnowo). Siedzibą Gminy jest miejscowość Luzino - jedna z największych wsi o charakterze małomiasteczkowym w województwie pomorskim - będąca centrum administracyjno-usługowym, położona nieopodal Drogi Krajowej nr 6. Luzino jest również największą miejscowością Gminy z 7 335 mieszkańcami. Około 75% mieszkańców Gminy Luzino mieszka w trzech wsiach (Luzino, Kębłowo i Robakowo).

Tabela 1 - Wykaz miejscowości na terenie Gminy Luzino wraz z ilością mieszkańców [stan na 31 XII 2015 r.]

Barłomino	636	Robakowo	1 000
Dąbrówka	441	Sychowo	332
Kębłowo	2 824	Tępcz	268
Kochanowo	467	Wyszecino	509
Luzino	7 335	Zelewo	552
Milwino	523	Zielnowo	63

Źródło: UG Luzino

Rysunek 5 - Mapa Gminy Luzino

Źródło: commons.wikimedia.org

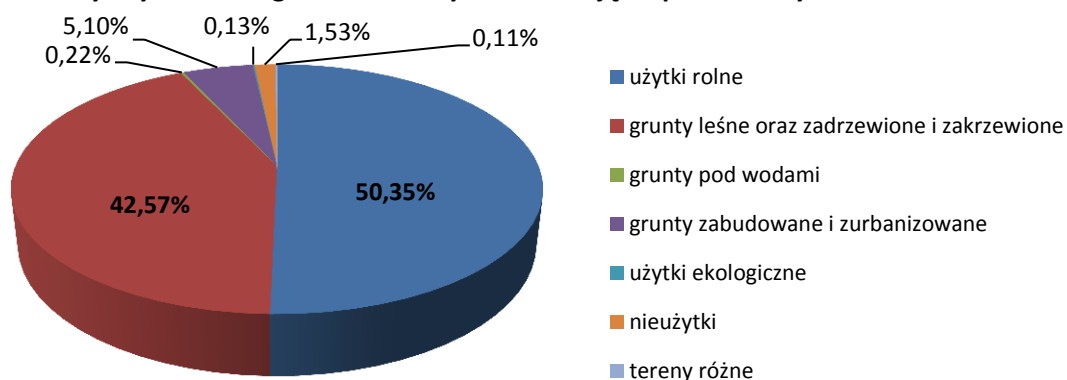
Gmina Luzino jest gminą o charakterze rolniczym. Najwięcej – bo aż 50,35% jej powierzchni zajmują użytki rolne. Następne w kolejności grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmują 42,57% powierzchni Gminy. Wśród użytków rolnych największą część stanowią grunty orne, które zajmują 4 029 ha. Następne w kolejności są łąki i pastwiska i zajmują one odpowiednio 933 i 402 ha.

Tabela 2 - Powierzchnia geodezyjna Gminy Luzino według kierunków wykorzystania [w ha]

powierzchnia ogółem	11 147
użytki rolne	5 612
- grunty orne	4 029
- sady	34
- łąki trwałe	933
- pastwiska trwałe	402
- grunty rolne zabudowane	160
- grunty pod stawami	2
- grunty pod rowami	52
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	4 745
- lasy	4 711
- grunty zadrzewione i zakrzewione	34
grunty pod wodami	25
- pod wodami powierzchniowymi płynącymi	23
- pod wodami powierzchniowymi stojącymi	2
grunty zabudowane i zurbanizowane	569
- tereny mieszkaniowe	168
- tereny przemysłowe	4
- tereny inne zabudowane	24
- tereny zurbanizowane niezabudowane	44
- tereny rekreacji i wypoczynku	1
- tereny komunikacyjne - drogi	309
- tereny komunikacyjne - kolejowe	14
- użytki kopalne	5
użytki ekologiczne	14
nieużytki	170
tereny różne	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

Rysunek 6 - Formy użytkowania gruntów Gminy Luzino w ujęciu procentowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

Dane z roku 2015 wskazują, iż na terenie Gminy jest 892 gospodarstw rolnych (średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 5,66 ha) w następującym przedziale powierzchniowym:

Tabela 3 - Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Luzino

Wielkość gospodarstwa [ha]	Ilość gospodarstw	Obszar [ha]
1,01 - 2,00	230	318,40
2,01 - 5,00	235	649,30
5,01 - 7,00	95	524,20
7,01 - 10,01	104	777,20
10,01 - 15,00	92	945,00
powyżej 15,01	136	1 834,60

Źródło: Urząd Gminy Luzino

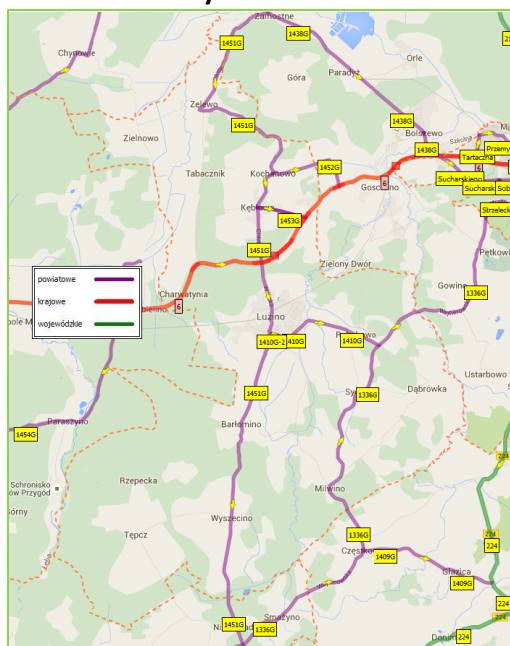
Gmina Luzino charakteryzuje się rozdrobnioną strukturą agrarną. ponad 52% stanowią gospodarstwa do 5 ha. Grupa gospodarstw o powierzchni 5-15 ha użytków rolnych stanowi blisko 33%, a gospodarstwa powyżej 15 ha użytków rolnych stanowią tylko 15% gospodarstw ogółem. Przeważają grunty klasy IV, najczęściej uprawiane jest żyto i pszenżyto, a hodowana trzoda chlewna i bydło. Na terenie Gminy Luzino nie działają grupy producenckie, ani zrzeszenia rolników.

Infrastruktura oraz układ komunikacyjny

Infrastruktura drogowa

Sieć drogową w Gminie Luzino tworzy: 1 Droga Wojewódzka (DW), pięć Dróg Powiatowych (DP) oraz drogi gminne (DG).

Rysunek 7 - Infrastruktura drogowa na terenie Gminy Luzino

Źródło: Zarząd Drogowy dla Powiatu Puckiego i Wejherowskiego

Droga Krajowa nr 6 (DK 6) to droga o długości ok. 351 km. Leży na obszarze województwa zachodniopomorskiego i pomorskiego, prowadząca od granicy z Niemcami w Kołbaskowie do Łęgowa. W granicach administracyjnych Gminy Luzino znajduje się około 10 km DK 6, trasa dzieli teren Gminy na część północną i południową, przebiega w bezpośrednim pobliżu Luzina. Przez teren Gminy przebiegać ma również planowana **Droga Ekspresowa nr 6 (S6)**, na odcinku Lębork – Obwodnica Trójmiasta, zwana potocznie Trasą Kaszubską. W marcu 2015 r. zawarto umowę na wykonanie Koncepcji Programowej, w 2018 r. planowane jest rozpoczęcie robót, a w sierpniu 2020 roku oddanie trasy do użytkowania. S6 będzie przebiegać na południe od Luzina, na terenie Gminy znajdzie się węzeł „Luzino” oraz obwód utrzymania drogi ekspresowej (OUS).

Sieć dróg powiatowych tworzą:

- 1451G Kniewo-DK6-Luzino-Łebno,
- 1336G Zakrzewo-Linia-Strzepcz-Częstkowo-Gowino-Wejherowo,
- 1410G Luzino-Dąbrówka-Sopieszyno,
- 1452G Kochanowo-DK6,
- 1453G Kębłowo-DK6.

Większość dróg gminnych jest w złym stanie technicznym.

Linia kolejowa

Przez Gminę Luzino przebiega Linia Kolejowa nr 202 (o długości 334,360 km), łącząca Gdańsk ze Stargardem Szczecińskim przez Gdynię, Lębork, Słupsk, Koszalin, Białogard, Świdwin i Łobez. Na terenie Gminy linia jest (jak i na większości przebiegu) jednotorowa i zelektryfikowana (1989 rok). W Luzinie zlokalizowana jest stacja kolejowa, obok której znajduje się przejazd kolejowy (w tym miejscu krzyżują się LK 202 i DP 1451G). Jest to newralgiczny punkt i zarazem wąskie gardło systemu komunikacyjnego Gminy – ze względu na duży ruch kolejowy w godzinach wzmożonego ruchu drogowego powstają korki.

Publiczny transport zbiorowy

Usługi publicznego transportu zbiorowego na terenie Gminy Luzino realizowane są przez PKP Szybką Kolej Miejską w Trójmieście, Pomorską Komunikację Samochodową w Gdyni oraz Miejski Zakład Komunikacji Wejherowo. Ze stacji Luzino odjeżdża około 40 pociągów Szybkiej Kolei Miejskiej dziennie- w kierunku Trójmiasta i Lęborka. Stacja Luzino jest również graniczną stacją obowiązywania Biletów Metropolitalnych emitowanych przez Metropolitalny Związek Komunikacyjny Zatoki Gdańskiej. PKS Gdynia zapewnia połączenia z Wejherowem, Lęborkiem, Linią oraz pomiędzy poszczególnymi miejscowościami Gminy na liniach:

- 676: Wejherowo - Nowe Kębłowo - Luzino - Barłomino - Wyszecino – Tępcz,
- 677: Wejherowo - Dąbrówka - Milwino - Linia – Lębork,
- 678: Wejherowo - Dąbrówka - (Robakowo) - Milwino – Linia,
- 680: Wejherowo - Dąbrówka - Robakowo – Luzino,
- 681: Zelewo - Kochanowo - Kębłowo (- Nowe Kębłowo) – Luzino.

Natomiast linia nr 10 ZKM Wejherowo łączy miejscowość Kębłowo ze stolicą powiatu.

Gmina Luzino w ramach środków własnych zapewnia transport dzieci do placówek oświatowych na terenie Gminy oraz do Wejherowa i Strzepcza (dotyczy dzieci niepełnosprawnych). Wykluczona komunikacyjnie jest jedynie miejscowość Zielnowo (63 osoby zamieszkałe na koniec 2015 roku) do której nie dociera żaden środek transportu publicznego. Na pewną formę wykluczenia komunikacyjnego wpływa również zbyt mała (lub niedostosowana do potrzeb mieszkańców Gminy) częstotliwość kursowania pociągów i autobusów.

Infrastruktura elektryczna i gazowa

Przez teren Gminy Linia przebiegają napowietrzna linia wysokiego napięcia (LWN):

- LWN 400 kV relacji Żarnowiec – Gdańsk Błonia.

W chwili planowana (rozważana) jest budowa linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Gniewino – Sierakowice (której przebieg również zlokalizowany będzie w Gminie Luzino). Na terenie Gminy nie ma obecnie Głównego Punktu Zasilania (GPZ), bądź stacji transformatorowo-rozdzielczej.

Cztery sołectwa na terenie Gminy są podłączone do infrastruktury gazowej: Kębłowo, Kochanowo, Luzino i Robakowo. Na koniec 2014 roku ilość czynnych przyłączy do budynków (mieszkalnych i niemieszkalnych) wynosiła 356, z czego 319 odbiorców gazu ogrzewało mieszkania gazem. Zarządcą sieci jest G.EN. Gaz Energia oddział w Pucku.

Infrastruktura wodna, kanalizacyjna, oczyszczalnie ścieków, gospodarka odpadami

Sieć wodociągowa w Gminie Luzino dociera do 11 sołectw (za wyjątkiem Zielnowa), sieci korzysta 95% mieszkańców. Długość sieci wodociągowej wynosi 157,9 kilometrów. Ujęcia wody (studnie) wraz z hydroforniami znajdują się w: Dąbrówce, Kębłowie, Kochanowie, Luzinie, Sychowie, Wyszecinie i Tępczu.

Tabela 4 - Infrastruktura wodociągowa w Gminie Luzino [stan na 31 XII 2015 r.]

długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	157,9
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	3 157
woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³ - dekametr sześcienny]	311,3
ludność korzystająca z sieci wodociągowej [os.]	14 228
roczne zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca [m ³]	21,9

Źródło: UG Luzino

46% mieszkańców Gminy korzysta ze zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej i są to jedynie mieszkańcy Luzina. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni mechaniczno-biologicznej (technologia Biogradex) zlokalizowanej w Luzinie (ul. Polna).

Tabela 5 - Infrastruktura kanalizacyjna w Gminie Luzino [stan na 31 XII 2015 r.]

długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	28,6
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	1 282
ścieki odprowadzone [dam ³ – dekametr sześcienny]	225
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [os.]	4 856

Źródło: UG Luzino

Gmina Luzino należy do Regionu Gospodarki Odpadami „Eko Dolina”. Odpady przekazywane są do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych „Eko Dolina” w Łęczycach. W Luzinie (ul. Przemysłowa 13) funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) oraz Punkt Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych (PZON). Na terenie Gminy źródłami odpadów komunalnych są gospodarstwa domowe oraz obiekty infrastruktury handlowej, usługowej, szkolnictwa. W Gminie stosuje się selektywną zbiórkę odpadów i zastosowano poniższe frakcje:

- zmieszane odpady komunalne,
- papier i tektura, metal, tworzywa sztuczne, szkło i opakowania wielomateriałowe, popioły i żużle, odpady ulegające biodegradacji (w tym opakowania biodegradowalne) oraz odpady zielone,

- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte baterie i akumulatory, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady z remontów, przeterminowane leki, chemikalia, zużyte opony.

Z terenu Gminy odbiera się całą masę odpadów komunalnych przekazywanych przez właścicieli nieruchomości, w tym zarówno zmieszanych odpadów komunalnych, jak i odpadów gromadzonych w sposób selektywny. Wprowadzono następujące kolory pojemników i worków:

- czarny (pojemniki) – odpady zmieszane,
- żółty (pojemniki lub worki) – odpady z tworzyw sztucznych i metali,
- zielony (pojemniki lub worki) – odpady ze szkła,
- niebieski (pojemniki lub worki) – odpady z papieru i tektury,
- brązowy (pojemniki lub worki) – odpady zielone.

Z terenu Gminy Luzino w 2015 roku zebrano łącznie 3 010,8 Mg odpadów z czego 184,3 Mg stanowią niesegregowane (zmieszane odpady komunalne). Pozostałą część (60,67%) łącznej masy odpadów stanowią frakcje zebrane w sposób selektywny.

Historia i dziedzictwo kulturowe

Pierwsze ślady osadnictwa w Luzinie i okolicach pochodzą z epoki kamienia i brązu oraz okresu wpływów kultury rzymskiej i łużyckiej, a także z wczesnego i późnego średniowiecza (VII w. p.n.e.). Wszystkie informacje o osadnictwie zostały potwierdzone przez badania archeologów, którzy przebadali i opisali 27 stanowisk: 23 cmentarzyska (Zelewó – V/IV w. p.n.e., Milwinó – kultura pomorska, Tępcz – kurhany z epoki brązu, Sychowó – popielnica domkowa z VII w. p.n.e.), 12 osad, 21 punktów osadniczych, 140 śladów osadniczych, skarb monet (monety arabskie, angielskie i niemieckie z X-XI w.) oraz grodzisko z IX w. Przez teren Gminy przebiegał wczesnośredniowieczny szlak handlowy Via Regia (Trakt Królewski) łączący Gdańsk ze Słupskiem. Pozostałością dawnego traktu jest bruk między Milwinem, a Barłominem i Tępczem (prowadził do rzeki Łeby). Z kolei górująca nad Luzinem Kukówka mogła być nawet wzgórzem kultowym.

Grodzisko w Luzinie

Powstały w IX wieku gród spełniał funkcję obronną i strzegł szlaku handlowego z Gdańska do Słupska (Via Regia). Położony jest na południowy wschód od Luzina – nad rzeką Bolszewką (zwaną wcześniej Luzińska Strugą). Usytuowany jest na wyniesieniu polodowcowym, w trudno dostępnym terenie, ukryty wśród drzew i krzewów, opleciony jest mokrądlami i meandrującą rzeką. Grodzisko ma kształt owalnego czworoboku (80m na 48m) i otoczone jest wałem ziemnym. Przez wiele stuleci opuszczone grodzisko było zapomnianym (a wręcz legendarnym) obiektem, odnalazł je dopiero Kazimierz Dampz w 1967 roku.

Na początku wieku XII cały region znalazł się w granicach państwa polskiego i zaczęło obowiązywać jednolite prawo zwane „prawem książęcym”. Pierwsza wzmianka o Luzinie została zapisana w dokumencie lokacyjnym biskupa włocławskiego w roku 1245, gdy Luzino zostało darowane w posagu fundacyjnym klasztorowi norbertanek w Żukowie – data ta została przyjęta jako data powstania wsi Luzino. Powstanie okolicznych wsi i osad (Barłomina, Robakowa, Kęblowa, Dąbrówki, Tępcza, Sychowa, Milwina, Strzebielina, Charwatyni) nastąpiło w tym samym okresie. Przyjmuje się,

że inicjatorem budowy kościoła w Luzinie był żukowski zakon norbertanek - od samego początku patronem parafii jest św. Wawrzyniec.

Kościół pod wezwaniem św. Wawrzyńca

Budowla pochodzi z 1740 roku. Na wieży została osadzona chorągiewka z datą 1689 pochodząca z poprzedniego drewnianego kościoła. Wyposażenie jest barokowe oraz z XIX i drugiej połowy XX wieku. Rzeźby z XVIII w., droga krzyżowa z XIX w., chrzcielnica z XVIII wieku. Barokowa jest także brama wjazdowa na plac kościelny. Najstarszym obiektem jest kamienna średniowiecza kropielnica pochodząca z drewnianego kościoła. Na wieży znajduje się zabytkowy dzwon z warsztatu gdańskiego ludwisarza E. Lindemana z 1793 r. Kościół posiada 2 zegary słoneczne i 100-letni zegar mechaniczny. W obrębie parafii usytuowana jest zabytkowa plebania, organistówka, w ogrodzie znajduje się obelisk przeniesiony z byłego cmentarza przykościelnego. Ciekawostką jest rzeźba – Pan Jezus wjeżdżający do Jerozolimy – wykonana przez mieszkańca Luzina Mariana Mielewcyka, stanowiąca jeden z elementów ołtarza papieskiego z 1999 r. wykonanego pod okiem znanego mistrza prof. Mariana Kołodzieja.

Rysunek 8 - Kościół pod wezwaniem św. Wawrzyńca w Luzinie

Źródło: www.panoramio.com

Na początku XIV wieku Luzino zostało zagarnięte wraz z całym Pomorzem Gdańskim przez Zakon Szpitala Najświętszej Maryi Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie. W roku 1354 decyzją Zakonu Luzino przeniesione zostało z polskiego „prawa książęcego” na niemieckie „prawo chełmińskie”. W wyniku wojny trzynastoletniej, w roku 1466 Luzino ponownie znalazło się w granicach Królestwa Polskiego. W roku 1734 pod Wyszecinem w trakcie wojny o sukcesję polską rozegrała się bitwa pomiędzy wojskami koronnymi (dowodzonymi przez wojewodę lubelskiego Jana Tarłę), a rosyjskimi. Po zaciętej walce bitwę za cenę znacznych strat wygrali Rosjanie.

Barokowe kapliczki

W Luzinie znajdują się dwie barokowe XVIII-wieczne kapliczki. Jedna usytuowana jest niedaleko kościoła pod wezwaniem Św. Wawrzyńca, druga – przy ul. Długiej w pobliżu grodziska z IX wieku. Miejscowa legenda głosi, że Luzino posiadało siedem takich kapliczek, których zadaniem było chronienie gospodarstw przed piorunami i pożarami w czasie burzy.

Po pierwszym rozbiórze Polski (1772) Luzino znalazło się w granicach państwa pruskiego. Wtedy też po pięciu stuleciach nastąpiła zmiana własności wsi, kiedy przeszła pod zarządek króla pruskiego Fryderyka II Wielkiego. Wówczas w Luzinie mieszkało 117 osób. Dynamiczny rozwój Luzina nastąpił po roku 1870, po wybudowaniu linii i stacji kolejowej.

Kościół Ewangelicki (obecnie Gminna Biblioteka Publiczna)

Kościół wybudowany w 1895 roku na wzgórzu zwanym „Kukówka” (118 m n.p.m.) wskazywał kierunek nowej rozbudowy wsi wokół linii kolejowej Szczecin-Gdańsk. Jego fundatorem był właściciel Barłomina Eberhard von Żelewski, a cegła z której zbudowano obiekt pochodziła z barłomińskiej cegielni. Obiekt opustoszały (po 1945 roku), został przekazany Gminie i przebudowany na bibliotekę. Od 1977 roku funkcjonuje jako Gminna Biblioteka Publiczna.

Wybudowano wówczas również pocztę, mleczarnię, gorzelnię, budynek policji, szkołę, domy dla kolejarzy, karczmę, budynki pełniące funkcje handlowo-mieszkalne oraz obiekty przemysłu rolno-spożywczego. Powstanie linii kolejowej było bez wątpienia katalizatorem rozwoju Luzina, ożywiło wymianę towarową pomiędzy okolicznymi wsiami, a Wejherowem i Oliwą. W roku 1905 Luzino zamieszkiwały już 1 084 osoby.

Rysunek 9 - Stacja kolejowa w Luzinie na początku XX wieku

Źródło: Stowarzyszenie Samorządność

Po pierwszej wojnie światowej, w wyniku postanowień traktatu wersalskiego i po wkroczeniu w 1920 roku wojsk generała Hallera – Luzino powróciło do Polski. Nie bez znaczenia okazała się aktywność lokalnej ludności, ponieważ na Kaszubach było wielu zwolenników powrotu do Polski (Antoni

Abraham, Wicek Rogala). Agitowali oni wśród mieszkańców o wywieranie nacisków na Komisję Graniczne za przyłączeniem konkretnych miejscowości do Polski. Granica polsko-niemiecka znajdowała się w pobliskim Strzebielinie (wówczas należącym do Gminy Luzino). Pozostawione tu przez Niemców majątki (m.in. młeczarnia, gorzelnia, karczmy, zajazdy i grunty) nabywali nowi właściciele – głównie Polacy. Po odzyskaniu niepodległości wzrosła wśród mieszkańców aktywność społeczna i gospodarcza. W 1928 roku nastąpiła elektryfikacja wsi, a prąd dostarczała elektrownia wodna w Bolszewie. Wybuch drugiej wojny światowej zahamował rozwój Luzino. Wielu mieszkańców zginęło w Piaśnicy, innych wywożono do obozów koncentracyjnych – eksterminowano inteligencję, działaczy społecznych, aktywistów, ludzi kultury. Działała tu Tajna Organizacja Wojskowa „Gryf Pomorski”, która wstąpiła się w 1943 roku atakiem na lotnisko w Strzebielinie (uszkodzono 6 samolotów szkolno-treningowych). W lutym 1945 roku przez Luzino przechodziły kolumny „Marszu Śmierci” (droga ewakuacji więźniów obozu koncentracyjnego Stutthof), a 10 marca wkroczyły oddziały Armii Czerwonej. Po wojnie Luzino liczyło 960 mieszkańców. Okres powojenny to kolejny czas rozwoju Gminy – zbudowano piekarnię, wytwórnię wód gazowanych, rozlewnię piwa, sklepy wielobranżowe, pawilon handlowy oraz pierwsze wodociągi (pod koniec lat 60-tych). Powstaje Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”, Spółdzielnia Mleczarska, Kółko Rolnicze, siedziba nadleśnictwa. W roku 1990 (po zmianach ustrojowych) nastąpiło w Polsce odrodzenie się samorządu terytorialnego i Gmina Luzino rozpoczęła nowy, kolejny dynamiczny okres rozwoju.

Dnia 11 kwietnia 1992 r. Radni Gminy Luzino zatwierdzili uchwałę w sprawie ustalenia herbu gminy Luzino. Zgodnie ze Statutem Gminy Luzino z dnia 28 marca 2011 r. Herb Gminy przedstawia tarczę podzieloną na dwa równe pola linią pionową. Lewa strona tarczy – na żółtym tle przedstawia wizerunek połowy gryfa w kolorze czarnym. Prawa strona tarczy – na niebieskim tle przedstawia wizerunek św. Wawrzyńca z aureolą i kratą w ręku, który jest odziany w białą długą szatę z czerwonym ornatem diakona.

W 2014 roku w Gminie Luzino [Lëzëno] wprowadzono język kaszubski jako język pomocniczy.

Tabela 6 – Historia miejscowości w Gminie Luzino i ich walory

Miejscowość	Zabytki
Barłomino [Barłomino]	Najstarsze dokumenty mówiące o wsi pochodzą z 1400 roku. Istniejący we wsi XIX-wieczny pałac (zbudowany przez von Żelewskich) spalili w 1945 roku żołnierze radzieccy. Z zabudowań dworskich zachował się jedynie ceglany budynek (obecnie szkoła) oraz kamienna stajnia. Pozostałością założenia pałacowo-parkowego są resztki tego parku z pomnikowymi drzewami (dwie aleje lipowe, dwa 200-letnie dęby oraz 150-letni świerk, buk i lipa).
Dąbrówka [Dąbrówka]	Najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z wczesnej epoki żelaza i późnego średniowiecza. Pierwsza informacja o wsi pochodzi z 1400 roku. Miejscowość posiada charakterystyczny układ (dostosowany do cieków wodnych będących dopływami Gościciny) widlicowy – do wsi prowadzi jedna droga od której pozostałe rozchodzą się w kształcie wideł. Przy kamiennej drodze prowadzącej do wsi stoi krzyż upamiętniający ofiary, które pochłonęła na początku XVIII wieku epidemia cholery. Pod koniec XX wieku przeniesiono z Dąbrówki do Kaszubskiego Parku Etnograficznego we Wdzydzach Kiszewskich trzy obiekty: dziewiętnastowieczny dwór o konstrukcji szkieletowej, chatę wiejską z glinianym klepiskiem oraz krzyż.

Kębtowo [Kăbtowò]	Najwcześniejsze osadnictwo datowane jest na epokę kamienia i wczesną epokę żelaza, co zostało potwierdzone przez badania archeologiczne. Natomiast pierwsza wzmianka o tej miejscowości pochodzi z 1369 roku, wówczas należała do wsi rycerskich funkcjonujących na prawach magdeburskich. W miejscowości zachowały się budynki straży granicznej z okresu międzywojennego. Pomniki przyrody to dwa 400-letnie dęby, po dwa 350-letnie buki i lipy, 350-letni dąb. Uroczym miejscem jest również aleja lipowa (59 drzew), dawna droga z Luzina do Góry.
Kochanowo [Kòchanowò]	Miejscowość wydzielona w roku 1864 z dóbr kębtowskich. Nazwa Kochanowo powstała w latach dwudziestych XX wieku i wywodzi się od nazwiska właściciela wsi – von Koch, który pod koniec XVIII w., zgodnie z modą romantyzmu, wybudował w niej pałacyk, założył park i obszary leśne. W przyległym do pałacu parku znajduje się grób właściciela majątku Emila Kocha. Majątek ten w 1936 roku rozparcelowano, a nowi właściciele na wydzielonych gruntach postawili zabudowania zwane „Poniatówkami”.
Milwino [Milwino]	O pierwotnym osadnictwie w tej wsi świadczą badania archeologiczne przeprowadzone w 1972 roku. Badaniem objęto cmentarzysko grobów skrzynkowych ze średniowiecznej kultury pomorskiej. Odnaleziono wówczas dwie popielnice całe oraz jedną zniszczoną i ustalono ślady osady produkcyjnej, huty szkła (eksponaty stanowią własność Muzeum Archeologicznego w Gdańsku). Po raz pierwszy nazwa wsi została wymieniona w dokumencie z 1381 roku. Nadal jest czytelny układ wsi placowej o kształcie regularnego trójkąta, rzadko zachowany na Pomorzu. Boki trójkąta wyznaczały wiejskie drogi przy których istniały zabudowania, a plac stanowił publiczne pastwisko dla bydła. Przez wieś przebiegał najstarszy szlak handlowy Via Regia. Pozostałością dawnego traktu jest bruk w kierunku Barłomina.
Robakowo [Robòkòwò]	Miejscowość w której stwierdzono ślady osadnictwa z epoki neolitu, epoki brązu, wczesnej epoki żelaza, a także okres wpływów rzymskich. Wieś należała do dóbr rycerskich, a informacja ta znalazła się na kopenhaskich tabliczkach woskowych z 1390 roku. Z dawnych zabudowań przetrwała jedynie szkoła z 1907 roku oraz stajnia dworska z XIX wieku z ozdobnymi detalami.
Sychowo [Sychòwò]	Najstarsze ślady osadnicze wskazują na epokę żelaza i okres wpływów rzymskich (co potwierdziły prowadzone wykopaliska archeologiczne z 1973 roku). Odnaleziono wówczas dwa, unikatowej wartości (jedyne w Polsce) okazy archeologiczne - popielnica domkowa datowana na lata 650-550 p.n.e., oraz popielnica z wyobrażeniem rąk, w której złożono spalone kości kobiety w wieku 35-45 lat (eksponaty znajdują się w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku). Wieś Sychowo została wydzielona w roku 1862 z części majątku szlacheckiego Robakowo. Zachował się dworek z końca XIX wieku wraz z zabudowaniami gospodarczymi. Obecnie w dworcu mieści się szkoła i filia luzińskiej biblioteki, a jeden z budynków dworskich adaptowano na kościół.
Tępcz [Tăpcz]	Najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z epoki brązu i żelaza (cmentarzyska kurhanowe oraz groby skrzynkowe odnalezione w 1978 roku). W miejscowości zachowały się urokliwe ceglane zabudowania gospodarskie z okresu międzywojennego. Cztery wzniesienia morenowe o stromych zboczach (zwane Czerema koronami) nadają okolicy prawie podgórski krajobraz. Znajdują się tu pomniki przyrody (m.in. 150 letnie dwa buki i dąb), także tej nieożywionej (dziewięć głazów narzutowych). W czasie drugiej wojny światowej okoliczne lasy były miejscem schronienia dla partyzantów Gryfa Pomorskiego.
Wyszecino [Wëszecëno]	Najstarsze osadnictwo datowane jest na wczesną epokę żelaza - stwierdzone na podstawie sześciu stanowisk archeologicznych, w tym pięciu osadniczych i jednej produkcyjnej (huty szkła). Pierwsza wzmianka o Wyszecinie datowana jest na 1400 rok. W miejscowości do obecnych czasów przetrwały pozostałości dworskiej zabudowy z parkiem (250-letnia lipa) i szachulcowym spichlerzem. Do miejscowości prowadzi aleja 145 drzew różnych gatunków (m.in. lip, klonów, jarzębin).

Zelewó [Żélewò]	Najstarsze ślady osadnictwa datowane są na wczesną epokę żelaza (znaleziska grobów skrzynkowych w latach dwudziestych XX w). Pierwsza spisana wzmianka o tej miejscowości pochodzi z 1400 roku, gdzie wymienia się Jeszka i Macieja na Żelewie. Fenomenem jest, iż od samego początku, aż po koniec drugiej wojny światowej stanowiła własność rodu Zelewskich (kaszubskiej szlachty) – była ich gniazdem rodowym. Zelewscy byli właścicielami wielu miejscowości leżących na terenie Gminy Luzino w różnych okresach. Najgorszą sławę w dziejach radu zdobył Erich von dem Bach-Zelewski (generał SS), który w 1944 roku dowodził oddziałami pacyfikującymi powstanie warszawskie. Był również jednym z inicjatorów utworzenia obozu koncentracyjnego na terenie dawnych koszar położonych niedaleko miasteczka Auschwitz.
Zielnowó [Zélnowò]	Najmłodsza i najmniejsza wieś Gminy Luzino. W okresie międzywojennym należała do Niemiec, a w granicach Gminy funkcjonuje od 1973 roku. Jest typową wsią rolniczą. Pozostałością z okresu międzywojennego są dwa domy celne.

Walory przyrodnicze i turystyczne

Walory przyrodnicze

Cenny przyrodniczy zasób Gminy Luzino stanowią lasy o powierzchni 4 711 ha (ponad 42% całkowitej powierzchni), zarządzane przez Nadleśnictwo Strzebielino. Dominują lasy sosnowe i bukowe z obszarami objętymi ochroną przyrody. W Gminie znajdują się liczne pomniki przyrody nieożywionej – głazy narzutowe. Znajdują się tu również położone wzdłuż granic Gminy obszary Natura 2000 (siedliskowy), park krajobrazowy oraz użytki ekologiczne. Przez teren Gminy przepływają rzeki: Reda i Łeba, (w północno-zachodniej części gminy), Bolszewka, pierwotnie zwana Luzińską Strugą (w środkowo-wschodniej części gminy) oraz Gościcina (w północno-wschodniej części gminy) - ogólna powierzchnia rzek to 23 ha.

Park Krajobrazowy – to wielkoobszarowa forma ochrony przyrody tworzona ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne, kulturowe oraz krajobrazowe w celu ich zachowania i popularyzacji w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Trójmiejski Park Krajobrazowy - otulina [pow. całk. 162,69 km²] - PL.ZIPOP.1393.PK.31

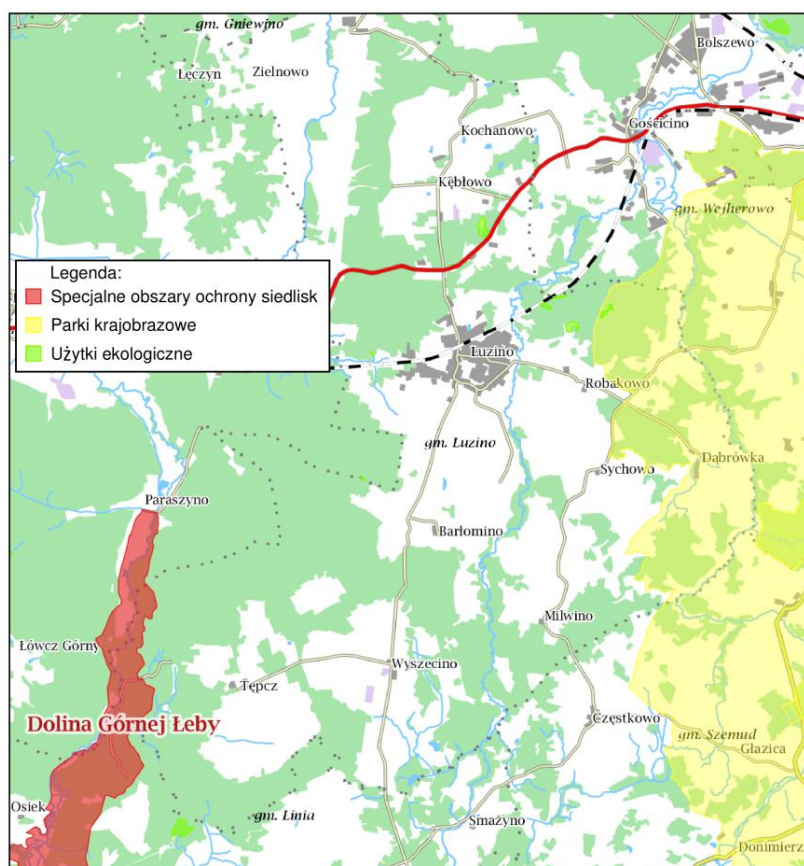
W zachodniej (wysoczyznowej) części TPK przeważają połacie falistej moreny dennej, z lokalnymi wzniesieniami czołowomorenowymi i innymi polodowcowymi formami rzeźby terenu o różnej genezie, np. równinami sandrowymi, rynnymi jeziornymi i nieckami wytopiskowymi. W licznych zagłębieniach terenu znajdują się torfowiska oraz kilkanaście małych jezior, np. Wyspowo, Borowo, Pałsznik, Wygoda, Bieszkowickie, Zawiat, Okuniewko, Długie - niektóre o cechach skąpożywnych jezior pierwotnych powstałych tuż po ustąpieniu zlodowacenia. Cechy polodowcowe krajobrazu podkreśla też obecność licznych głazów narzutowych. Wschodnia część Gminy Luzino tworzy otulinę TPK.

Obszary Natura 2000 - głównym celem funkcjonowania sieci Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Drugim jej celem jest ochrona różnorodności biologicznej. Na terenie Gminy Luzino znajdują się jeden (fragment) obszaru siedliskowego:

- „Dolina Górnej Łeby” – obszar siedliskowy (pow. całk. 25,50 km², PLH220006).

Rysunek 10 - Obszary chronione na terenie Gminy Luzino

Źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska; portal www.geoserwis.gdos.gov.pl

Użytki ekologiczne – to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt, i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania. W Gminie Luzino ustanowiono 6 użytków ekologicznych:

- "Źródła Jadwigi" [0,31 ha] - wilgotna łąka z rzadkimi gatunkami roślin bagiennych;
- "Wołowe Uroczysko" [5,25 ha] - siedlisko przyrodnicze leśne, naturalny zbiornik wodny podlegający sukcesji, stanowiący ostoję i miejsce bytowania oraz rozmnażania chronionych gatunków roślin i zwierząt;
- „Luziński Moczar” [1,79 ha] - zbiorowiska torfowiskowe i mszarne;
- „Torfowisko w Zielonym Dworze” [1,09 ha] - torfowisko przejściowe;
- „Bielawa” [3,32 ha] - wilgotne łąki torfowiskowe z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin oraz zbiornik wodny;
- „Robakowski Moczar” [2,01 ha] - torfowisko przejściowe.

Rysunek 11 - Głaz narzutowy w luzińskich lasach

Źródło: Nadleśnictwo Strzebielino

Turystyka i rekreacja

Zwolennicy aktywnego wypoczynku, pragnący poznać okolice, urokliwą przyrodę oraz zabytki na terenie Gminy Luzino odnajdą miejsca idealnie nadające się na wycieczki piesze, rowerowe. Mogą także spędzić aktywnie czas korzystając z wytyczonych tras biegowych, rowerowych, nording walking, a nawet narciarskich (biegowych).

Trasa biegowa „Wolność jest w naturze”

4 czerwca 1989 roku Polska symbolicznie odzyskała wolność w wyborach do Sejmu. W dwudziestą piątą rocznicę tych wydarzeń Ministerstwo Środowiska i Lasy Państwowe podjęły inicjatywę wytyczenia 25 ścieżek biegowych. Akcja „Wolność jest w naturze” to przykład udostępniania lasu społeczeństwu poprzez wyznaczenie na terenie 17 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych ścieżek biegowych w postaci pętli, jedna z nich (i jedyna w województwie Pomorskim) powstała na terenie Nadleśnictwa Strzebielino (Luzino ul. Wilczka). Luzińska trasa jest pięciokilometrową pętlą. Rozpoczyna się i kończy w Luzinie przy ul. Wilczka, gdzie znajduje się miejsce postoju pojazdów i system wiat. Trasa doskonale nadaje się nie tylko do biegania, ale także do spacerów, joggingu, nordic walking czy jazdy na biegówkach. Prowadzi głównie przez bory sosnowe, jedynie w zachodniej części zahacza o starodrzew bukowy.

Na trasie spotkamy:

- wiele urządzeń do ćwiczeń ogólnorozwojowych;
- dwa kamienne obeliski (jeden poświęcony pamięci poległych żołnierzy, drugi - błogosławionemu ks. Jerzemu Popiełuszce);
- punkt widokowy z przepiękną panoramą na Strzebielino i Charwatynię;
- mielerz - w którym wypalano drewno na węgiel drzewny;
- ciekawostkę hodowlaną - niezwykle stuletnie dęby, które posadzono rzędowo naprzemiennie z sosną, dzisiaj bliżej pod względem wielkości drzew dwudziestoletnich niż stuletnich drzew. Wiek dębów można było potwierdzić dzięki badaniom dendrometrycznym;
- punkty kontrolne do uprawiania orienteeringu w ramach Zielonego Punktu Kontrolnego

Trasa jest charakterystycznie oznakowana. Na parkingu znajduje się tablica z mapą, na której znajduje się przebieg ścieżki. Na trasie jest jeszcze druga tablica „Trenuj w lesie” z propozycjami różnych ćwiczeń.

Rysunek 12 - Trasa biegowa „Wolność jest w naturze” w Luzinie

Źródło: Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych

Ścieżka zdrowia Las Luziński

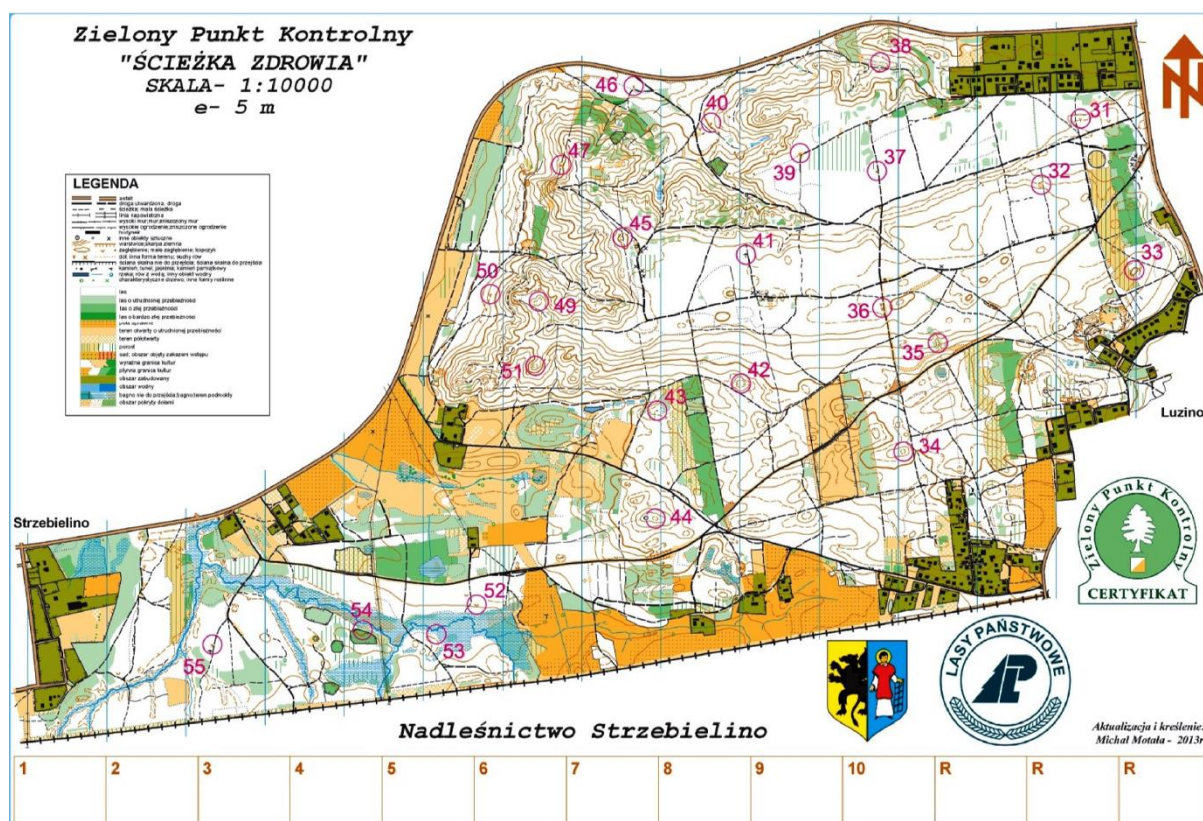
Ścieżka zdrowia w Luzinie wyposażona jest system wiat w ramach Aktywnego Udostępniania Lasu oraz miejsce postoju pojazdów. Na ścieżce są wytyczone dwie trasy spacerowo-biegowe: sosnowa 1,9 km i bukowa 3,4 km. Trasy te są wyposażone w szereg urządzeń do ćwiczeń ogólnorozwojowych.

Zielony Punkt Kontrolny „Luzińskie Mielerze”

Zielony Punkt Kontrolny to nowatorska koncepcja udostępniania lasu przygotowanej w ramach projektu „Luzińskie Mielerze”. Projekt ten polega na odnajdywaniu przy pomocy mapy rozmieszczonych w ciekawym terenie stałych punktów kontrolnych. Na terenie 5,5 km² umieszczonych zostało 25 stałych punktów kontrolnych (drewniane słupki), a każdy punkt ma swój numer i znak perforatora. Potwierdzeniem odnalezienia (zaliczenia) punktu jest odbicie na mapie znacznika perforatora znajdującego się przy słupku. Dzięki temu projektowi, można zdobyć nową umiejętność, jak posługiwać się mapą w terenie, jednocześnie poznając urokliwe zakątki luzińskich lasów. Aby skorzystać z Zielonego Punktu Kontrolnego należy pobrać bezpłatnie plik (ze strony internetowej Nadleśnictwa Strzebielino) z odpowiednią mapą, a następnie ją wydrukować udać się na początek trasy (Luzino, ul. Wilczka - parking przy Ścieżce Zdrowia) i pokonać trasę odbijając znaczniki perforatora na karcie startowej na mapie.

W projekcie zaproponowano także inne formy aktywności poprzez wytyczenie dodatkowo 3 typów tras: biegowej, rowerowej i narciarskiej (każda z nich w 2 rozmiarach: krótka i długa). Oczywiście można również trasy te przejść spacerkiem. Ta różnorodność sprawia, że każdy może wybrać coś co najbardziej mu odpowiada.

Rysunek 13 - Mapa trasy "Zielony Punkt Kontrolny"

Źródło: Nadleśnictwo Strzebielino

Niebieski Szlak Rowerowy

Jest to szlak trudny, w większości poprowadzony gruntowymi drogami, jego długość wynosi około 76 km. Na szlaku możliwe są zjazdy do Łęczyc, Bożegopola, Strzebielina, Luzina, Wejherowa, Redy

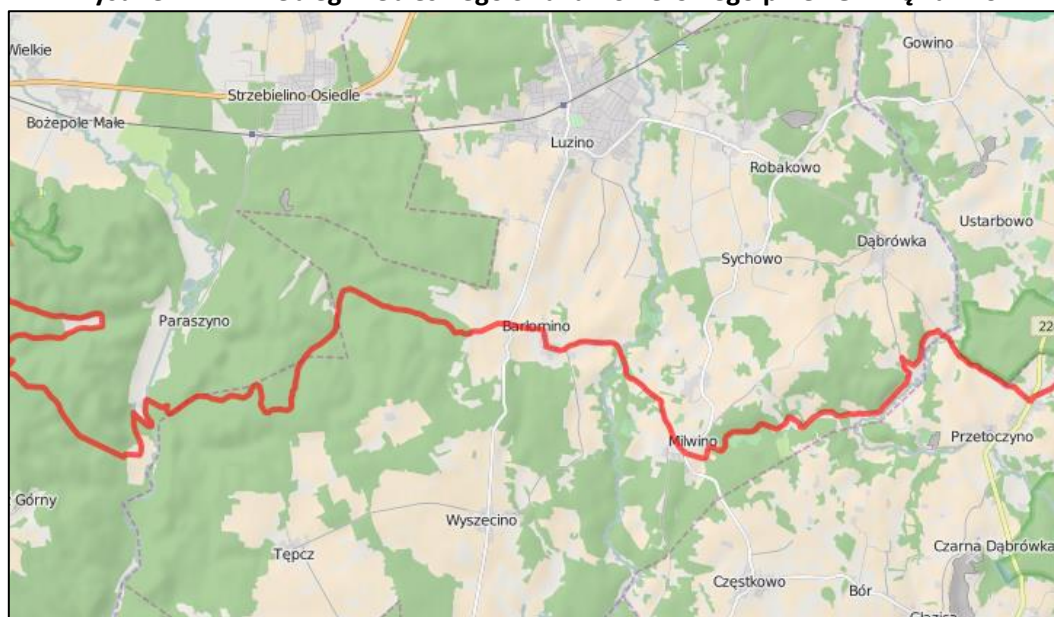
i Rumi. Jednodniowy przejazd całego szlaku to zadanie dla wyczynowców, ponieważ odcinek pomiędzy 15, a 38 kilometrem jest bardzo trudny terenowo (dlatego nie polecany jest osobom mało wprawionym lub na spacerowe wycieczki rodzinne). Na tym odcinku można rywalizować na 4 górskich premiach. Można go ominąć korzystając ze znacznie łatwiejszego czarnego szlaku rowerowego. Szlak przebiega w południowej części Gminy Luzino, przez miejscowości Barłomino i Milwino.

Przebieg szlaku w Gminie Luzino (www.strzebielino.gdansk.lasy.gov.pl)

Szlak wiedzie nas dawną granicą Polsko – Niemiecką, obecnie zwaną „Wielistowską Drogą”. Po pewnym czasie zaczynamy dość długi podjazd, który u szczytu skręca w prawo i wyprowadza nas na IV górkę premię (33,6 km). Zgodnie ze znakami jedziemy najbardziej wyjeżdżoną drogą do kolejnego szlabanu (33,4 km), za którym skręcamy w lewo i drogą zwaną „Na Rzepecką” zjeżdżamy w dół do tzw. „Bruku Barłomińskiego” (36,7 km). W tym miejscu kończy się szlak czarny, który Doliną Łęby omija najtrudniejszy odcinek opisywanego tu szlaku niebieskiego.

Skręcamy w prawo i pniemy się powoli pod górę brukiem do wsi Barłomino, przecinając najpierw drogę asfaltową Luzino – Łębno (39,4 km). Tu możliwy jest zjazd do największej na Pomorzu wsi - Luzino (niecałe 3 km, PKP, PKS, sklepy, Ośrodek Zdrowia, niewielki Ogród Dendrologiczny przy siedzibie Nadleśnictwa Strzebielino). Możliwy jest też nocleg w przydrożnym Motelu „Czardasz” – ok. 1,5 km od skrzyżowania. Przed nami odcinek asfaltowanej drogi i bardzo malownicza okolica wsi Barłomino. We wsi znajduje się niewielki sklep (40,3 km). Możemy więc uzupełnić prowiant na dalszą drogę. 100 m w prawo znajduje się Zielona Szkoła Podstawowa. Jest to miejsce z wieloletnią tradycją - jej historia sięga 1948 roku. Znajdował się tu pałac, a obecna szkoła zajmuje dawny budynek służby. Jedziemy jeszcze kawałek asfaltem a przy tartaku, na rozwidleniu kierujemy się w lewo. Przed nami dłuższy odcinek spokojnej jazdy wśród pól a na krótkich odcinkach również lasów. Docieramy do wsi Milwino (43,7 km, sklepy), gdzie na szosie Wejherowo - Strzebiec skręcamy najpierw w prawo a zaraz potem w lewo w kierunku Remizy Straży Pożarnej. Przez dłuższy czas szlak prowadzi przez las, a potem wjeżdżamy w sielską enklawę pól i łąk. Z pewnością waszą uwagę zwróci przydrożny krzyż ze „strażnikami” – 4 starymi lipami (47,1 km). Jedziemy dalej prosto, po prawej stronie mijamy Sosnową Górę. Opuszczamy tereny Nadleśnictwa Strzebielino i wjeżdżamy w malownicze lasy Nadleśnictwa Gdańsk.

Rysunek 14 - Przebieg Niebieskiego Szlaku Rowerowego przez Gminę Luzino

Źródło: www.traseo.pl

Czerwony Szlak Rowerowy „Pradoliny Łeby-Redy”

Szlak czerwony prowadzi z Lęborka do Rumi północnym skrajem Pradoliny rzek Łeby i Redy. Biegnie przez tereny Nadleśnictw: Lębork, Strzebielino, Wejherowo i Gdańsk. Na pierwszych 30 km czyli do wsi Zielnowo jest to bardzo widokowy i łatwy szlak, biegnący północnym skrajem Pradoliny: Łeby i Redy. Świetnie nadaje się na rodzinne, spacerowe wycieczki. Jedynie krótki fragment szlaku przebiega przez północną część Gminy (Zelewó i Zielnowo).

Arboretum w Luzinie

Park – arboretum (Luzino, ul. Ofiar Stutthofu 47) spełniać ma przede wszystkim rolę terenu rekreacyjnego dla mieszkańców Luzina i okolic, jest również bardzo bogatą skarbnicą informacji o przyrodzie. Arboretum powstało w 1998 roku na powierzchni 1,23 ha wg. projektu opracowanego przez dr inż. Urszulę Nawrocką-Grześkowiak. Na tej powierzchni rośnie ponad 140 gatunków oraz odmian drzew i krzewów zarówno krajowych, jak i aklimatyzowanych. Obiekt wyposażony jest w urządzenia służące do rekreacji (wiata, ławki, miejsce na ognisko) oraz tabliczki z opisami gatunków i odmian drzew i krzewów.

Rysunek 15 - Czołg ze zbiorów Muzeum Techniki Wojskowej "Gryf"

Źródło: Muzeum Techniki Wojskowej "Gryf"

Muzeum Techniki Wojskowej "Gryf"

Muzeum (Dąbrówka, ul. ppłk. R. Lubowiedzkiego 2) zostało założone w kwietniu 2013 roku przez Mariana Koteckiego. Placówka gromadzi eksponaty związane z techniką wojskową, ze szczególnym uwzględnieniem sprzętu z okresu II wojny światowej. Ideą przewodnią muzeum jest dynamiczna prezentacja eksponatów. Placówka chce udowodnić, że muzeum to nie zakurzone gabloty i sale z wyfroterowanymi parkietami, ale przede wszystkim lekcja żywej, interaktywnej historii, którą można dotknąć, poczuć i przeżyć. Zgromadzone pojazdy są w pełni sprawne technicznie - biorą udział w inscenizacjach historycznych, plenerowych widowiskach batalistycznych czy imprezach

edukacyjnych, jak również w realizacji filmów dokumentalnych i fabularnych. Muzeum współpracuje także z pasjonatami historii oraz grupami rekonstrukcyjnymi, których historycznie umundurowani członkowie tworzą załogi pojazdów. Dodatkową atrakcją jest możliwość zwiedzenia Muzeum Saperskiego "Explosive", które posiada bogatą ekspozycję sprzętu saperskiego, różnego typu amunicji, bomb czy min.

Muzeum Regionalne w Luzinie

Misją Muzeum (ul. Ofiar Stutthofu 58) jest ochrona materialnego i duchowego dziedzictwa kulturowego ziemi kaszubskiej. Muzeum wypełnia ją poprzez gromadzenie, przechowywanie, konserwację i udostępnianie do celów badawczych i wystawienniczych dóbr kultury związanych z historią, etnografią, archeologią i sztuką regionu, organizując wystawy, popularyzując wiedzę, prowadząc badania naukowe i działania edukacyjne. W zbiorach muzealnych znajdują się przedmioty pokazujące pracę i codzienne życie Kaszubów oraz maszyny i urządzenia używane w rolnictwie i leśnictwie.

Demografia

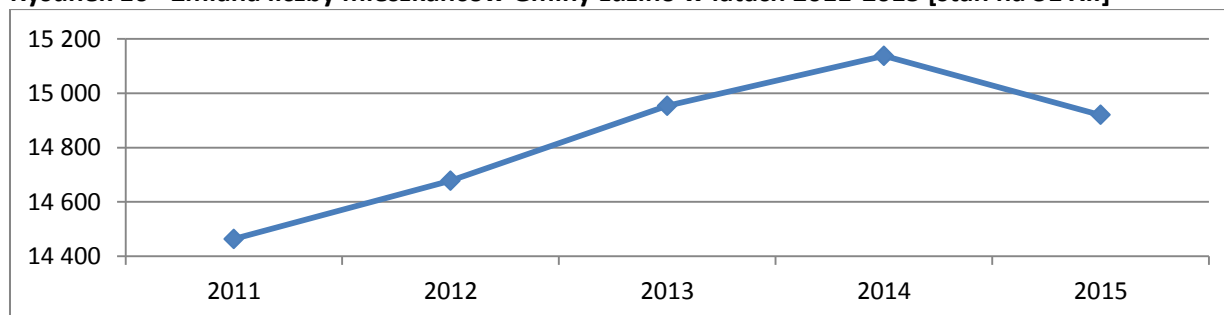
Gmina Luzino jest siódmą co do wielkości gminą w Powiecie Wejherowskim (na dziesięć) - o powierzchni 111 km². Zameldowanych jest tu 14 920 osób – co plasuje Gminę na szóstej pozycji wśród wszystkich gmin, a na trzeciej wśród wiejskich w powiecie. Średnia gęstość zaludnienia w Gminie to 136 osób na km² (czwarta pozycja w powiecie i pierwsza wśród gmin wiejskich – stan na 31 XII 2014 r.). Dla porównania średnia gęstość zaludnienia w Województwie Pomorskim to 126 os./km², a w Powiecie Wejherowskim to 162 os./km².

Tabela 7 - Liczba ludności w Gminie Luzino w latach 2011-2015 [stan na 31 XII]

Liczba ludności (stan na 31 XII)	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	14 464	14 678	14 953	15 137	14 920
- mężczyźni	7 310	7 417	7 547	7 645	7 476
- kobiety	7 154	7 261	7 406	7 492	7 444
Ludność na 1 km²	130	132	134	136	134
Współczynnik feminizacji (kobiety na 100 mężczyzn)	98	98	98	98	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, UG Luzino

Rysunek 16 - Zmiana liczby mieszkańców Gminy Luzino w latach 2011-2015 [stan na 31 XII]

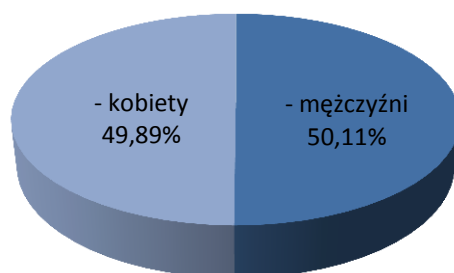
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, UG Luzino

Na przestrzeni pięciu lat (2011-2015) ludność Gminy zwiększyła się o 456 osób. Zwiększanie się liczby mieszkańców w badanym okresie występuje praktycznie we wszystkich gminach Powiatu

Wejherowskiego – jedynym wyjątkiem jest Gmina Choczewo. Według demograficznej prognozy Głównego Urzędu Statystycznego tendencja wzrostowa liczby mieszkańców w przypadku Gminy Luzino będzie się utrzymywać - wzrost dla terenów wiejskich Powiatu Wejherowskiego w roku 2050 wyniesie 41,6% (gdzie 2013=100). Dla całego Województwa Pomorskiego prognozowany jest spadek ilości mieszkańców (-1,3%).

Rysunek 17 - Procentowa struktura mieszkańców w podziale na płeć w Gminie Luzino w roku 2015 [stan na 31 XII]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Luzino

W całym badanym okresie w Gminie Luzino występuje przewaga ilości mężczyzn nad kobietami. Odwrotna sytuacja występuje w Powiecie Wejherowskim (gdzie 50,45% to kobiety, a 49,55% mężczyźni – stan na 2014 r.), Województwie Pomorskim (51,26% kobiety, 48,74% mężczyźni – stan na 2014 r.), jak i całej Polsce (51,61% kobiety, 48,39% mężczyźni – stan na 2014 r.).

Tabela 8 - Ruch naturalny ludności w Gminie Luzino w latach 2011-2015

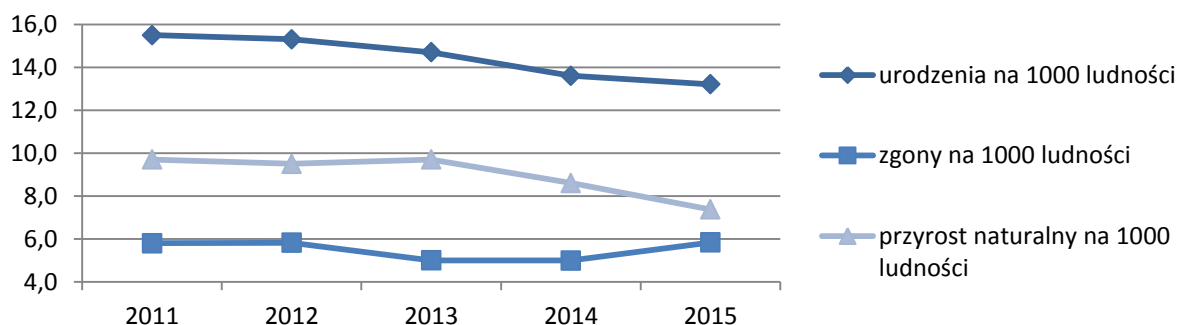
	2011	2012	2013	2014	2015
małżeństwa	77	79	68	76	99
urodzenia żywe	222	224	218	205	197
zgony	83	85	74	75	87
przyrost naturalny	139	139	144	130	110
<i>małżeństwa na 1000 ludności</i>	<i>5,4</i>	<i>5,4</i>	<i>4,6</i>	<i>5,1</i>	<i>6,5</i>
<i>urodzenia na 1000 ludności</i>	<i>15,5</i>	<i>15,3</i>	<i>14,7</i>	<i>13,6</i>	<i>13,2</i>
<i>zgony na 1000 ludności</i>	<i>5,8</i>	<i>5,8</i>	<i>5,0</i>	<i>5,0</i>	<i>5,8</i>
<i>przyrost naturalny na 1000 ludności</i>	<i>9,7</i>	<i>9,5</i>	<i>9,7</i>	<i>8,6</i>	<i>7,4</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, UG Luzino

Przyrost naturalny w Gminie Luzino na 1000 osób w roku 2015 wyniósł 7,4. Pomimo tego, że w badanym okresie zmniejszył się o 2,3 - wskaźnik ten przyjął bardzo dobrą wartość w porównaniu do całego kraju (-1,18*), jak i Województwa Pomorskiego (1,18*) oraz Powiatu Wejherowskiego (5,38*) [* – stan na koniec pierwszego półrocza 2015]. Według demograficznej prognozy Głównego Urzędu Statystycznego także przyrost naturalny – pomimo ogólnej tendencji spadkowej – w roku 2050 w przypadku Gminy Luzino przyjmie wartość dodatnią. Gminy Powiatu Wejherowskiego będą nielicznymi miejscami na mapie całej Polski gdzie będzie występować dodatni przyrost naturalny – wg szacunków GUS 0,7.

Rysunek 18 - Przyrost naturalny (na 1000 osób) w Gminie Luzino w latach 2011-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, UG Luzino

Tabela 9 - Migracje ludności na pobyt stały w Gminie Luzino w latach 2011-2015

		2011	2012	2013	2014	2015
zameldowania ogółem		232	214	238	232	235
zameldowania	z miast	154	117	140	151	128
	ze wsi	74	94	95	78	101
	z zagranicy	4	3	3	3	6
wymeldowania ogółem		112	121	140	165	bd
wymeldowania	do miast	45	57	68	64	bd
	na wieś	58	60	70	92	bd
	za granicę	9	4	2	9	bd
saldo migracji		120	93	98	67	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, UG Luzino [bd – brak danych]

W badanym okresie (2011-2014) saldo migracji w Gminie Luzino wykazywało tendencję malejącą, lecz pomimo tego Gmina uplasowała się na czwartej pozycji wśród wszystkich gmin Powiatu Wejherowskiego z wynikiem 4,5 (saldo migracji na 1000 osób). Dodatkowo saldo migracji jest główną przyczyną (obok przyrostu naturalnego) zwiększającej się liczby mieszkańców Gminy.

Tabela 10 - Ludność według wieku w Gminie Luzino w latach 2011-2015 [stan na 31 XII]

	0-2 lata	3-6	7-12	13-15	16-19	20-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej
2011	694	889	1 331	722	996	1 263	2 291	2 102	1 867	1 253	1 056
2012	687	922	1 346	695	974	1 279	2 327	2 152	1 901	1 302	1 093
2013	665	976	1 323	710	973	1 287	2 386	2 186	1 899	1 374	1 174
2014	639	989	1 322	695	983	1 264	2 425	2 238	1 928	1 405	1 249
2015	513	948	1342	641	935	1205	2445	2209	1944	1492	1353

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, UG Luzino

W latach 2011-2015 liczba mieszkańców w wieku 0-15 lat zmniejszyła się o 192 osoby, a w wieku powyżej 65 lat zwiększyła się o 297 osób. Wpływa na to zmniejszająca się liczba urodzeń, saldo migracji. Trend starzenia się społeczeństwa - tak jak i całą Polskę - dotyka również i Gminę Luzino.

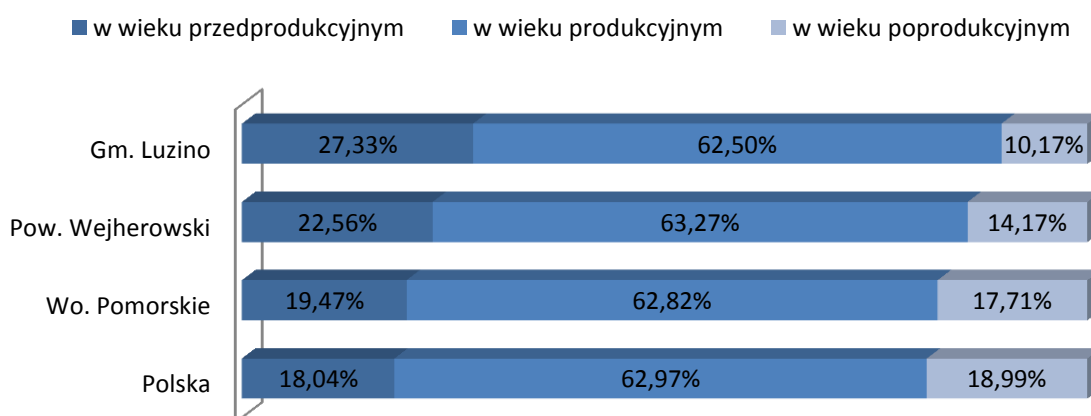
Tabela 11 - Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Gminie Luzino w latach 2010-2014 w podziale na płeć [stan na 31 XII]

			2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem			14 205	14 464	14 678	14 953	15 137
W wieku	przedprodukcyjnym	razem	4 130	4 121	4 134	4 158	4 137
	w tym:	mężczyźni	2 137	2 149	2 167	2 174	2 167
		kobiety	1 993	1 972	1 967	1 984	1 970
	produkcyjnym	razem	8 774	8 992	9 142	9 315	9 460
	w tym:	mężczyźni	4 612	4 734	4 800	4 883	4 955
		kobiety	4 162	4 258	4 342	4 432	4 505
	poprodukcyjnym	razem	1 301	1 351	1 402	1 480	1 540
	w tym:	mężczyźni	413	427	450	490	523
		kobiety	888	924	952	990	1 017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Gminie Luzino występuje również bardzo korzystna sytuacja związana ze strukturą ludności wg ekonomicznych grup wieku. Bardzo duży odsetek [27,33%] stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, a jedynie 10,17% osoby w wieku poprodukcyjnym. Należy pamiętać jednak o tym, że negatywnie na ten współczynnik wpłynąć może ujemne saldo migracji związane z emigracją poza teren Gminy młodych ludzi. Na tle kraju, województwa oraz powiatu wyżej wymieniona struktura kształtuje się bardzo pozytywnie.

Rysunek 19 - Procentowy udział ludności według ekonomicznych grup wieku na poziomie gminy, powiatu, województwa i kraju w 2014 roku [stan na 31 XII]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik obciążenia demograficznego pokazuje relację pomiędzy liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym i w wieku produkcyjnym. Zbyt wysokie wartości tego wskaźnika, z jednej strony korzystnie świadczące o zamożności i zdrowotności danego społeczeństwa (ludzie żyją długo), są jednak niekorzystne z punktu widzenia finansów publicznych (mała liczba osób płacących podatki równocześnie przy dużej liczbie osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, ochrony zdrowia). Współczynnik obciążenia demograficznego Gminy Luzino jest korzystny. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym jest większa od liczby osób w wieku nieprodukcyjnym. Oczekiwać można, że sytuacja taka będzie się utrzymywać jeszcze przez najbliższe lata (analizując

zestawienie dotyczące liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym). Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie na tle kraju, województwa oraz powiatu przyjmują korzystniejsze wartości.

Tabela 12 - Wskaźnik obciążenia demograficznego Gminy Luzino w latach 2010-2014 [stan 31 XII]

	2010	2011	2012	2013	2014
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	61,9	60,9	60,6	60,5	60,0
<i>wskaźnik dla: Polski</i>					58,8
<i>Województwa Pomorskiego</i>					59,2
<i>Powiatu Wejherowskiego</i>					58,1
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	31,5	32,8	33,9	35,6	37,2
<i>wskaźnik dla: Polski</i>					105,2
<i>Województwa Pomorskiego</i>					91,0
<i>Powiatu Wejherowskiego</i>					62,8
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	14,8	15,0	15,3	15,9	16,3
<i>wskaźnik dla: Polski</i>					30,2
<i>Województwa Pomorskiego</i>					28,2
<i>Powiatu Wejherowskiego</i>					22,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Przedsiębiorczość, rynek pracy

W Gminie Luzino w roku 2015 (stan na 31 XII) – według danych z Głównego Urzędu Statystycznego - w krajowym rejestrze urzędowym REGON zarejestrowanych było 1 326 podmiotów gospodarki narodowej. Ponad 99% to podmioty sektora prywatnego.

Branżą, w której działa najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie Gminy - według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 – jest:

- budownictwo z 28,73% udziału.

Kolejnymi sektorami są:

- handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych (włączając motocykle) [23,76%],
- przetwórstwo przemysłowe [14,86%],
- pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby [5,96%],
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna [5,58%].

Wszystkie podmioty prowadzące działalność we wskazanych branżach są podmiotami prywatnymi.

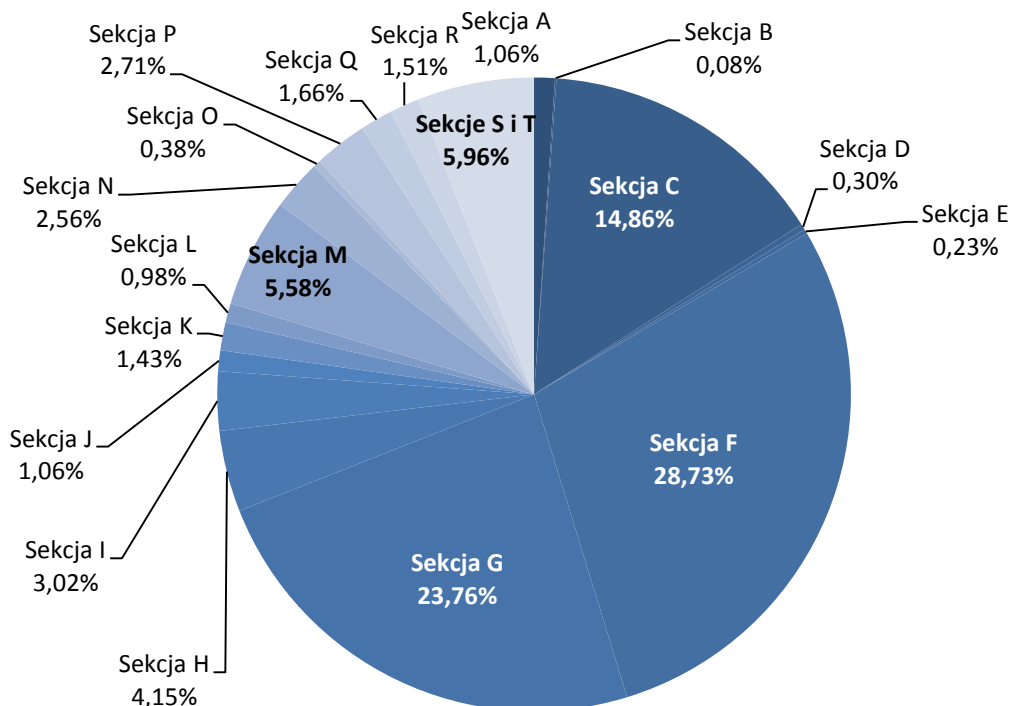
Tabela 13 - Wykaz podmiotów (według działów PKD 2007) zarejestrowanych na terenie Gminy Luzino w roku 2015 [stan na 31 XII]

sekcja	opis	ogółem	w tym sektor publiczny
A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	14	1
B	górnictwo i wydobywanie	1	0
C	przetwórstwo przemysłowe	197	0
D	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	4	0
E	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	0
F	budownictwo	381	0
G	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	315	0
H	transport i gospodarka magazynowa	55	0
I	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	40	0
J	informacja i komunikacja	14	0
K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa	19	0
L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	13	0
M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	74	0
N	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	34	0
O	administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	5	2
P	edukacja	36	7
Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	22	1
R	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	20	3
S i T	pozostała działalność usługowa [S] oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby [T]	79	0
OGÓŁEM		1 326	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Rysunek 20 - Udział procentowy podmiotów na terenie Gminy Luzino wg działów PKD 2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Podmioty z najbardziej popularnych pięciu sekcji PKD mają 78,88% udział wśród wszystkich podmiotów. Najpopularniejszą formą prowadzenia działalności w Gminie – podobnie jak w całym powiecie i w kraju – jest forma jednoosobowej działalności gospodarczej osoby fizycznej (88,70% liczby podmiotów prywatnych). I to właśnie osoby fizyczne mają największy udział w podmiotach wśród najpopularniejszych branż: 94,23% dla budownictwa, 90,48% dla handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów samochodowych (włączając motocykle), 87,31% dla przetwórstwa przemysłowego oraz 83,78% dla działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Dalej są to: spółki handlowe (4,51%) oraz stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (1,45%).

Tabela 14 - Podmioty zarejestrowane na terenie Gminy Luzino wg form prawnych w 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Sektor prywatny	1 103	1 153	1 188	1 266	1 309
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	987	1 022	1 044	1 104	1 148
spółki handlowe	45	49	56	59	59
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	8	8	9	8	8
spółdzielnie	3	3	3	3	3
stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	14	15	18	19	19
Sektor publiczny	14	14	14	13	13
państwowe i samorządowe jedn. prawa budżetowego	10	10	10	9	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Tabela 15 - Podmioty zarejestrowane na terenie Gminy Luzino według klas wielkości w latach 2011-2015

Podmioty zatrudniające:	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	1 117	1 167	1 202	1 279	1 326
0 – 9 osób	1 073	1 132	1 166	1 243	1 290
10 – 49 osób	34	26	28	27	27
50 – 249 osób	9	9	8	9	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

97,29% podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy to podmioty zatrudniające do 9 pracowników czyli mikroprzedsiębiorstwa (w tej grupie znajdują się osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą). Do 49 pracowników zatrudnia dwadzieścia siedem zakładów pracy (czyli 2,04% podmiotów to małe przedsiębiorstwa), a do 249 pracowników dziewięć podmiotów (0,68% to średnie przedsiębiorstwa). Na terenie Gminy nie ma dużych przedsiębiorstw.

Gmina Luzino zajmuje pierwsze miejsce (wraz z Gminą Wejherowo) wśród wszystkich gmin Powiatu Wejherowskiego pod względem ilości podmiotów zarejestrowanych przypadających na 10 tysięcy ludności. Wskazuje to na bardzo wysoką aktywność w zakresie przedsiębiorczości wśród mieszkańców Gminy.

Tabela 16 - Podmioty wpisane do rejestru REGON na terenie gmin Powiatu Wejherowskiego na 10 tys. ludności w roku 2014

Pozycja	Gmina	Podmioty na 10 tys. ludności
1	Luzino	134
	Wejherowo	134
3	Choczewo	129
4	Reda	124
5	Rumia	118
6	Szemud	116
7	Wejherowo	116
8	Łęczyce	115
9	Gniewino	91
10	Linia	77

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Tabela 17 - Przykładowi przedsiębiorcy działający na terenie Gminy Luzino

„Arka Bud” sp. z o. o. [Dąbrówka]
Bracia Bertrand sp. z o.o. [Luzino]
Przedsiębiorstwo Handlowe „U Witka” Art. Grzewczo-Budowlane Witold Breska [Luzino]
„Budrem – Rybak” sp. z o.o. [Luzino]
„Mar–Bruk” Zakład Remontowo–Budowlany Marek Bulczak [Luzino]
Firma Handlowo – Usługowa „Chwil” Alicja Chwil [Kębłowo]
Usługi Tartaczne i Handel Drewnem S.C. „Rodrew” Lucyna Czoska Kazimierz Czoska [Robakowo]
Usługi Transportowo-Sprzętowe Tadeusz Dampc [Luzino]
Transport Ciężarowy Roboty Ziemne Józef Formela [Luzino]
Zakład Handlowo Usługowy „Wik” Ludwik Gruba [Kębłowo]
Domator Marcin Hewelt S.J. Sklep Materiały Budowlane i Wykończeniowe [Luzino]
H500 sp. z o. o. G560 S.K.A.: Sklep Spożywczo – Przemysłowy „Polo – Market” [Luzino]
Dom Opieki p.w. Św. Alberta Janina Herbasz [Kochanowo]

„Hewelix” Usługi Ogólnobudowlane Jarosław Hewelt [Barłomino]
1. Comes Krzysztof Hewelt 2. Cristino Krzysztof Hewelt [Luzino]
Jeronimo Martins Polska S.A.: Sklep Spożywczo – Przemysłowy „Biedronka” [Luzino]
Albud Alfons Kandzorra [Luzino]
Usługi Ogólnobudowlane „Eko-Bruk 2” Henryk Kasprzyk [Luzino]
Przedsiębiorstwo Handlowo–Usługowe „Coloseum” S.C. Kiedrowska K., Kiedrowski S. [Kębłowo]
Usługi Stolarskie Tartak Kleba Zygmunt [Luzino]
„Wikęd” R. Kędziora G. Wiśniewski S.J. [Luzino]
PH-U Bus–Prestige S.C. T. Muszkiewicz, M. & P. Komosiński, [Kębłowo]
„Przetwórstwo Mięsa Konkol” Henryk Konkol, Dariusz Konkol, Sylwia Nawrocka S.J. [Kębłowo]
Kopacz Mirosław – Firma Usługowo Produkcyjna „Protel” [Luzino]
Firma Handlowo–Usługowo–Produkcyjna „Kunz” S.C. Waldemar Kunz, Edmund Kunz [Luzino]
Kwiatkowski - Andrzej Kwiatkowski [Robakowo]
Sprzedaż Naprawa RTV AGD Zygmunt Labuda [Luzino]
Firma Usługowo Produkcyjno Handlowa „Instal-Bud” Jerzy Labudda [Luzino]
Tree Clone Maciej Lebiecki [Luzino]
Firma Usługowo-Handlowa Małszycki Roman [Kębłowo]
Firma Usługowo-Handlowa El Professional Mariusz Maszota [Kębłowo]
Piekarnia–Ciastkarnia „Kaszubska” Kazimierz Meyer [Luzino]
Meymar - Krystyna Meyer [Barłomino]
Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe Hurt – Mix Marcin Meyer [Barłomino]
Firma Handlowo – Transportowo – Budowlana „Ambud” Andrzej Mielke [Luzino]
Przedsiębiorstwo Handlowo–Usługowe „Kaszub” Grażyna Motyka [Luzino]
Gert – Trans Papke Krzysztof [Kębłowo]
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia Piotr Pelcer [Luzino]
Miro Mirosław Richert i wspólnicy S.J. [Kochanowo]
Instalatorstwo Sanitarно-Gazowe i CO Stanisław Richert [Luzino]
Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „Wodo-Instal” Władysław Richert [Luzino]
MS „Bruki” Mirosław Sirocki [Luzino]
Pracownia Mebli Wypoczynkowych „Socha” Czesław Socha [Luzino]
Z. H. U. „Trak” Roman Stenka [Barłomino]
Szatkowski Michał „Chata” [Kębłowo]
Firma Handlowo-Produkcyjno-Usługowa „Szkło-Mar” Marian Szłaga [Luzino]
Elpol Firma Robót Elektrycznych Hubert Szweda [Luzino]
Firma Usługowo-Handlowa „At – Rol” Andrzej Tobiński [Kębłowo]
Firma Budowlana „WP Waga” Piotr Waga [Luzino]
„Wakoz – Beton” Wicky S.J. [Luzino]

Źródło: UG Luzino

Do największych i najważniejszych firm (a równocześnie pracodawców) działających na terenie Gminy należy **Wikęd – Okna i Drzwi**. Firma jest renomowanym i uznanym producentem stolarki okiennej i drzwiowej oraz konstrukcji aluminiowych. W przeciągu kilku ostatnich lat firma podwoiła zatrudnienie, powiększyła powierzchnie produkcyjne i wymieniła maszyny na najnowszej generacji sprzęt, co sprawia, że jest jedną z dynamicznie rozwijających się firm w regionie. Od początku swojej działalności firma współpracuje z najlepszymi - do produkcji stolarki używa komponentów dostarczanych przez wiodących producentów profili PVC, aluminium, stali, okuć oraz szkła. Firma jest laureatem nagród: Gazele Biznesu (2014 i 2015 r.) oraz Diament Forbesa (2014 i 2015 r.). **Przedsiębiorstwo Usługowo Handlowe „El Professional”** działa na rynku od 1997 roku. Podstawową

działalnością są prace elektryczne i elektroinstalacyjne, budownictwo elektroenergetyczne, telekomunikacyjne i przemysłowe. Firma projektuje i wykonuje instalacje elektryczne, sieci napowietrzne i kablowe średniego i niskiego napięcia, oświetlenie zewnętrzne, stacje transformatorowe (również wynajem), rozdzielnie elektroenergetyczne, linie światłowodowe napowietrzne i kablowe oraz inne obiekty energetyczne. Wykonuje również horyzontalne przewiertu sterowane (bezwykopowe przejścia pod przeszkodami terenowymi). **Tartak – Usługi Stolarskie „Kleba”** działa w branży drzewnej od 1985 roku, może poszczycić się bogatym doświadczeniem i wiedzą. Nieustannie ulepsza proces produkcji, posiada wykwalifikowany zespół specjalistów i nowoczesny park maszynowy. Od 2009 roku firma rozszerzyła działalność o produkcję stolarki PCV. Celem firmy jest solidność i terminowe wykonanie wysokiej jakości produktu, dlatego też od tylu lat cieszy się zaufaniem klientów. **Firma „Eko Logistik”** obecna jest na rynku od 1988 roku. Świadczy szeroką gamę usług w zakresie usuwania nieczystości stałych z gospodarstw domowych oraz małych i dużych firm. Zasięgiem obejmuje Gminy Luzino, Łęczycę i Wejherowo. **Firma Usługowa „Protel”** powstała w 1995 roku i specjalizuje się w branży telekomunikacyjnej (budowa i remont kanalizacji kablowej, sieci rozdzielczych i magistralnych; budowa rurociągów i kabli światłowodowych, sieci abonenckich; montaż i uruchomienie systemów radiodostępowych; instalacja i uruchomienie modemów HDSL różnego typu; wykonywanie prac przewencyjnych, remontowych i awaryjnych robót naprawczych sieci telekomunikacyjnych), teletechnicznej (instalacje sieci strukturalnych; instalacje domofonowe; telewizja przemysłowa (monitoring); montaż, uruchomienie i serwis central abonenckich) oraz energetycznej (linie kablowe Sn oraz Nn; sieci napowietrzne Sn oraz Nn; budowa stacji transformatorowych; oświetlenie; wewnętrzne linie zasilające (WLZ); instalacje odgromowe; instalacje elektryczne wewnętrzne i zewnętrzne; rozdzielnie Nn i Sn; pomiary). Firma **Technika Grzewcza „U Witka”** powstała w 1998 roku. Od tego czasu dostarcza sprawdzone rozwiązania instalatorom i hydraulikom, firmom budowlanym, wspólnotom i spółdzielniom mieszkaniowym oraz przedsiębiorstwom handlowym. Stawia na produkty najwyższej jakości i obsługę klienta na najwyższym poziomie, stale reaguje na potrzeby rynku i rozszerza ofertę, m.in. o nowoczesne źródła pozyskiwania energii cieplnej jak kolektory słoneczne, pompy ciepła oraz fotowoltaikę.

Bezrobocie

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wejherowie i Urzędu Statystycznego w Gdańsku na terenie Gminy Luzino w okresie 2011-2016 zaobserwowano spadek bezrobocia (78 osób). Największa liczba bezrobotnych była zarejestrowana w 2012 roku i było to 747 osób. W Gminie na koniec marca 2016 roku bez pracy pozostawało 553 osób, w tym 350 kobiet.

Tabela 18 - Liczba bezrobotnych w Gminie Luzino oraz Powiecie Wejherowskim w latach 2011-2016

Liczba bezrobotnych [wg stanu na 31 XII]	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
Gmina Luzino						
liczba bezrobotnych	631	747	718	719	578	553
<i>w tym kobiety</i>	396	440	435	451	369	350
<i>Liczba bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców [%]</i>	4,47	5,20	4,89	4,67	3,91	3,67
Powiat Wejherowski						
liczba bezrobotnych	8 404	9 429	9 092	8 391	7 145	7 246
<i>w tym kobiety</i>	4 998	5 395	5 244	4 903	4 347	4 384

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wejherowie

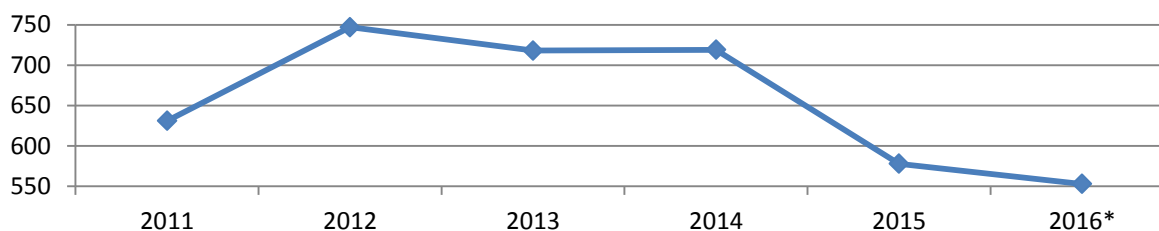
[* stan na 31 III 2016]

Na koniec marca 2016 roku wśród wszystkich 553 osób, 63,29% stanowiły kobiety. Duży odsetek stanowią osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy:

- 52,35% to długotrwale bezrobotni [245 os.],
- 52,14% to osoby do 30 roku życia [244 os.],
- 30,34% to osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia [142 os.],
- 19,02% to osoby powyżej 50 roku życia [89 os.],
- 7,26% to niepełnosprawni [34 os.].

Rysunek 21 - Liczba bezrobotnych w Gminie Luzino w latach 2011-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wejherowie
[* stan na 31 III 2016]

Problem bezrobocia w Gminie Luzino, podobnie jak i w całym Powiecie Wejherowski, w znacznym stopniu dotyka jej mieszkańców. W całym Powiecie Wejherowskim stopa bezrobocia jest wyższa od wojewódzkiej i krajowej odpowiednio o 3,2 i 2,3 punktów procentowych.

Tabela 19 - Stopa bezrobocia na poziomie powiatu, województwa, kraju w latach 2011-2016

Stopa bezrobocia [wg stanu na 31 XII]	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
Powiat Wejherowski	14,9%	16,7%	15,9%	14,6%	12,2%	12,3%
Województwo Pomorskie	12,4%	13,4%	13,3%	11,3%	9,0%	9,1%
Polska	12,5%	13,4%	13,4%	11,5%	9,8%	10,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wejherowie, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku [* stan na 31 III 2016]

Mieszkalnictwo

W roku 2014 na terenie Gminy Luzino znajdowało się 3 523 mieszkania. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi 102,7 m², a przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę to 23,9 m². Sytuacja mieszkaniowa w Gminie rozwija się w stabilnym, stale rosnącym tempie – co jest istotnym czynnikiem przy stale rosnącej liczbie mieszkańców. Na terenie Gminy nie działa żadna spółdzielnia mieszkaniowa.

Tabela 20 - Zasoby mieszkaniowe w Gminie Luzino w latach 2010-2014

Zasoby mieszkaniowe	2010	2011	2012	2013	2014
Budynki mieszkalne ogółem	2 850	3 403	3 433	3 472	3 496
Mieszkania – ogółem					
Mieszkania	3 383	3 407	3 445	3 488	3 523
Izby	16 304	16 422	16 624	16 868	17 056
powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	340 649	344 153	349 993	356 645	361 968

Mieszkania – wskaźniki					
przeciętna pow. użytkowa 1 mieszkania [m ²]	100,7	101,0	101,6	102,2	102,7
przeciętna pow. użytkowa mieszkania na 1 os. [m ²]	24,0	23,8	23,8	23,9	23,9
mieszkania na 1000 mieszkańców	238,2	235,6	234,7	233,3	232,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela 21 - Mieszkania oddane do użytkowania w Gminie Luzino w latach 2011-2015

Mieszkania oddane do użytkowania [ogółem]	2011	2012	2013	2014	2015
Mieszkania	57	76	69	54	103
Izby	-	-	-	302	541
powierzchnia użytkowa [m ²]	8 552	11 580	10 628	8 174	14 205

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela 22 - Mieszkania socjalne w zasobach Gminy Luzino w latach 2012-2014

Mieszkania socjalne	2012	2013	2014
Mieszkania	2	2	2
powierzchnia użytkowa [m ²]	44	44	44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

Pomoc społeczna, wsparcie wykluczonych, przeciwdziałanie przemocy

W Gminie zadania pomocy społecznej realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Luzinie (ul. Młyńska 7).

Zgodnie z art. 7 Ustawy o Pomocy Społecznej GOPS w Luzinie udziela pomocy z powodu:

- ubóstwa;
- sieroctwa;
- bezdomności;
- bezrobocia;
- niepełnosprawności;
- długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- przemocy w rodzinie;
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- alkoholizmu lub narkomanii;
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Pomoc społeczna przyznawana jest w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych.

Ośrodek udziela także wsparcia w ramach:

- świadczeń rodzinnych (zasiłek rodzinny, zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie pielęgnacyjne, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, 500+),
- funduszu alimentacyjnego,
- dodatków mieszkaniowych,
- zryczałtowanego dodatku energetycznego.

W ramach realizacji swych zadań, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej objął w 2014 roku różnorodną formą środowiskowej pomocy 11,0% wszystkich mieszkańców na terenie Gminy Luzino (co stanowi 425 gospodarstw domowych i 1 648 osób).

Tabela 23 - Środowiskowa pomoc społeczna w Gminie Luzino w latach 2010-2014

Środowiskowa pomoc społeczna	2010	2011	2012	2013	2014
Ilość gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej	515	435	446	479	425
<i>w tym: poniżej kryterium dochodowego</i>	347	284	326	329	256
Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej	1 799	1 594	1 725	1 796	1 648
<i>w tym: poniżej kryterium dochodowego</i>	1 150	1 011	1 273	1 241	1 001
Zasięg korzystania z pomocy społecznej [w %]	12,7	11,1	11,8	12,1	11,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

Na przestrzeni lat 2010-2014 zauważa się spadek liczby rodzin korzystających z świadczeń rodzinnych, jest to w głównej mierze spowodowane wzrostem dochodów rodzin oraz równoległe w pewnym stopniu zmniejszającą się liczbą dzieci.

Tabela 24 - Świadczenia rodzinne w Gminie Luzino w latach 2010-2014

Świadczenia rodzinne	2010	2011	2012	2013	2014
Korzystający ze świadczeń rodzinnych					
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	1 014	1 000	970	936	881
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	2 381	2 279	2 201	2 108	1 988
Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku [tys. zł]					
kwota świadczeń rodzinnych	5 833	5 783	5 945	6 103	5 831
kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	4 177	3 942	3 855	3 979	3 621
kwota zasiłków pielęgnacyjnych	996	1 058	1 114	1 182	1 215

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Luzinie przyjmuje wnioski o przyznanie Karty Dużej Rodziny oraz zajmuje się obsługą programu Rodzina 500 plus.

Opieka zdrowotna

W Luzinie (ul. Młyńska 7) zlokalizowany jest zakład opieki zdrowotnej mający podpisany kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia - NZOZ Ośrodek Zdrowia Piotr Pelcer. Placówka zapewnia opiekę lekarską na poziomie poradni lekarza POZ, poradnia pielęgniarki środowiskowej – rodzinnej oraz pielęgniarki i położnej środowiskowej. W Kębtowie powstała również filia tego ośrodka zdrowia.

W Gminie Luzino 2014 r. udzielono łącznie 63 141 porad w podstawowej opiece zdrowotnej przy liczbie mieszkańców 15 137 osób.

Na terenie Gminy zlokalizowane są także gabinety stomatologiczne w Luzinie (ul. Robotnicza 1 i ul. Szkolna 13) oraz w Kębłowie (ul. Okrężna 2), zaś wszystkie apteki w Luzinie (ul. Młyńska 1, ul. Młyńska 5a, ul. Kościelna 4, ul. Ofiar Stutthofu 8).

Bezpieczeństwo publiczne

Stan bezpieczeństwa publicznego jest jednym z istotnych czynników wpływających na poziom życia mieszkańców Gminy Luzino. Instytucje, zapewniające mieszkańcom bezpieczeństwo to Policja oraz Ochotnicze Straże Pożarne.

W Luzinie (ul. Ofiar Stutthofu 58) zlokalizowany jest Posterunek Policji obejmujący obszarem działania całą Gminę podzieloną na dwie Dzielnice (nr 1 i 2). Pierwszy rewir obejmuje teren Luzina, drugi zaś wsie: Kębłowo, Kochanowo, Zelewo, Zielnowo, Dąbrówka, Sychowo, Milwino, Wyszecino, Barłomino, Robakowo, Tępcz

Na terenie Gminy istnieją trzy jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, zlokalizowane w Luzinie, Milwinie i Zelewie. Początki jednostki OSP w Luzinie sięgają roku 1928, kiedy to ówczesny wójt Paweł von Żelewski dostrzegł potrzebę założenia jednostki straży pożarnej. Remiza (ul. Ofiar Stutthofu 39) posiada 3 boksy garażowe dostosowane do przechowywania pojazdów należących do jednostki.

Edukacja i oświata

Na terenie Gminy Luzino działa siedem placówek szkolnych (oraz przedszkolnych) będących jednostkami budżetowymi Gminy:

- Gimnazjum Publiczne im. Pisarzy Kaszubsko - Pomorskich w Luzinie (Luzino, ul. Mickiewicza 22);
- Szkoła Podstawowa im. Lecha Bądkowskiego w Luzinie (Luzino, ul. Szkolna 13);
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kębłowie (Kębłowo, ul. Wiejska 49);
- Szkoła Podstawowa im. płk. Stanisława Dąbka w Sychowie (Sychowo ul. Szkolna 4);
- Szkoła Podstawowa w Wyszecinie (Wyszecino ul. Szkolna 2);
- Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Barłominie (Barłomino ul. Szkolna 3);
- Gminne Przedszkole Publiczne w Luzinie (Luzino, ul. Wilczka 4).

W Luzinie znajdują się również szkoły dla dorosłych prowadzone przez KCE „Vademecum” (ul. Młyńska 1). Osoby dorosłe zainteresowane uzupełnieniem wykształcenia średniego mogą je uzyskać w Trzyletnim Liceum Ogólnokształcącym, a w Policealnej Szkole Zawodowej zdobyć kwalifikacje zawodowe na kierunkach: technik administracji, technik BHP, florysta, technik turystyki wiejskiej, opiekunka środowiskowa, opiekun osoby starszej, technik usług pocztowych i finansowych.

Po dwie niepubliczne placówki przedszkolne znajdują się w Luzinie i Kębłowie: Akademia Przedszkolaka "Tygryski" (Luzino, ul. Słoneczna 12), „Bajkowa Dolina” (Luzino, ks. Jastaka 1), „Skrzaczik” (Kębłowo, ul. Wiejska 45) i „Zobi” (Kębłowo, ul. Gdańska 3).

W roku 2015 na terenie Gminy Luzino do szkół podstawowych uczęszczało 1 498 uczniów, a do gimnazjów 699.

Tabela 25 - Szkoły oraz ilość uczniów na terenie Gminy Luzino dla dzieci i młodzieży w roku 2015

Typ szkoły	Szkoły	Oddziały	Uczniowie	Absolwenci
szkoły podstawowe	5	80	1 498	219
gimnazja	1	30	699	207
szkoły ogólnokształcące (dla dorosłych)*	1	3	73	16
szkoły policealne zawodowe *	1	4	25	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego [* - stan na rok 2014]

Tabela 26 - Wychowanie przedszkolne na terenie Gminy Luzino w roku 2015

Oddziały	Miejsca w przedszkolach	Dzieci
32	223	540

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

Kultura i sport

Gminny Ośrodek Kultury w Luzinie (GOK) jest samorządową instytucją kultury, posiadającą osobowość prawną. Podstawowym zadaniem GOK (ul. Ofiar Stutthofu 14) jest zaspokajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy Luzino przez:

1. tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki profesjonalnej i amatorskiej;
2. rozwój i popularyzacja kultury fizycznej, sportu i rekreacji;
3. wypracowanie programu działalności kulturalno-wychowawczej;
4. inspirowanie i opieka nad działalnością zespołów folklorystycznych, muzycznych, tanecznych, teatralnych oraz sportowych;
5. prowadzenie rejestru placówek upowszechniania kultury w gminie;
6. wspomaganie organizacji, stowarzyszeń i instytucji upowszechniających oświatę, kulturę i sport;
7. koordynacja rozwoju turystyki wiejskiej i promocja gminy;
8. organizowanie różnorodnych form pracy z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi;
9. utrwalanie tradycji regionalnych oraz popularyzacja osiągnięć kulturalnych regionu Ziemi Kaszubskiej i Pomorza oraz innych regionów.

GOK w Luzinie został założony w roku 1978. Realizuje zadania poprzez: organizację warsztatów artystycznych, muzycznych, tanecznych, spektakli teatralnych, koncertów i popularyzowanie wiedzy o sztuce. Jest koordynatorem i współrealizatorem imprez gminnych, powiatowych i wojewódzkich, takich jak: Luziński Koncert Kolęd, Pomorski Festiwal Piosenki Kaszubskiej „Kaszëbscë Spiëwë”, Wielkanoc na Kaszubach, Boże Narodzenie na Kaszubach, Powiatowy Przegląd Talentów Wokalnych

Dzieci i Młodzieży, Sobótki, Koncerty Letnie w Arboretum, Dożynki, wystaw plenerowych i poplenerowych, spotkań autorskich, koncertów kameralnych muzyki poważnej, różnorodnych konkursów (plastycznych, recytatorskich, wokalnych, fotograficznych) oraz gminnych imprez sportowych. Podejmuje współpracę z podmiotami publicznymi i społecznymi gmin partnerskich, w zakresie popularyzacji działań twórczych i wymiany kulturalnej, aktywizuje mieszkańców do uczestnictwa w różnorodnych formach kulturalnych i rozrywkowych. W GOK-u odbywają się zajęcia i warsztaty: plastyczne (malarstwo, ceramika), muzyczne (nauka gry na pianinie, gitarze, puzonie i trąbce), językowe (nauka języka angielskiego). W Gminnym Ośrodku Kultury ma swoją siedzibę Koło Gospodyń Wiejskich w Luzinie, a przy placówce działa: Chór Lutnia, Regionalny Teatr Dramatyczny, orkiestra dęta, zespół „Luzińskie Dzwoneczki” oraz 70-ta Luzińska Wodna Drużyna Harcerska, ponadto funkcjonuje Klub Dyskusyjny Mężczyzn, Towarzystwo Osób Niepełnosprawnych TON, Koło Emerytów i Rencistów, Koło Kombatanta i Seniora ZBOWID. Są to zespoły – w niektórych przypadkach – wręcz z wiekowymi tradycjami, gdyż Towarzystwo Śpiewacze „Lutnia” istniało przy parafii św. Wawrzyńca już w 1895 roku. Niewiele krótszymi tradycjami może poszczycić się Regionalny Teatr Dramatyczny, którego korzenie sięgają do dwudziestolecia międzywojennego. Pomimo przerwy w działalności reaktywował się w roku 1982 i działa do dziś, specjalizując się w tematyce kaszubskiej, występując na terenie całego kraju jak i za granicą. Aktorami są głównie mieszkańcy Gminy Luzino. Dzięki takim zespołom tradycje regionalne, kaszubskie są na terenie Gminy pielęgnowane.

Gminna Biblioteka Publiczna w Luzinie im. Leona Roppla (ul. Ofiar Stutthofu 56) obejmuje swoją działalnością teren Gminy Luzino, służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych mieszkańców oraz upowszechnianiu wiedzy i kultury, a także gromadzeniu i konserwacji materiałów dotyczących własnego regionu. Biblioteka posiada dwie filie w: Sychowie (ul. Szkolna 4) oraz Kębtowie (ul. Wiejska 49). Biblioteka Publiczna w Luzinie powstała w 1936 roku z połączenia księgozbiorów Towarzystwa Powstańców i Wojaków oraz Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży i mieściła się w prywatnym mieszkaniu. Obecnie Biblioteka mieści się (od 1977 roku) w zaadaptowanym na ten cel byłym kościele ewangelickim na Kukówce. W 1992 roku nadano placówce imię Leona Roppla – nauczyciela, pisarza, poety i edytora literatury kaszubskiej. Oprócz zbioru książek, ważną częścią Biblioteki jest archiwum tradycji lokalnych na które składają się dokumenty i pamiątki z życia mieszkańców Gminy (fotografie, wspomnienia, wycinki prasowe, mapy, kroniki, dokumenty najstarszej i współczesnej historii Luzina oraz 1 500 wzorów haftu kaszubskiego).

Biblioteka jest miejscem spotkań nie tylko czytelników młodych, ale także dorosłych, zapewnia obsługę biblioteczną mieszkańców, służy rozwojowi i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych i informacyjnych mieszkańców, rozwojowi wiedzy i nauki, dba o sprawne funkcjonowanie systemu informatycznego. W Bibliotece działa Dyskusyjny Klub Książki (dla dorosłych i dzieci) oraz Stowarzyszenie Twórczej Aktywności Rodzin „Fistaszki”, organizowane są warsztaty, wystawy, konkursy literackie oraz spotkania z ludźmi kultury, sztuki i nauki. Instytucja jest także wydawcą książek i innych publikacji. Wraz GOK-iem Biblioteka jest głównym animatorem kultury na terenie Gminy.

Tabela 27 - Biblioteka publiczna w Gminie Luzino w 2014 r.

Księgozbiór [woluminy]	Czytelnicy	Wypożyczenia	
		w tys. woluminów	na 1 czytelnika
			w wol.
38 525	2 012	16,472	8,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

Rysunek 22 - Gminna Biblioteka Publiczna w Luzinie (dawny kościół ewangelicki)

Źródło: Gminna Biblioteka Publiczna w Luzinie

Gminny Ośrodek Sportu, Rekreacji i Turystyki w Luzinie

GOSRiT (ul. Mickiewicza 22) został założony w roku 2007 realizuje zadania Gminy w zakresie kultury fizycznej, rekreacji oraz turystyki. Organizuje imprezy sportowe i rekreacyjne (m.in.: Cykl 13 Ogólnopolskich Turniejów Kaszub Cup, Kaszubska Paraolimpiada, Spartakiada Przedszkolaków, Bieg Uliczny Kaszubska Piętnastka, Luzińska Liga Sołecka, Luzińska Liga Halowa, Cykl Gminnych Igrzysk Młodzieży Szkolnej, Turniej „Nadzieje Polskiej Piłki” im. Marszałka Macieja Płażyńskiego, Cykl „Biegi Po Zdrowie”, Mistrzostwa Kaszub Halową Piłkę Nożną dla Mężczyzn i Kobiet), świadczy usługi w zakresie kultury fizycznej, współpracuje ze szkołami, stowarzyszeniami kultury fizycznej, organizacjami i instytucjami.

Udostępnia bazę sportową i rekreacyjną szkołom, stowarzyszeniom kultury fizycznej, osobom fizycznym, organizacjom społecznym i zawodowym. Ośrodek stwarza odpowiednie warunki do uprawiania sportu przez osoby niepełnosprawne, kultywuje tradycje olimpijskie. Współpracuje z GOK-iem – wspólnie organizują duże imprezy kulturalne.

GOSRiT zarządza gminnymi obiektami sportowymi:

Hala Widowiskowo-Sportowa im. Marszałka Macieja Płażyńskiego

Hala (oddana do użytku w 2007 roku) jest obiektem wielofunkcyjnym, przystosowanym do uprawiania wszystkich sportów zespołowych. Obiekt przystosowany jest do przebywania jednocześnie ponad 1000 osób, z czego 700 to miejsca siedzące. Hala jest dostępna dla wszystkich dzieci, młodzieży i dorosłych - uczęszcza do niej około 4 000 osób tygodniowo, które aktywnie spędzają swój wolny czas. Na Hali odbywają się zawody, turnieje, mecze, koncerty, imprezy kulturalne i wystawiennicze oraz prowadzone są liczne zajęcia sportowe w sekcjach: piłka nożna, siatkówka, koszykówka, kickboxing, aerobik oraz taniec sportowy i towarzyski.

Obiekt składa się z hali głównej (nawierzchnia syntetyczna z wyznaczonymi boiskami do siatkówki, koszykówki, piłki ręcznej, futsalu; płytę główną można podzielić na trzy części z wyznaczonymi miejscami do gry w siatkówkę czy koszykówkę), siłowni, sali gimnastycznej, antresoli (z 6 stołami do tenisa stołowego, przystosowana jest także do zajęć z tańca i aerobiku), trybun na 500 miejsc oraz 6 szatni wraz z zapleczem sanitarnym.

Stadion Gminny w Luzinie

W Luzinie znajdują się dwa pełnowymiarowe boiska do piłki nożnej i boisko do gry w plażową piłkę siatkową. Płyta główna ma doskonałą murawę oraz boisko treningowe, na którym od wiosny do późnej jesieni odbywają się treningi oraz mecze piłkarskie organizowane przez GOSRiT i GKS Luzino.

Kompleks Boisk Sportowych „Moje Boisko Orlik 2012”

Kompleks składa się z boiska do gry w piłkę nożną ze sztuczną trawą oraz boiska wielofunkcyjnego do gry w piłkę ręczną, siatkówkę, koszykówkę oraz tenis ziemny. Na terenie obiektu znajduje się również budynek socjalny, który składa się z dwóch szatni z natryskami, toaletami oraz pomieszczeniami gospodarczymi.

Rysunek 23 - Hala Widowiskowo-Sportowa im. Marszałka Macieja Płażyńskiego

Źródło: Urząd Gminy Luzino

Na terenie Gminy Luzino znajduje się również kompleks boisk sportowych w Kębłowie (ul. Wiejska 49) oraz boiska sołeckie (Kochanowo, Milwino, Robakowo, Sychowo, Tępcz, Wyszecino, Zelewo).

Kaszubskie Towarzystwo Sportowo-Kulturalne powstało w 2009 roku i wraz z GOSRiT utworzyło klub sportowy KTS-K GOSRiT Luzino, który prowadzi pięć sekcji sportowych: piłkę nożną chłopców i dziewcząt, kickboxing, tenis stołowy, sporty walki koluchstyl. Najpopularniejszą dyscypliną jest piłka nożna. W szkółce piłkarskiej szkoli się ponad 350 młodych piłkarzy, ponadto 250 amatorów rywalizuje pomiędzy sobą w dziesięciu drużynach Luzińskiej Ligi Sołeckiej oraz IV lidze seniorów KTS-K GOSRiT Luzino. Luzińscy piłkarze i piłkarki osiągają awanse do finałów krajowych różnego rodzaju turniejów. W luzińskich obiektach sportowych organizowane są liczne obozy sportowe oraz konsultacje dla kadry pomorskich piłkarek i rugbistów.

Gminny Klub Sportowy powołany został w 1995 roku, jego głównym celem jest rozwój i popularyzacja sportu wśród mieszkańców Gminy oraz wychowanie młodzieży poprzez sport. W ramach klubu działają cztery sekcje: lekkiej atletyki, biegów na orientację, piłki siatkowej i piłki nożnej. Corocznie GKS organizuje szereg imprez sportowych: „Biegi Po Zdrowie”, Biegi Pamięci Jurka

Tarnowskiego, Puchar Luzina w biegach na orientację, Kaszubska Piętnastka. Zawodnicy GKS Luzino biorą udział w zawodach rangi powiatowej, wojewódzkiej i mistrzostwach Polski zajmując medalowe pozycje – wielokrotnie zostawali mistrzami Polski. Klub wychował kilku zawodników, którzy zostali zakwalifikowani do kadry wojewódzkiej, a nawet Polski.

Organizacje pozarządowe

Na terenie Gminy Luzino działa wiele organizacji pozarządowych o charakterze sportowym, edukacyjnym, kulturalnym i pomocowym. Zrzeszanie się obywateli daje im możliwość czynnego uczestnictwa w życiu publicznym, wyrażania własnych poglądów, realizowania ciekawych pomysłów wynikających z indywidualnych pasji, potrzeb i tradycji. Buduje to lokalną społeczność oraz poprawia jakość życia mieszkańców.

Organizacje społeczne prowadzą działania na rzecz propagowania sportu, aktywności fizycznej i rekreacji, ekologii, ochrony środowiska, turystyki, kultury i historii regionu. Działanie tych podmiotów przyczyniają się głównie do promocji zdrowego stylu życia oraz integracji mieszkańców. Stowarzyszenia prowadzą akcje w zakresie promowania talentów, krzewienia historii lokalnej oraz dbania o kaszubską tradycję regionu. Organizacje pozarządowe działają też na rzecz potrzebujących, chorych, niepełnosprawnych i wykluczonych.

Do najbardziej aktywnych organizacji funkcjonujących na terenie należą:

- Gminny Klub Sportowy w Luzinie;
- Kaszubskie Towarzystwo Sportowo-Kulturalne (Luzino);
- Stowarzyszenie Akademia Inicjatyw Obywatelskich (Luzino);
- Stowarzyszenie Samorządność (Luzino);
- Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich „Pro Bono” (Luzino);
- Klub Abstynenta „Luzino”;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Luzinie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Milwinie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zelewie;
- Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego koło w Wejherowie o/Luzino;
- Stowarzyszenie Gospodarzy, Gospodyń i Sympatyków Wsi Robakowo pod patronatem św. Jana Chrzciciela;
- Stowarzyszenie Świetlica Integracyjna „Skrzydło Anioła” (Luzino);
- Towarzystwo Osób Niepełnosprawnych „Ton” (Luzino);
- Zrzeszenie Kaszubsko Pomorskie o/Luzino;
- Związek Harcerstwa Polskiego – 70 Luzińska Wodna Drużyna Harcerska;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Luzinie;
- Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Luzinie.

Pozytywnym kierunkiem rozwoju organizacji i ruchów obywatelskich młodych Luzinian jest animowanie działań o charakterze czynnego udziału w życiu społecznym i silnym nurcie partycypacyjnym. Mieszkańcy chętnie angażują się w dialog władze- obywatel i działania międzysektorowe. Sprzyja to budowaniu odpowiedzialnego społeczeństwa obywatelskiego.

Raport Społeczny - Badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Luzino

W celu zebrania opinii mieszkańców na temat działań strategicznych Gminy przeprowadzono badania ankietowe dotyczące poziomu jakości i zadowolenia życia.

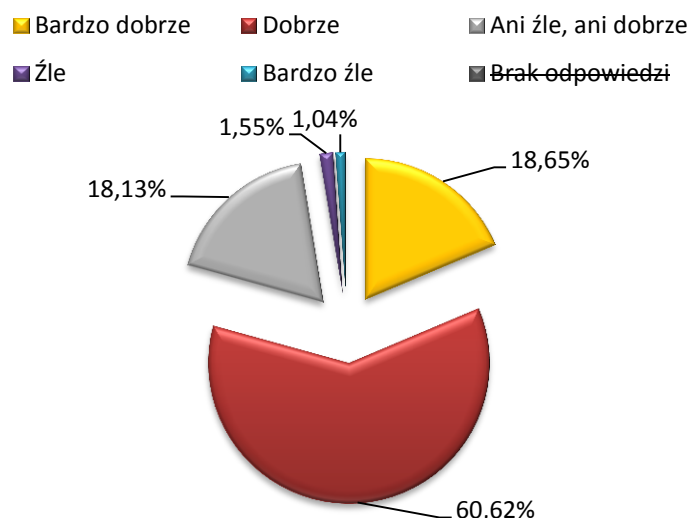
Ankiety dostępne były w wersji papierowej w Urzędzie Gminy oraz w wersji elektronicznej na stronie www jednostki. Członkowie zespołu strategicznego aktywnie włączyli się do promowania badania wśród mieszkańców Gminy min. Stowarzyszenie Akademia Inicjatyw Obywatelskich z Luzina zamieściło na swojej stronie www ankietę w wersji on-line. Z tej formy skorzystało 29 respondentów.

Do dnia 30 maja 2016 r zebrano **193 ankiety**.

Ankieta składała się z 20 pytań – 19 zamkniętych i jednego określającego mocne i słabe strony Gminy. Na końcu ankiety umieszczono metryczkę.

Respondenci nie zawsze udzielali odpowiedzi na wszystkie pytania zawarte w ankiecie (częściej dotyczyło to pytania otwartego oraz metryczki). Podane w tabelach i na wykresach wartości procentowe odzwierciedlają opinię osób, które zaznaczyły odpowiedzi w poszczególnych częściach ankiety.

Pytanie 1: Jak się żyje i mieszka w Gminie Luzino?

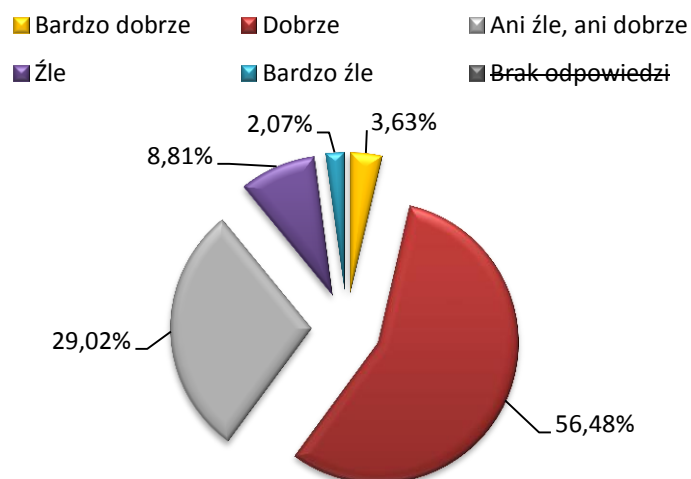
Źródło: opracowanie własne

POZIOM ŻYCIA MIESZKAŃCÓW – DOBRY I BARDZO DOBRY

Zdecydowana większość respondentów dobrze ocenia jakość życia w Gminie Luzino. 60,62% określa je jako dobre, 18,65% jako bardzo dobre. Tylko 1,55% badanych uważa, że żyje się im źle, a 1,04% bardzo źle. 18,13% respondentów żyje się przeciętnie.

Pytanie 2: Jak oceniasz stan środowiska naturalnego w Gminie?

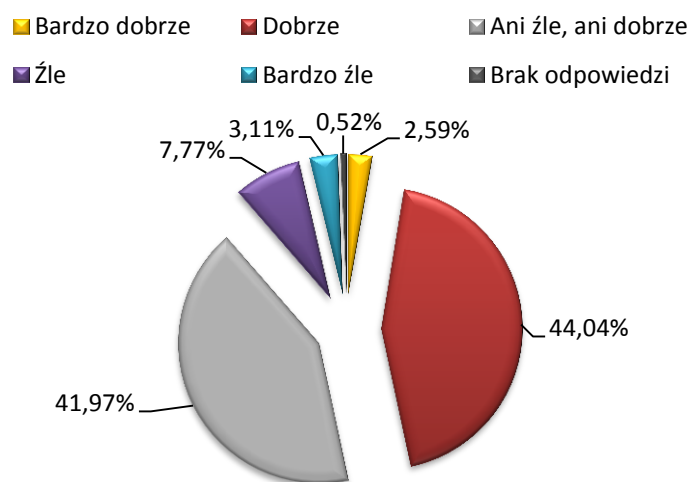

Źródło: opracowanie własne

STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO - DOBRY

Ankietowani oceniają w znacznej większości pozytywnie stan środowiska naturalnego w Gminie: 56,48% dobrze, 3,63% bardzo dobrze. Jedynie 8,81% respondentów wskazała, że jest źle. Odpowiedź bardzo źle udzieliło 2,07%. 29,02% respondentów ocenia stan środowiska jako przeciętny.

Pytanie 3: Jak oceniasz poziom czystości Gminy?

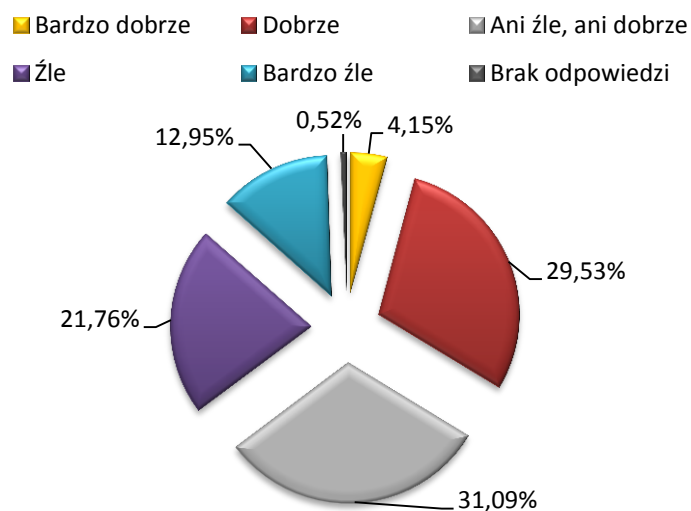
Źródło: opracowanie własne

CZYSTOŚĆ GMINY - DOBRA

44,04% ankietowanych dobrze ocenia poziom czystości Gminy Luzino, 2,59% twierdzi, że jest bardzo dobrze. Natomiast 7,77% respondentów ocenia czystość Gminy źle a 3,11% bardzo źle. 41,97% ankietowanych ocenia czystość przeciętnie. 0,52% badanych nie udzieliła odpowiedzi na pytanie.

Pytanie 4: Jak oceniasz organizację transportu zbiorowego/komunikacji publicznej?

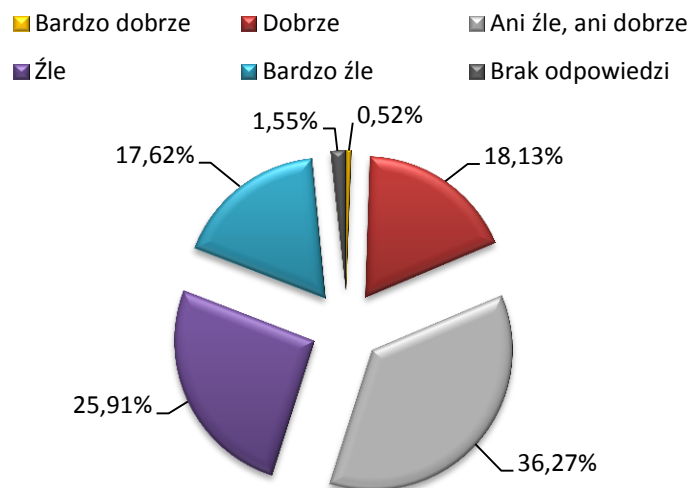

Źródło: opracowanie własne

ORGANIZACJA TRANSPORTU PUBLICZNEGO – PRZECIĘTNA/ZŁA

31,09% respondentów uważa, że organizacja transportu publicznego na terenie Gminy jest przeciętna (ani dobra, ani zła). 21,76% badanych ocenia organizację transportu negatywnie, 12,95% bardzo źle 29,53% ankietowanych twierdzi, że jest dobrze, a 4,15% określa organizację transportu publicznego jako bardzo dobrą. 0,52% badanych nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

Pytanie 5: Jak oceniasz jakość dróg Gminy?

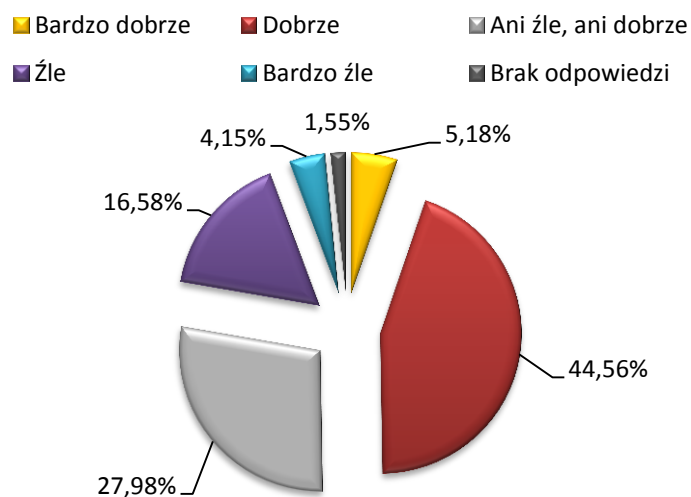
Źródło: opracowanie własne

JAKOŚĆ DRÓG - ZŁA

Blisko połowa ankietowanych ocenia negatywnie jakość dróg w Gminie Luzino: 25,91% źle, a 17,62% bardzo źle. 18,13% respondentów ocenia jakość dróg dobrze. Odpowiedź bardzo dobrze wskazało jedynie 0,52% badanych. 36,27% określa drogi jako przeciętne. 1,55% respondentów nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

Pytanie 6: Jak oceniasz jakość traktów pieszych/chodników?

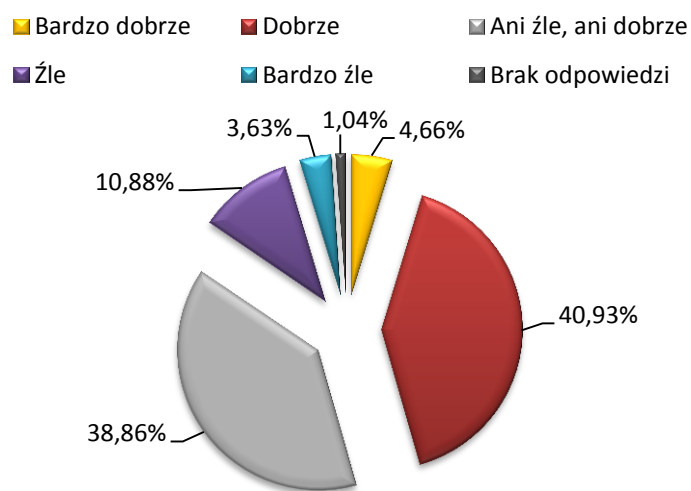

Źródło: opracowanie własne

JAKOŚĆ TRAKTÓW PIESZYCH – DOBRA

Ankietowani dobrze ocenili jakość chodników i traktów pieszych w Gminie Luzino: 44,56% dobrze, a 5,18 % bardzo dobrze. 27,98% badanych nie miało zdania. 16,58% oceniło chodniki źle, a 4,15 % bardzo źle. 1,55% respondentów nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

Pytanie 7: Jak oceniasz poziom bezpieczeństwa w Gminie?

Źródło: opracowanie własne

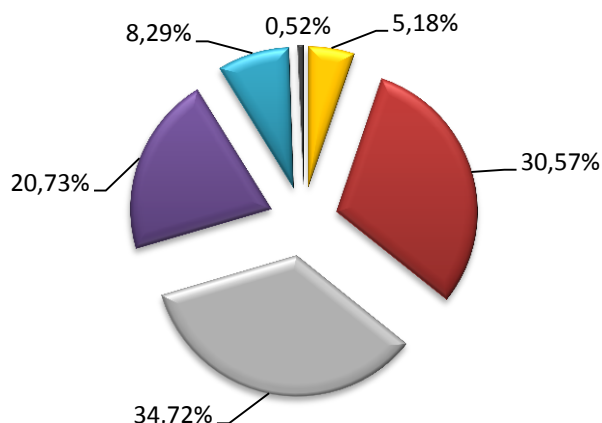
BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW - DOBRE

Blisko połowa z ankietowanych ocenia pozytywnie poziom bezpieczeństwa na terenie Gminy: z czego 40,93% dobrze, a 4,66% bardzo dobrze. 38,86% respondentów ocenia bezpieczeństwo przeciętnie. 10,88% ocenia źle, a 3,63% bardzo źle. 1,04% badanych nie odpowiedziało na pytanie.

Pytanie 8: Jak oceniasz poziom oferowanych usług medycznych refundowanych przez NFZ na terenie Gminy - ośrodki zdrowia, pogotowie, specjaliści

■ Bardzo dobrze ■ Dobrze ■ Ani źle, ani dobrze
■ Źle ■ Bardzo źle ■ Brak odpowiedzi

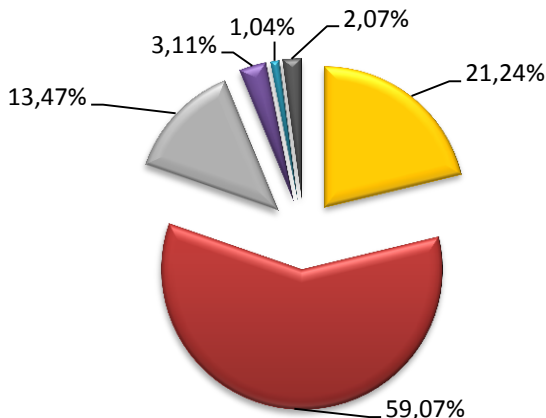
Źródło: opracowanie własne

POZIOM USŁUG MEDYCZNYCH – PRZECIĘTNE

34,72% badanych oceniło przeciętnie poziom usług medycznych, 20,73% źle, a 8,29% bardzo źle. Według 30,57% ankietowanych poziom usług medycznych świadczonych na terenie Gminy jest dobry. 5,18% uważa, że jest bardzo dobrze. 0,52% badanych nie odpowiedziało na pytanie.

Pytanie 9: Jak oceniasz poziom szkolnictwa i usług edukacyjnych w Gminie?

■ Bardzo dobrze ■ Dobrze ■ Ani źle, ani dobrze
■ Źle ■ Bardzo źle ■ Brak odpowiedzi

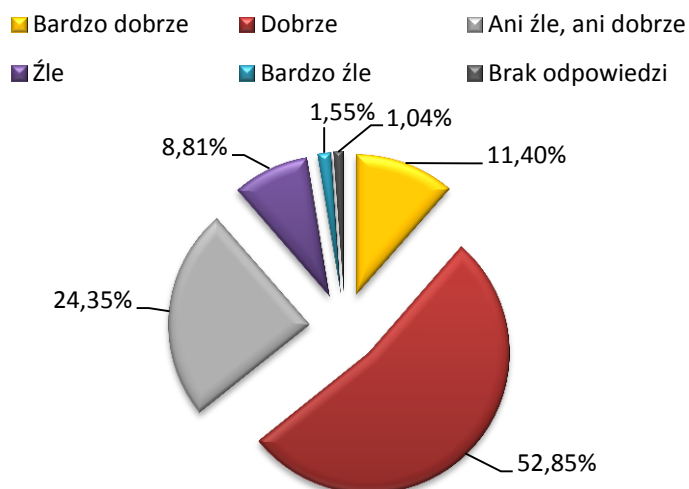
Źródło: opracowanie własne

POZIOM SZKOLNICTWA – DOBRY I BARDZO DOBRY

Większość badanych w korzystnym świetle ocenia poziom szkolnictwa i usług edukacyjnych w Gminie Luzino: 59,07% dobrze, a 21,24% bardzo dobrze. Tylko 3,11% ankietowanych ocenia jako zły a 1,04% bardzo zły. 13,47 % ocenia poziom szkolnictwa przeciętnie. 2,07% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

Pytanie 10: Jak oceniasz funkcjonowanie instytucji kulturalnych działających na terenie Gminy – ośrodki kultury, świetlice, biblioteki?

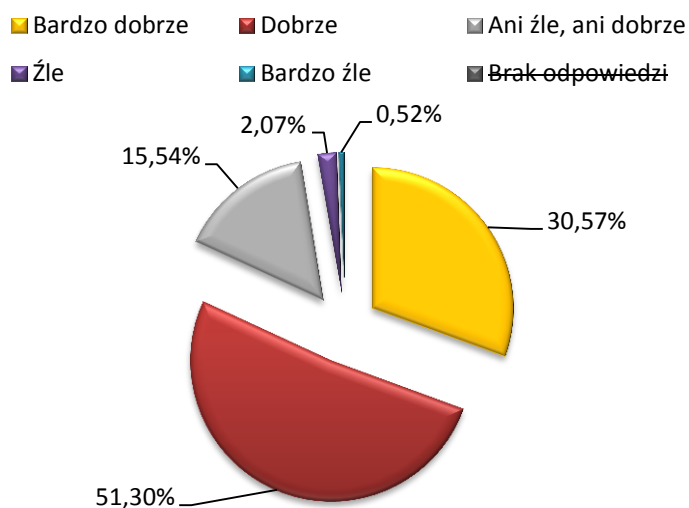

Źródło: opracowanie własne

FUNKCJONOWANIE INSTYTUCJI KULTURALNO- OŚWIATOWYCH – DOBRE

Ponad połowa badanych ocenia dobrze funkcjonowanie instytucji kulturalnych na terenie Gminy- 52,85% dobrze, a 11,4% bardzo dobrze. 24,35% z pośród respondentów twierdzi, że jest przeciętnie. Negatywnie funkcjonowanie placówek oceniło 10% respondentów – 8,81% źle, a 1,55% bardzo źle. 1,04% nie udzieliło odpowiedzi.

Pytanie 11: Jak oceniasz funkcjonowanie obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie Gminy?

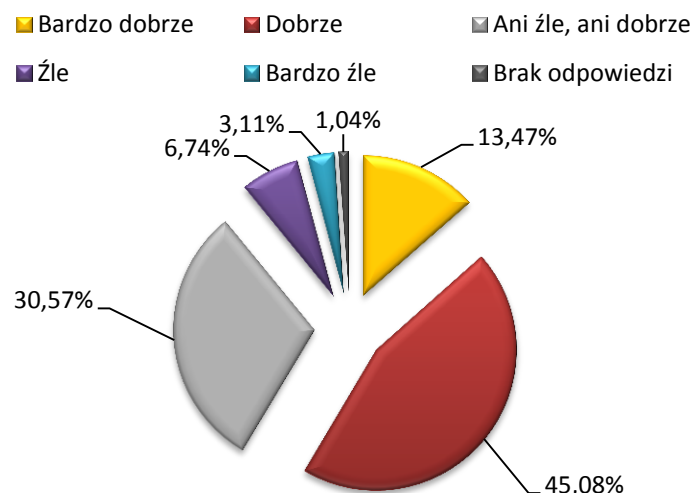
Źródło: opracowanie własne

FUNKCJONOWANIE OBIEKTÓW REKREACYJNO-SPORTOWYCH – DOBRE I BARDZO DOBRE

Większość mieszkańców ocenia w korzystnym świetle funkcjonowanie obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie Gminy: 51,30% dobrze, a 30,57% bardzo dobrze. Tylko 2,07% ankietowanych ocenia źle, a 0,52% bardzo źle. 15,54% ocenia przeciętnie.

Pytanie 12: Jak oceniasz aktywność społeczną mieszkańców? Oceń ich działalność w organizacjach pozarządowych, klubach gospodyń wiejskich, klubach sportowych, straży pożarnej?

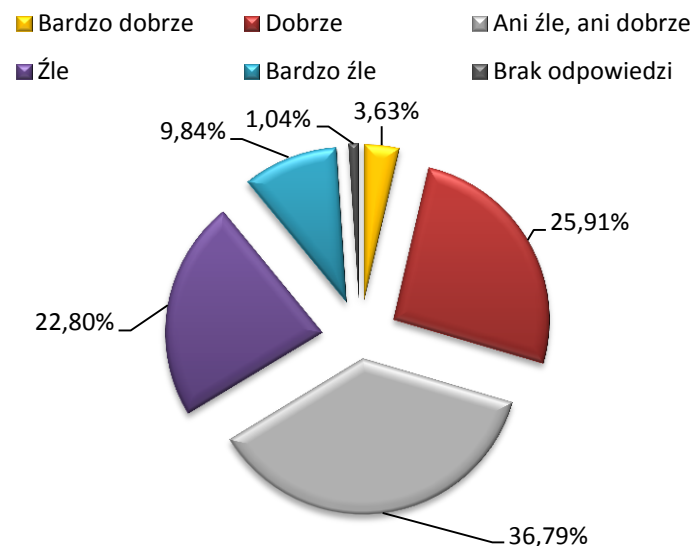

Źródło: opracowanie własne

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW – DOBRA

45,08% ankietowanych ocenia dobrze aktywność społeczną mieszkańców, a bardzo dobrze 13,47%. Negatywne opinie wyraziło mniej niż 10% badanych: 6,74% źle, a 3,11% bardzo źle. 30,57% ocenia przeciętnie. 1,04% badanych nie udzieliło odpowiedzi.

Pytanie 13: Jak oceniasz możliwość wypoczynku i rekreacji w Gminie?

Źródło: opracowanie własne

MOŻLIWOŚĆ WYPOCZYNKU I REKREACJI NA TERENIE GMINY – PRZECIĘTNA

1/3 ankietowanych ocenia negatywnie możliwość wypoczynku i rekreacji w Gminie: z czego 22,8% źle, a 9,84% bardzo źle. 25,91% respondentów twierdzi, że jest dobrze. Tylko 3,63% bardzo dobrze. Aż 36,79% mieszkańców Gminy ocenia przeciętnie. 1,04% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie

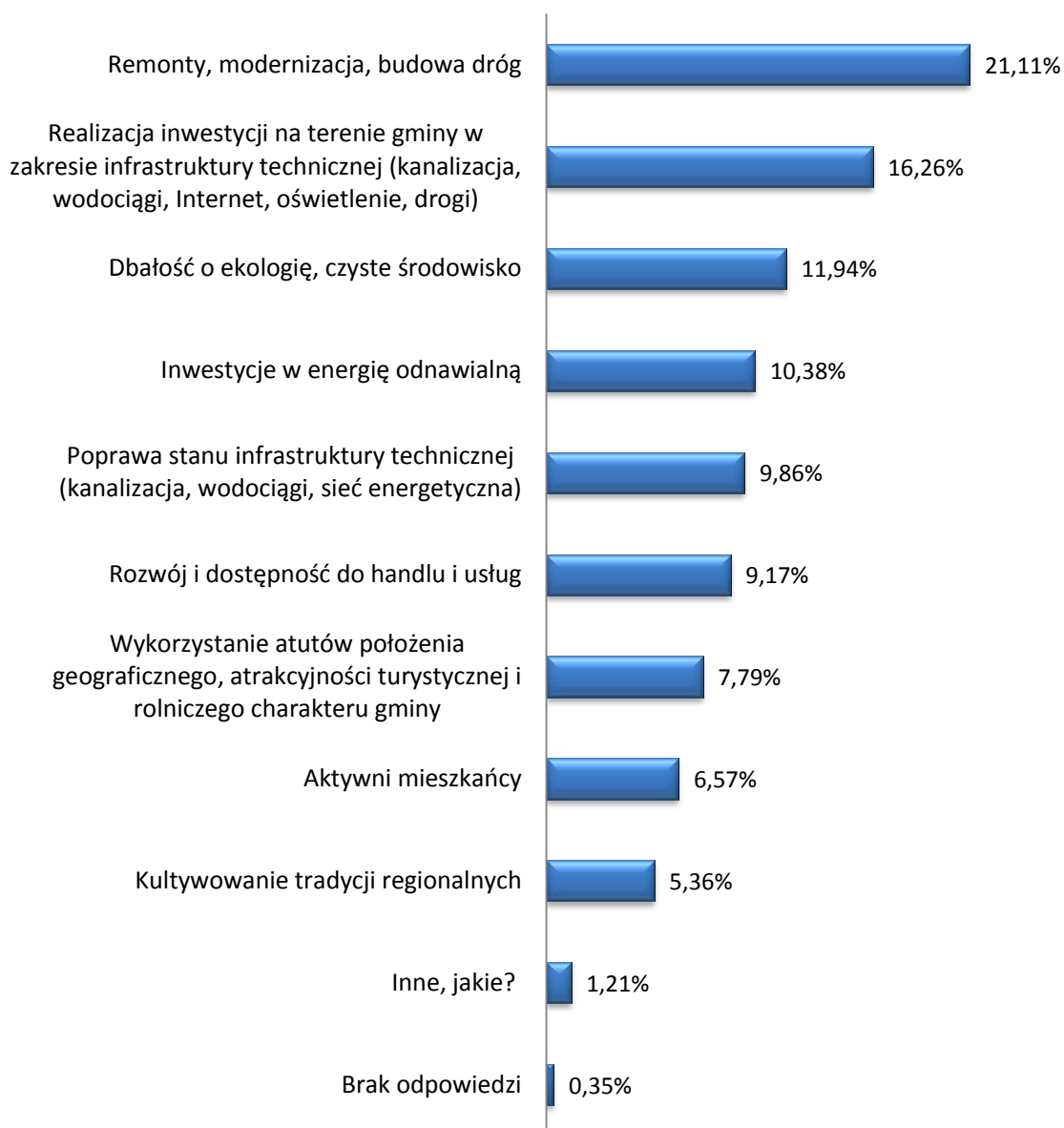
Pytanie 14: Wymień trzy dobre i trzy złe strony życia w Gminie Luzino

Dobre strony [ilość powtórzeń]	Złe strony [ilość powtórzeń]
Atrakcyjna infrastruktura turystyczno-sportowa - ścieżki rowerowe, ścieżki zdrowia, boiska, park, hala widowiskowo-sportowa, inwestycje w sport [71]	Zły stan dróg - kiepska infrastruktura drogowa, duża ilość dróg piaszczystych i gruntowych [81]
Realizacja wszystkich podstawowych usług społecznych - dostępność usług, sklepów, szkół, POZ [43]	Słabe połączenia komunikacji autobusowej, słaba komunikacja publiczna [56]
Ciekawe i dość często organizowane imprezy typu: festyny, koncerty, strefy kibica, dożynki [32]	Zły stan chodników lub ich brak, wysokie krawężniki, brak pasów i przejść dla pieszych, brak progów zwalniających [44]
Ładnie zagospodarowane centrum Luzina [32]	Słaba skuteczność policji, zbyt mała ilość obsady, brak patroli pieszych [24]
Walory krajobrazowe - lasy, obszary pradoliny Łeby i Redy, duża lesistość, czyste środowisko [30]	Zbyt duże kolejki do POZ, wydłużona rejestracja, mały dostęp do lekarzy, kiepska opieka dentystyczna [21]
Spokój, cisza [28]	Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza w Gminie (szczególnie w Luzinie) w okresie grzewczym (jesienią i zimą) spowodowane paleniem śmieci [21]
Wysoki poziom estetyzacji Gminy - czystość i roślinność [20]	Zakaz handlu po 22.00 [19]
Atrakcyjność komunikacyjna, główny szlak drogowy Słupsk-Gdańsk / szybki dojazd do Trójmiasta [17]	Niski poziom kanalizacji w Gminie, wylwające szamba [18]
Dobre połączenia PKP, SKM [17]	Brak / niewystarczające oświetlenie uliczne [17]
Wysoki poziom szkolnictwa w Gminie [15]	Słaba oferta kulturalno-oświatowa, mało imprez dla młodzieży [15]
Dobrze zorganizowana praca Urzędu Gminy, dobry kontakt w relacji władza-obywatel, współpraca z wójtem [13]	Wysoki stopień zaśmiecenia i zanieczyszczenia miejsc rekreacji, lasów, ścieżek zdrowia [14]
Liczne place zabaw dla dzieci, miejsca wypoczynku i rekreacji [10]	Brak kawiarni, restauracji, bardzo uboga oferta gastronomiczna [14]
Aktywni mieszkańcy zrzeszający się w kołach i organizacjach pozarządowych [9]	Brak miejsca spotkań młodzieży i dorosłych [12]
Stale się rozwija, modernizuje, staje się nowoczesna [8]	Mało publikacji i biuletynów Gminnych [9]
Zwiększająca się liczba mieszkańców / przyrost [7]	Brak zainteresowania osobami uzależnionymi przebywającymi w pobliżu miejsc użyteczności publicznej [8]
Działalność kulturalno-animacyjna Biblioteki Publicznej [7]	Zatłoczenie centrum wsi / korki, zator [7]
Bezpieczna [5]	Wzmógł się ruch ciężkich pojazdów – hałas i spaliny [6]
Kultywowanie tradycji regionalnych [4]	Wandalizm [6]
Inwestowanie w energetykę odnawialną, dbałość o środowisko naturalne [5]	Brak miejsc do odpoczynku i spędzania czasu z dziećmi, place bez bezpiecznej powierzchni [5]
Charakter wiejski Gminy [2]	Dziurawe ścieżki rowerowe [5]
Niskie podatki [1]	Brak basenu [5]
Brak przemysłu [1]	Brak zaangażowania urzędników w realizację zadań zgłaszanych przez mieszkańców [4]
Dobre oświetlenie [1]	Problem z bezpańskimi psami, brak koszy na psie odchody [4]
Powstają nowe placówki medyczne [1]	Wysokie podatki, zły klimat dla rozwoju MŚP [4]
Utwardzone drogi [1]	Słabe wykorzystanie środków unijnych [3]
	Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna [2]
	Zły stan dworca i przystanków autobusowych [3]
	Brak większego zaangażowania mieszkańców w sprawy Gminy [3]
	Niemili, nerwowi ludzie [2]
	Natłok mieszkańców [2]
	Brak wizji rozwoju [2]
	Słaba promocja atutów Gminy na zewnątrz [1]
	Brak lodowiska [1]
	Brak kina [1]
	Słabe połączenia internetowe [1]
	Problem z umieszczeniem dziecka w przedszkolu [1]
	Brak szkół zawodowych w Gminie [1]
	Brak telewizji kablowej [1]
	Utrudnione poruszanie się i mała dostępność dla niepełnosprawnych [1]
	Brak ośrodka do uprawiania lekkiej atletyki dla dzieci i dorosłych [1]
	Bezrobocie [1]

Źródło: opracowanie własne

Pytanie 15: Jakie działania w Gminie Luzino mogą wspomóc jej rozwój?

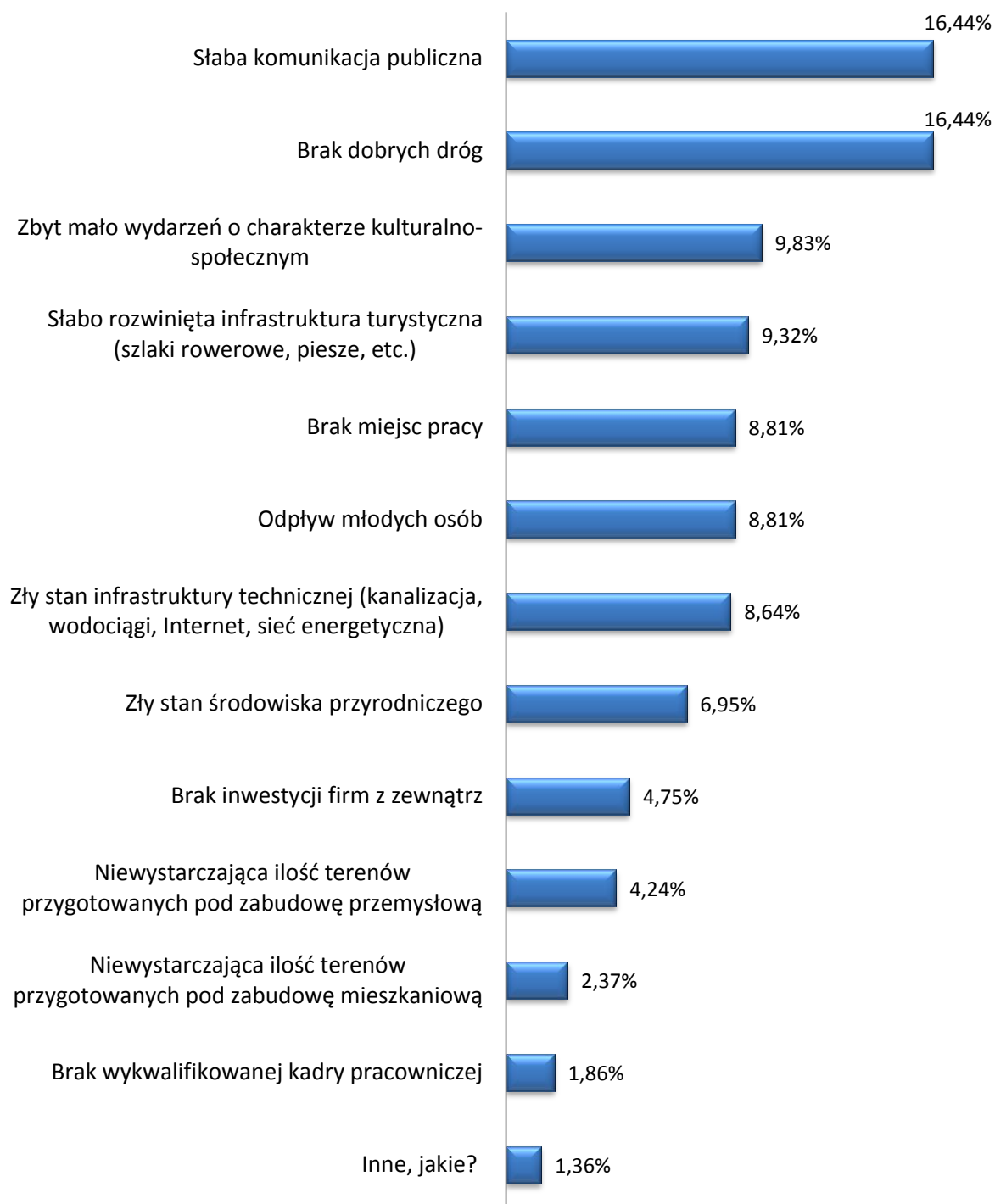

Źródło: opracowanie własne

[Inne: usprawnienie działań policji; powstanie Specjalnej Strefy Ekonomicznej; większe dotacje na kulturę; nowe budynki dla UG i GOK; lepsza komunikacja publiczna (częstotliwość oraz sieć połączeń); giełda / targowisko z produktami lokalnych rolników i przetwórców (jak np. w Sierakowicach)]

Pytanie 16: Jakie cechy Gminy Luzino przeszkadzają w jej rozwoju?

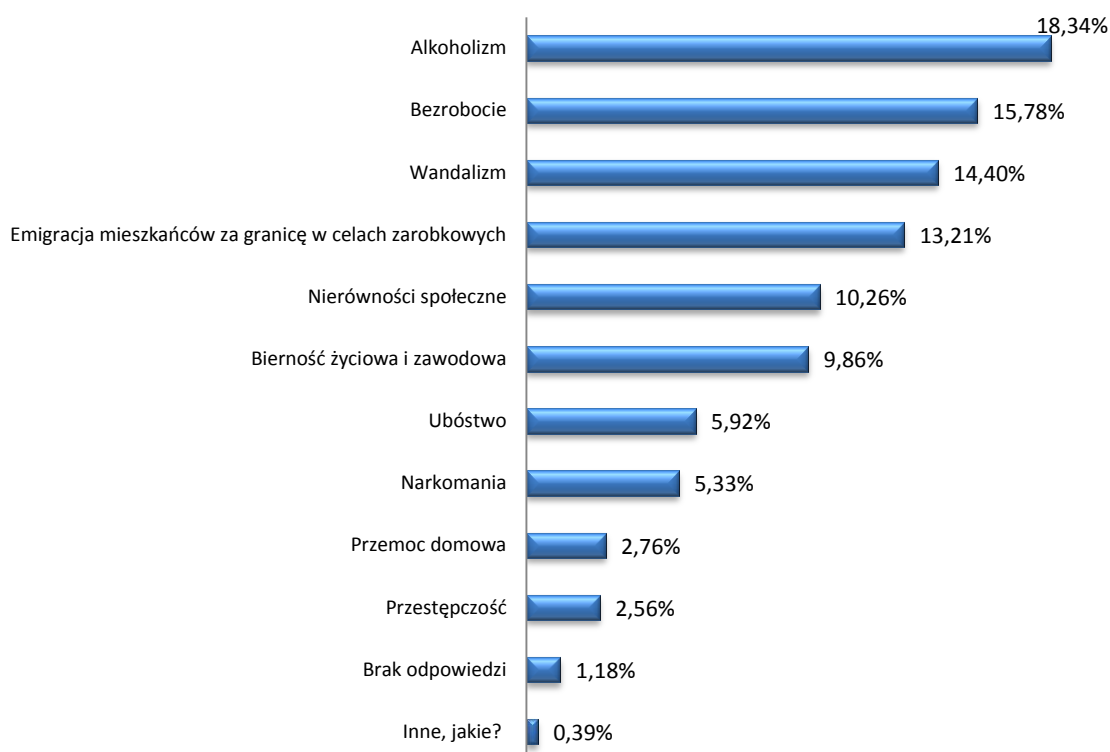

Źródło: opracowanie własne

[Inne: słaba integracja wokół wydarzeń kulturalnych; brak terenów pod "usługi publiczne"; mała ilość lub sprywatyzowane usługi medyczne; zakaz handlu po 22.00; brak miejsc do spędzania wolnego czasu z rodziną; brak aktywności szerszej grupy mieszkańców (w wydarzenia społeczno-kulturalne angażują się te same osoby)]

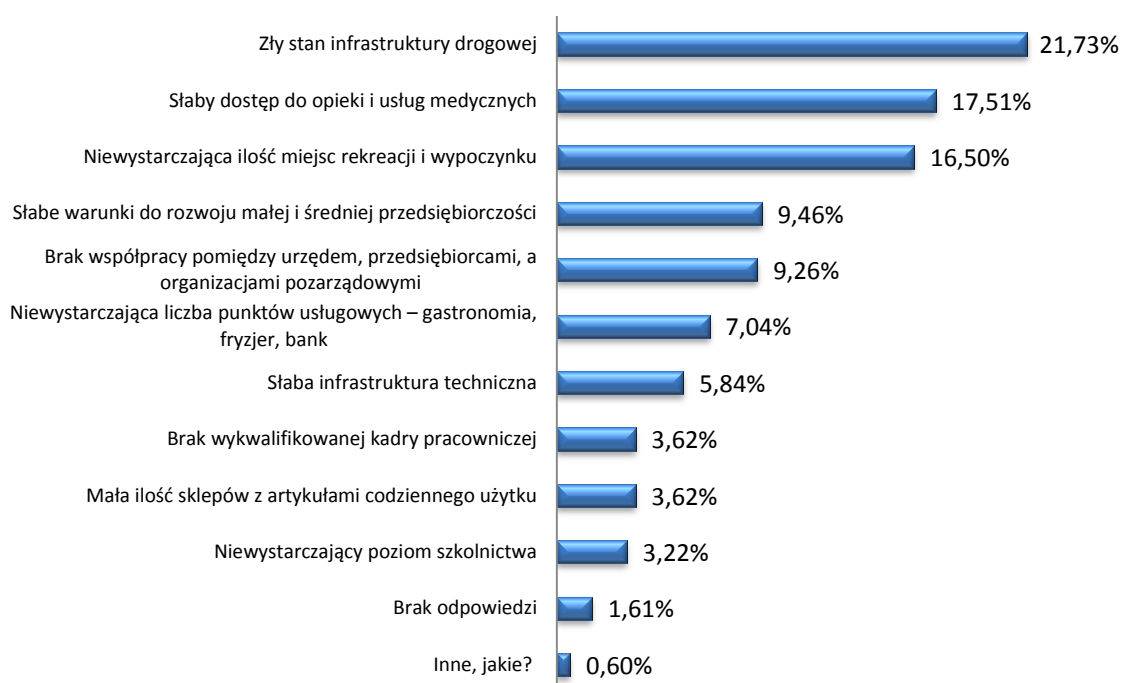
Pytanie 17: Jakie są największe problemy społeczne Gminy?

Źródło: opracowanie własne

[Inne: słaba opieka społeczna - wspieranie bierności; wypadki drogowe ich skutki]

Pytanie 18: Jakie są największe problemy gospodarczo-strukturalne Gminy?

Źródło: opracowanie własne

[Inne: brak miejsc spotkań (restauracja, kawiarnia); brak (nieodstające) oświetlenia drogowego; przejazd kolejowy dzieli Gminę na dwie części]

Pytanie 19: Jakie działania na rzecz społeczności wiejskiej/gminnej uważasz za ważne i potrzebne?

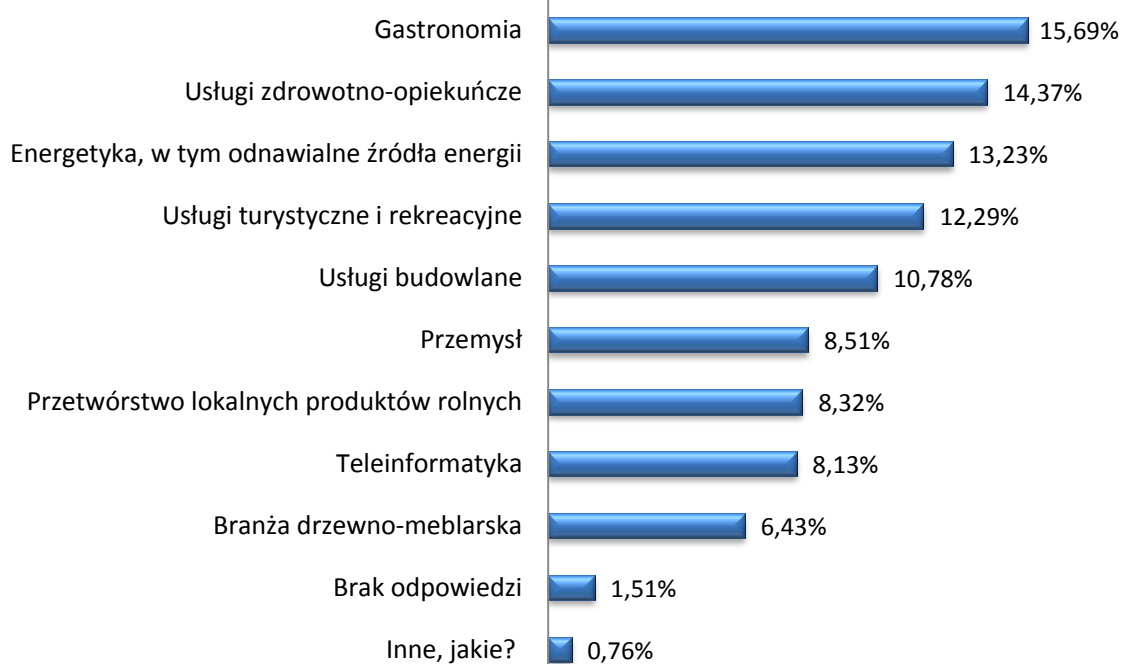

Źródło: opracowanie własne

[Inne: przebudowa dojazdu do Luzina; nowy budynek GOK z większą powierzchnią]

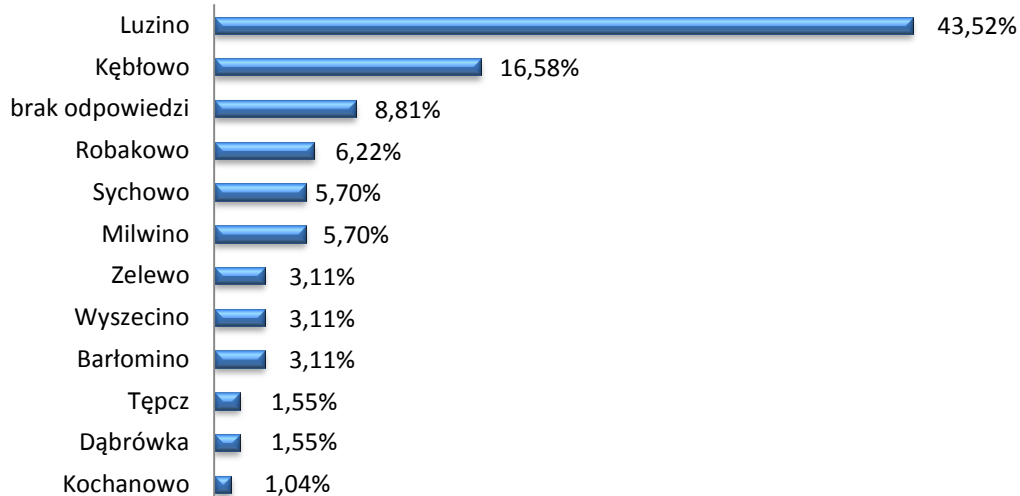
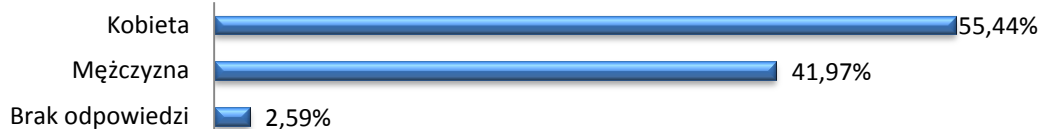
Pytanie 20: Jakie dziedziny działalności gospodarczej mogą Twoim zdaniem dobrze rozwijać się w Twojej miejscowości i gminie?

Źródło: opracowanie własne

[Inne: edukacyjne, żłobki, przedszkola; dyskoteka; kino]

METRYCZKA

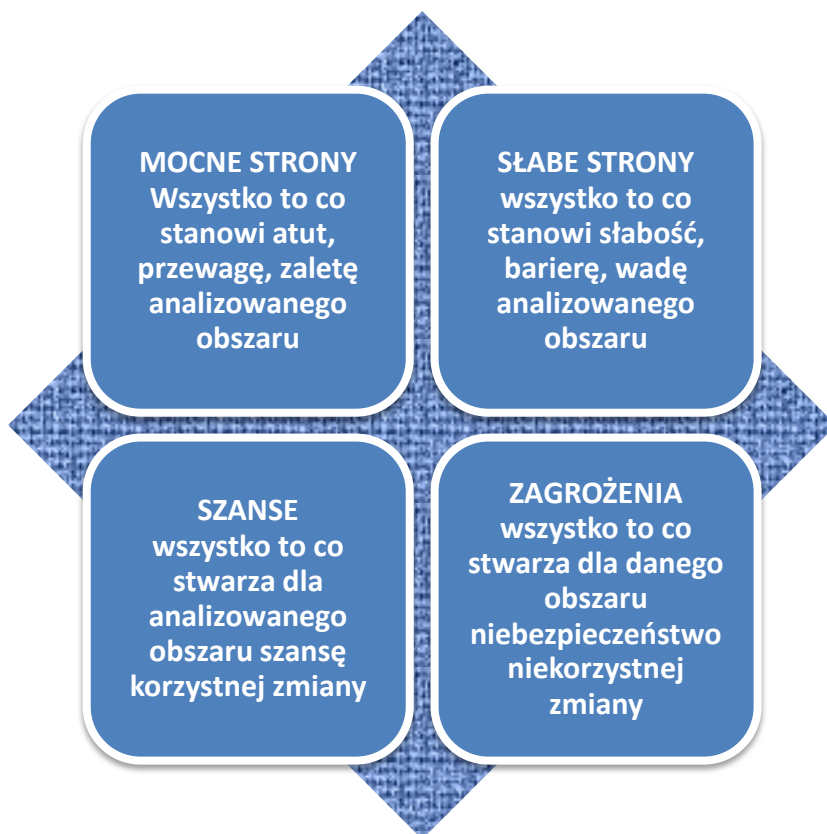

ANALIZA SWOT GMINY

Analiza SWOT (z ang. strengths, weaknesses, opportunities, threats) jest narzędziem analitycznym, wykorzystywanym w procesie planowania strategicznego. Polega na zidentyfikowaniu mocnych i słabych stron analizowanego obszaru oraz przeciwstawienie im możliwych przyszłych szans i zagrożeń.

Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

Źródło: Opracowanie własne

Przed analizą SWOT dokonano bieżącej oceny miejsca życia, pracy i aktywności.

Metodą burzy mózgów uczestnicy warsztatu oceniali rzeczywisty obraz Gminy Luzino, odpowiadając na pytania:

Jak wygląda Gmina dzisiaj?

Atrakcyjne tereny zielone- możliwość rozwoju agrobiznesu i turystyki weekendowej.

Obecność i duży potencjał młodych ludzi / młodych mieszkańców.

Dogodne połączenia kolejowa – PKP, TLK, SKM.

Atrakcyjne lokowanie Gminy w pobliżu drogi nr 6 - potencjalny rozwój sektora usług i mieszkalnictwa.

Dobre wyniki i znaczącego osiągnięcia w sporcie. Dobra baza sportowa (hala widowiskowo-sportowa, Orlik).

Widoczna aktywność rekreacyjna mieszkańców. Optymalne wykorzystanie ścieżek rowerowych, ścieżek zdrowia „ Las Luziński”, tras spacerowo- biegowych „ Sosnowa” i „ Bukowa”, „ Wolność jest w naturze”.

Brak głównego budynku administracji publicznej w Luzinie – Ratusza.

Sprawnie działająca oczyszczalnia ścieków.

Pięknie zagospodarowanie Centrum Luzina –Park Rekreacyjny.

Inwestowanie w OZE – 350 budynków wyposażonych w solary.

Pielęgnowanie tradycji kaszubskich – teatr, chór, zespół.

Liczne partnerstwa lokalne i regionalne (OM GGS / NORDA / LGD).

Oaza spokoju – miejsce niepośpiesznego życia i spokojnego relaksu.

Wysoki poziom bezpieczeństwa.

Gmina posiada ciekawe miejsca historyczne i przyrodnicze, które mogą stać się jej „wizytówką”.

Mała atrakcyjność turystyczna – brak infrastruktury turystycznej, punktów usługowych, gastronomii, wypożyczalni sprzętu.

Kiepska jakość dróg i infrastruktury drogowej – brak chodników, oświetlenia.

Wykluczenie komunikacyjne mniejszych miejscowości, mała ilość połączeń komunikacyjnych między wioskami.

Systematyczne inwestowanie w infrastrukturę techniczną np. sieć wodno-kanalizacyjną.

Gmina posiada potencjał w zakresie realizacji inwestycji finansowanych ze środków zewnętrznych – wykwalifikowani pracownicy, doświadczenie, określone potrzeby.

Czyste środowisko, brak lokowania inwazyjnego i szkodliwego przemysłu.

Słaba opieka zdrowotna, brak dostępu do specjalistów.

Jak wyglądać będzie Gmina w roku 2025 ?

Powstanie „trasa kaszubska”, co poprawi komunikację i spowoduje rozwój przedsiębiorczości – nowe miejsca pracy.

Poprawa infrastruktury technicznej – kanalizacja, sieć wodociągowa, gazowa, OZE.

Rozwój infrastruktury edukacyjnej, sportowej, kulturalnej we wsiach sołeckich.

- Zabezpieczenie terenów pod nową infrastrukturę (Grodzisko).
- Zakończenie budowy Centrum Wsi Luzina – Ratusz, Punkty Usługowo-Gastronomiczne, Restauracja.
- Powstanie węzeł integracyjny wokół terenów kolejowych – parkingi, przystanki, bary, toalety.
- Nastąpi poprawa komunikacji publicznej – Gmina będzie dobrze skomunikowana.
- Funkcjonować będą partnerstwa publiczno- prywatne i sektorowe.
- Gmina będzie bezpieczna i monitorowana.
- Widoczny będzie wysoki poziom estetyzacji Gminy - uporządkowana mała architektura, pięknie zagospodarowane centrum wsi.
- Mieszkańcy dużych miast będą chętnie zamieszkiwać na terenie zielonej, spokojnej Gminy.
- Obserwować się będzie rozwój indywidualnego budownictwa mieszkaniowego oraz budownictwa komunalnego i socjalnego.
- Nastąpi integracja społeczności lokalnej poprzez imprezy kulturalne i działania animacyjne.
- Gminny Ośrodek Kultury będzie miejscem otwartym dla wszystkich chcących rozwijać swoje talenty. Działać będą świetlice wiejskie oraz obiekty sportowe i place zabaw.
- W Gminie promowane będą lokalne tradycje – kulinarne, kulturalne, artystyczne.
- Nastąpi zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne terenów nadrzecznych.
- Obserwować będzie się aktywność mieszkańców poprzez zrzeszenie się w organizacjach i ruchach obywatelskich.
- Widoczna będzie stała, dobra komunikacja pomiędzy instytucjami publicznymi w Gminie oraz w relacjach władza-obywatel.
- Promowana będzie turystyka aktywna na terenie Gminy. Powstanie nowa infrastruktura turystyczna – szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, piesze, edukacyjne, szlaki historyczne i ornitologiczne.
- Obserwować się będzie stały rozwój dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Dbać się będzie o zabytki i pomniki przyrody.
- Poprawi się stan dróg i chodników oraz funkcjonować będą dogodne połączenia komunikacyjne.
- Gmina będzie przyjazna środowisku naturalnemu poprzez inwestowanie w odnawialne źródła energii, edukację ekologiczną oraz racjonalne gospodarowanie zasobami poprzez segregację śmieci, termomodernizację budynków użyteczności publicznej oraz zastosowanie ekologicznego oświetlenia ulicznego.
- Promować będzie się przedsiębiorczość, rozwój sektora usług, co zmniejszy bezrobocie.
- Działalność placówek oświatowych oraz wysoki poziom edukacji umożliwi kształcenie i rozwój indywidualnych talentów.

Obserwować się będzie rozwój (darmowa, kompleksowa) profilaktyki i opieki zdrowotnej, dbałość o zdrowie, ruch i rekreację.

Analiza SWOT przeprowadzona podczas spotkania z zespołem strategicznym, pozwoliła na syntetyczne ujęcie pozytywnych i negatywnych cech Gminy oraz wyeksponowała możliwe czynniki zewnętrzne, które mogą wywrzeć duży wpływ na rozwój tego obszaru. Dodatkowo analiza zawiera wnioski z przeprowadzonych konsultacji ze społecznością lokalną oraz badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• Atrakcyjne położenie geograficzne i komunikacyjne – PKP, SKM, TLK, droga krajowa nr 6. • Duży udział młodych ludzi w strukturze społecznej. Liczna dzietność, dodatni przyrost naturalny. • Czyste środowisko naturalne. • Sprawnie działające instytucje publiczne - szkoły, ośrodki kultury, ośrodki pomocy społecznej. • Promowanie sportu i rekreacji. Łatwy dostęp do infrastruktury sportowej. Duża liczba organizacji i ruchów o charakterze sportowym. • Potencjał turystyczny – szlaki pieszo-rowerowe, bogactwo przyrodnicze, obiekty historyczne. • Specyfika życia w spokojnej, życzliwej społeczności. • Liczne inwestycje w infrastrukturę techniczną (kanalizacja, oczyszczalnia ścieków, drogi) i społeczną (świetlice wiejskie, place zabaw, sale gimnastyczne). • Pielęgnowanie kaszubszczyzny i lokalnych tradycji – chór, teatr, haft.	• Niedostateczny stan dróg lokalnych, deficyt chodników i ścieżek rowerowych. • Słabo rozwinięty transport publiczny. Wykluczenie komunikacyjne mniejszych miejscowości w Gminie. • Ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej, usług rehabilitacyjnych oraz profilaktyki zdrowotnej. • Małe zaangażowanie mieszkańców Gminy w lokalne inicjatywy. Brak liderów. • Zbyt mało infrastruktury turystycznej – brak całorocznej oferty gastronomicznej, brak oznakowania szlaków i obiektów. • Słaba jakość i niska dostępność do usług – restauracja, siłownia, kosmetyczka, fryzjer – uniemożliwiająca wydawanie pieniędzy na terenie Gminy. • Mała ilość terenów inwestycyjnych. • Złe nawyki mieszkańców w zakresie polityki odpadami – nielegalne wysypiska, palenie śmieci. • Brak miejsc spotkań dla młodzieży i dorosłych / restauracja, pub, kawiarnia. • Słaba promocja Gminy jako miejsca lokowania inwestycji i usług.

SZANSE

- Udział Gminy w zrzeszeniach regionalnych co umożliwia współpracę pomiędzy różnymi partnerami społecznymi i publicznymi oraz możliwość aplikowania w różnych konkursach. Realizacja projektów mających wpływ na rozwój całego regionu.
- Nowa, korzystna perspektywa finansowania w latach 2014-2020 z możliwością pozyskiwania funduszy w roku 2021 i 2022.
- Coraz bardziej aktywni mieszkańcy, promocja ruchu obywatelskiego, zrzeszanie się w organizacje pozarządowe.
- Rozwój odnawialnych źródeł energii i inwestycji proekologicznych (mieszkalnictwo, turystyka, MŚP). Edukacja ekologiczna społeczeństwa.
- Promocja i inwestowanie w agroturystykę, turystykę wiejską oraz infrastrukturę turystyczną.
- Promocja turystyki aktywnej w całym regionie województwa pomorskiego.
- Dbanie o profilaktykę zdrowotną i zdrowy styl życia.
- Wdrożenie nowych form wsparcia dla MŚP oraz przedsiębiorczości społecznej – ułatwienia legislacyjne, aktywizacja zawodowa, wsparcie i doradztwo, dotacje i kredyty.
- Rosnąca liczba mieszkańców terenów zurbanizowanych – Gmina jako alternatywne miejsce zamieszkania.
- Promocja Gminy poprzez powstające obiekty sportowe i turystyczne.
- Budowa trasy Kaszubskiej S6 (nowe miejsca pracy, rozwój MSP).

ZAGROŻENIA

- Globalne trendy - emigracja młodego pokolenia, starzenie się społeczeństwa.
- Niewystarczające środki przekazywane z budżetu państwa na zadania dodatkowo zlecone Gminie na podstawie aktów prawnych. Częsta zmiana warunków finansowania zadań publicznych.
- Niestabilność przepisów prawa, które spowalniają działania inwestycyjne i rozwojowe.
- Pogłębiające się zjawisko wykluczenia społecznego – bezrobocie, rozwarstwienie społeczne, niska aktywność obywatelska, niski poziom integracji osób osiedlających się.
- Zaniedbania w sferze opieki i profilaktyki zdrowotnej w społeczeństwie. Niechęć do badań profilaktycznych i dbania o zdrowy styl życia.
- Ograniczone zaufanie do działań międzysektorowych.
- Zbyt duże kierowanie środków finansowych na poczet pomocy społecznej, zamiast w inwestycje i rozwój.
- Wzrastające tempo rozwoju gmin ościennych - rosnąca konkurencja w dziedzinie podaży terenów inwestycyjnych, a także turystyki i rekreacji.
- Powolna modernizacja dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

ANALIZA TOWS

W ramach analizy SWOT/TOWS stawiane są pytania, które prowadzą do ustalenia jednego z typów strategii rozwoju Gminy Są to:

Strategia konserwatywna: Niekorzystne otoczeniu, ale silnie powiązany z zagrożeniami zewnętrznymi zespół mocnych stron. Gmina jest więc w stanie odpowiedzieć na zagrożenia. Wspólnota nie jest w stanie intensywnie się rozwijać, gdyż zespół mocnych stron nie koresponduje z szansami otoczenia, ale jest w stanie skutecznie przezwyciężać zagrożenia.

Strategia konkurencyjna: Gmina ma przewagę słabych stron nad mocnymi, ale funkcjonuje w przyjaznym otoczeniu, co pozwala utrzymywać swoją pozycję. Jednak słabość wewnętrzna uniemożliwia wykorzystanie szans, które daje otoczenie zewnętrzne. Strategia koncentruje się więc na eliminowaniu wewnętrznych słabości, aby w przyszłości lepiej wykorzystać szanse otoczenia.

Strategia defensywna: Słabe strony są silnie powiązane z zewnętrznymi zagrożeniami, istnieje duże ryzyko klęski rozwojowej. Strategia nastawiona na przetrwanie.

Strategia ofensywna: Przeważają mocne strony, a w otoczeniu silnie powiązane z nimi szanse, strategia silnej ekspansji oraz rozwoju wykorzystującego obydwa czynniki.

Analiza SWOT	Analiza TOWS
1. Czy siły pozwolą wykorzystać szanse?	5. Czy zagrożenia osłabią siły?
2. Czy słabości „zablokują” wykorzystanie szans?	6. Czy szanse spotęgują siły?
3. Czy siły pozwolą na przezwyciężenie zagrożeń?	7. Czy zagrożenia spotęgują słabości?
4. Czy słabości wzmocnią negatywny skutek zagrożeń?	8. Czy szanse pozwolą przezwyciężyć słabości?

Dla każdego z 8 pytań zbudowano macierz relacji, za pomocą której zbadano wzajemne oddziaływanie pomiędzy poszczególnymi elementami SWOT. Wyjaśniło to, jaka strategia jest możliwa dla Gminy Luzino.

	SZANSE	ZAGROŻENIA
SILNE	166	68
SŁABE	99	86

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Luzino oraz wynikająca z niej analiza SWOT/TOWS wskazują na dużą liczbę powiązań pomiędzy **silnymi stronami** oraz **szansami** dla tego obszaru. Kierunki rozwoju, wyznaczone Gminie Luzino na lata 2016-2025, będą bazować na mocnych stronach tego obszaru oraz wykorzystaniu szans zidentyfikowanych w analizie SWOT. **Mocne strony należyć wykorzystane będą sprzyjać rozwojowi Gminy, pozytywnie wyróżniając ją**

w otoczeniu oraz budować przewagę konkurencyjną w stosunku do innych podmiotów. Ważne jest, aby uniknąć zagrożeń oraz w jak największym stopniu zminimalizować skutki słabych stron.

Powyższa, końcowa tabela analizy punktowej powiązań i wzajemnego oddziaływania elementów analizy SWOT/TOWS na siebie ukazała, że przewagę zyskała strategia ofensywna.

Przewaga szans		 GMINA LUZINO
Przewaga zagrożeń		
SWOT/TOWS	Przewaga słabych stron	Przewaga silnych stron

WIZJA GMINY

Wizja rozwoju Gminy to pożądaný obraz przyszłości jednostki, jej sytuacji gospodarczej i społecznej za kilka lat. Stanowi pewien stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa (władze lokalne i partnerzy społeczno-gospodarczy) wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych przewag oraz szans pojawiających się w otoczeniu.

Obraz określony zapisami wizji, przewiduje stworzenie warunków do trwałego, zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego Gminy Luzino.

Wizja stanowi odpowiedź na oczekiwania i aspiracje mieszkańców, a jednocześnie ma na celu ukształtowanie wizerunku jednostki, który chce ona osiągnąć na koniec założonego horyzontu czasowego tj. w roku 2025. Możliwe jest to jedynie poprzez aktywną partycypację społeczną (współdecydowanie) lokalnej społeczności z przedstawicielami władz samorządowych oraz partnerami gospodarczymi.

Przed określeniem wizji Gminy w roku 2025 zespół strategiczny wskazał na najważniejsze wartości i dobra dla jej mieszkańców. Najcenniejszymi okazały się **RODZINA, BEZPIECZEŃSTWO I AKTYWNOŚĆ SPORTOWA**. Istotne dla mieszkańców było też **CZyste ŚRODOWISKO** oraz **PRACA**.

Wnioski płynące z dotychczasowej analizy słabych i silnych stron oraz potencjalnych szans i zagrożeń, a także wielopoziomowe konsultacja zarówno z zespołem strategicznym, jak i mieszkańcami pozwoliły na opracowanie jednolitego i spójnego zapisu, której nadano następujące brzmienie:

Gmina Luzino w 2025 to miejsce:

- gdzie żyją i pracują młodzi ludzie, a liczba mieszkańców stale wzrasta (w 2025 Gmina będzie liczyć 20 000 mieszkańców);
- z rozwiniętą infrastrukturą drogową i dobrą komunikacją z Trójmiastem, Łęborkiem, Wejherowem i Bytówem;
- atrakcyjne dla przedsiębiorców, rozwoju MŚP i lokowania inwestycji;
- świadczące szeroki wachlarz usług i produktów dla mieszkańców;
- atrakcyjne kulturowo, przyrodniczo, regionalnie i historycznie;
- gdzie można aktywnie, ciekawie i bezpiecznie spędzać wolny czas;
- z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną i społeczną;
- gdzie mieszkańcy tworzą wspólnotę obywatelską i darzą się szacunkiem.

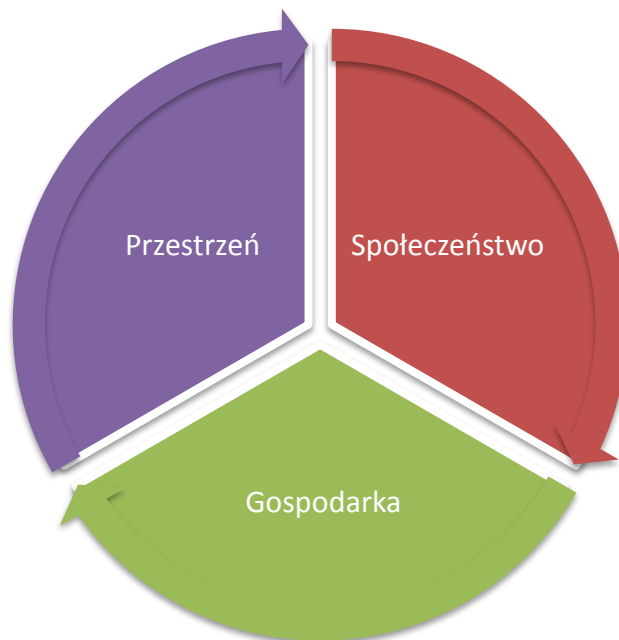
Misja Gminy

Zespół strategiczny pracujący nad opracowaniem dokumentu stwierdził, że najlepszym sposobem urzeczywistnienia wizji Gminy nie będzie opisywanie misji, ale konsekwentna realizacja celów operacyjnych i strategicznych zaplanowanych na lata 2016-2025. Misją Gminy jest więc optymalne wdrożenie kierunków działań oraz osiągnięcie wskaźników opisanych w strategii rozwoju.

OBSZARY I CELE STRATEGICZNE

Na podstawie analizy obecnego stanu rozwoju Gminy, określono trzy główne, ściśle od siebie zależne oraz połączone ze sobą obszary, na których powinien koncentrować się wysiłek strategiczny:

Źródło: Opracowanie własne

Dla każdego z głównych obszarów rozwoju opracowany został cel strategiczny, który uszczegółowiony jest dostosowanymi do zagadnienia celami operacyjnymi. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast kierunki działań – przykładowe interwencje do realizacji. Należy je jednak odbierać jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, opisującą ogólne ramy koncentracji aktywności finansowej, programowej oraz organizacyjnej całej wspólnoty Gminy w perspektywie długofalowej.

OBSZAR SPOŁECZNY

ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW GMINY LUZINO

1. Budowanie kapitału społecznego. Integracja mieszkańców Gminy. Promowanie lokalnych liderów i inicjatyw społecznych.
2. Rozwój usług społecznych, profilaktycznych i zdrowotnych.
3. Podwyższenie poziomu edukacji i zwiększenie kompetencji zawodowych mieszkańców.

OBSZAR GOSPODARCZY

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I DOBRE WARUNKI DO INWESTOWANIA BAZĄ ROZWOJU GOSPODARCZEGO

1. Promocja Gminy jako atrakcyjnego obszaru lokowania inwestycji.
2. Wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i kulturowego do rozwoju sektora rekreacji i turystyki.
3. Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy. Tworzenie warunków do rozwoju MŚP.

OBSZAR PRZESTRZEŃ

ŁĄD PRZESTRZENNY I ZRÓWNOWAŻONE ŚRODOWISKO FILARAMI ROZWOJU GMINY

1. Budowa , rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej, sportowej, technicznej i drogowej Gminy.
2. Estetyzacja Gminy i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznych.
3. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 28 - Cel strategiczny, operacyjne i kierunki działań w obszarze społecznym dla Gminy Luzino na lata 2016–2025

ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW GMINY LUZINO	
Cele operacyjne	Kierunki działań
Budowanie kapitału społecznego. Integracja mieszkańców Gminy. Promowanie lokalnych liderów i inicjatyw społecznych.	1. Wzrost poziomu tożsamości lokalnej. 2. Upowszechnianie wolontariatu. 3. Promowanie aktywności organizacji pozarządowych. 4. Działania na rzecz integracji społeczności lokalnej. 5. Tworzenie gminnych programów kulturalno-aktywizacyjnych i ich popularyzacja.
Rozwój usług społecznych, profilaktycznych i zdrowotnych.	1. Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług medycznych o charakterze ogólnym i specjalistycznym. 2. Rozwój ochrony zdrowia w placówkach edukacyjnych. 3. Promocja, kształtowanie i pobudzanie świadomości mieszkańców w zakresie zdrowego stylu życia i odżywiania. 4. Propagowanie i wspieranie inicjatyw wykorzystujących infrastrukturę sportową w celu wypracowania postaw prozdrowotnych. 5. Zapewnienie wsparcia seniorom i osobom niepełnosprawnym.
Podwyższenie poziomu edukacji i zwiększenie kompetencji zawodowych mieszkańców Gminy.	1. Kontynuowanie efektywnych działań edukacyjnych i pozalekcyjnych na poziomie podstawowym i gimnazjalnym. 2. Organizacja zajęć edukacyjnych oraz kształcenia ustawicznego dla osób dorosłych. Podnoszenie i zmiana kwalifikacji zawodowych mieszkańców. 3. Wspieranie oraz stworzenie dogodnych warunków do rozwoju form opieki nad dziećmi do lat trzech i pięciu.

Tabela 29 - Cel strategiczny, operacyjne i kierunki działań w obszarze gospodarczym dla Gminy Luzino na lata 2016-2025

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I DOBRE WARUNKI DO INWESTOWANIA BAZĄ ROZWOJU GOSPODARCZEGO	
Cele operacyjne	Kierunki działań
Promocja Gminy jako atrakcyjnego obszaru lokowania inwestycji.	1. Określenie i przystosowanie terenów pod inwestycje. 2. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii wspomagającej działalność gospodarczą i rolniczą. 3. Modernizacja i dostosowanie budynków przemysłowych i gospodarczych do aktualnych potrzeb i kierunków rozwoju gospodarki.
Wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i kulturowego do rozwoju sektora rekreacji i turystyki.	1. Przygotowanie i promowanie gotowej oferty rekreacyjno-turystycznej ze szczególnym uwzględnieniem turystyki weekendowej. 2. Uzupełnienie produkcji rolnej o agroturystykę i turystykę wiejską. 3. Rozbudowa bazy turystycznej i okołoturystycznej. 4. Promocja lokalnych produktów i przedsiębiorców.
Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy. Tworzenie warunków do rozwoju MŚP.	1. Doradztwo dla osób zakładających i prowadzących działalność gospodarczą. 2. Kształcenie ustawiczne, umożliwiające przekwalifikowanie lub zmianę kwalifikacji zawodowych. 3. Ułatwienie wejścia na rynek pracy osób niepełnosprawnych, biernych zawodowo poprzez wykorzystanie mechanizmów spółdzielczości socjalnej.

Tabela 30 - Cel strategiczny, operacyjne i kierunki działań w obszarze przestrzennym dla Gminy Luzino na lata 2016-2025

ŁĄD PRZESTRZENNY I ZRÓWNOWAŻONE ŚRODOWISKO FILARAMI ROZWOJU GMINY	
Cele operacyjne	Kierunki działań
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej, sportowej, technicznej i drogowej Gminy.	1. Prawidłowa gospodarka wodno-kanalizacyjna. 2. Poprawa nawierzchni dróg, chodników i ścieżek rowerowych na terenie Gminy. 3. Modernizacja i rozbudowa energooszczędnego oświetlenia. 4. Rozbudowa i modernizacja istniejących placówek edukacyjnych, świetlic, placów zabaw. 5. Rozwój infrastruktury turystycznej w miejscach atrakcyjnych turystycznie. 6. Zwiększenie atrakcyjności terenów inwestycyjnych. 7. Dobra infrastruktura komunalna.
Estetyzacja Gminy i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznych.	1. Dbanie o małą architekturę i ład przestrzenny Gminy. 2. Poprawa stanu bezpieczeństwa mieszkańców Gminy. 3. Atrakcyjna struktura urbanistyczna.
Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej.	1. Wspieranie gospodarki niskoemisyjnej 2. Termomodernizacja wszystkich obiektów Gminnych. 3. Rozwój odnawialnych źródeł energii poprzez wykorzystanie energii wiatrowej, słonecznej i wodnej. 4. Promocja dbałości o stan środowiska, w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju i edukację ekologiczną.

Tabela 31 - Projekty w sferze społecznej dla Gminy Luzino na lata 2016-2025

Budowanie kapitału społecznego. Integracja mieszkańców Gminy, promowanie lokalnych liderów i inicjatyw społecznych	
Kierunek działań	Proponowane zadania/projekty
Wzrost poziomu tożsamości lokalnej.	Powołanie grupy tematycznej promującej historię i tradycje Gminy. Organizacja konkursów, warsztatów, spotkań dotyczących lokalnej historii i tradycji terenu Gminy. Promowanie i nauka regionalizmów poprzez teatr amatorski, chór, warsztaty rękodzieła, zajęcia kulinarne. Działalność animacyjna GOK oparta o tradycje kaszubskie.
Upowszechnianie wolontariatu.	Utworzenie Gminnego Centrum Wolontariatu. Powołanie Lokalnej Szkoły Liderów/ Koła Młodych Animatorów. Organizacja Gminnego Konkursu „Wolontariusz Roku”. Organizowanie cyklicznych imprez promowanych przez organizacje pozarządowe i sołectwa w celu promocji działalności społecznej i pracy na rzecz innych.
Promowanie aktywności organizacji pozarządowych.	Wspieranie lokalnych stowarzyszeń, klubów, kół gospodyń wiejskich poprzez zlecanie im zadań publicznych w ramach działalności statutowej. Utworzenie Rady Organizacji Pozarządowych – organ wspomagający dialog pomiędzy NGO, a władzami Gminnymi. Utworzenia w GOK i świetlicach wiejskich przestrzeni gdzie organizacje mogą swobodnie się spotkać, realizować zadania statutowe. Organizacja szkoleń i kursów z zakresu tworzenia, zarządzania i finansowania organizacji pozarządowych w porozumieniu z Urzędem Marszałkowskim, Siecią Organizacji Pozarządowych SPLOT.
Działania na rzecz integracji społeczności lokalnej.	Tworzenie przestrzeni do integracji mieszkańców poprzez utworzenie forum dyskusyjnego oraz lokalną gazetę/cykliczną broszurę informacyjną. Zwiększenie oferty i wydłużenie czasu funkcjonowania obiektów animacji i kultury – GOK, Biblioteka, świetlice wiejskie. Doposażenie, modernizacja i remonty GOK, Biblioteki i świetlic wiejskich.
Tworzenie gminnych programów kulturalno- aktywizacyjnych i ich popularyzacja.	Opracowanie programów działalności animacyjnej świetlic wiejskich pod auspicjami GOK. Opracowanie rocznego kalendarzu imprez GOK. Określenie imprez o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. Utworzenie stanowiska – ANIMATOR DZIAŁANOŚCI SPOŁECZNEJ – specjalista ds. współpracy, promocji i animacji w Urzędzie Gminy lub GOK.

Rozwój usług społecznych, profilaktycznych i zdrowotnych	
Kierunek działań	Proponowane zadania/projekty
Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług medycznych o charakterze ogólnym i specjalistycznym	Organizacja „Białych niedziel” w każdym sołectwie. Zwiększenie działań profilaktycznych - organizacja wizyt mammobusa, kardiobusa we wszystkich miejscowościach Gminy. Usprawnienie działalności POZ Gminnej – rejestracja on-line.
Rozwój ochrony zdrowia w placówkach edukacyjnych	Organizacja spotkań i prelekcji w szkołach nt. zdrowia, zdrowego stylu życia z udziałem lekarzy, dietetyków, sportowców.
Promocja, kształtowanie i pobudzanie świadomości mieszkańców w zakresie zdrowego stylu życia i odżywiania.	Edukacja zdrowotna mieszkańców Gminy poprzez zajęcia dla młodzieży oraz konkursy i warsztaty dla dorosłych. Organizowanie Gminnych Pikników Zdrowia - imprez promujących zdrowe odżywianie, uprawy ekologiczne i aktywność.
Propagowanie i wspieranie inicjatyw wykorzystujących infrastrukturę sportową w celu wypracowania postaw prozdrowotnych	Organizacja Gminnych Rajdów Rowerowych, Biegów i Maratonów Gminnych. Powołanie Animatora Ruchu w GOSRiT – organizacja zajęć ruchowych i sportowych dla dorosłych.
Zapewnienie wsparcia seniorom i osobom niepełnosprawnym.	Utworzenie Rady Senioralnej i stworzenie programu aktywizacji osób starszych. Utworzenie kawiarenki – miejsce spotkań dla seniorów, np. na bazie świetlic wiejskich. Organizacja zajęć animacyjno- aktywizacyjnych dla osób niepełnosprawnych – gimnastyka korekcyjna, zaj. logopedyczne i terapeutyczne

Podwyższenie poziomu edukacji i zwiększenie kompetencji zawodowych mieszkańców Gminy	
Kierunek działań	Proponowane zadania/projekty
Kontynuowanie efektywnych działań edukacyjnych i pozalekcyjnych na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.	Organizacja zajęć wyrównawczych. Organizacja konkursów szkolnych oraz grup tematycznych promujących matematykę, języki obce, przedsiębiorczość. Dofinansowanie zajęć edukacyjnych organizowanych w placówkach środkami zewnętrznymi w tym we współpracy z NGO. Organizacja zajęć samopomocowych uczniów.
Organizacja zajęć edukacyjnych oraz kształcenia ustawicznego dla osób dorosłych. Podnoszenie i zmiana kwalifikacji zawodowych mieszkańców.	Organizacja warsztatów, „kół” tematycznych w celu rozwijania zainteresowań i hobby np. krawiectwo, hafciarstwo, mechanika samochodowa, pszczelarstwo, florystyka. Organizacja praktyk, staży, kursów zawodowych w porozumieniu z lokalnymi przedsiębiorcami. Edukacja i wsparcie dotyczące zakładania spółdzielni socjalnych. Informowanie o projektach europejskich i możliwości pozyskiwania dotacji bezzwrotnych i zwrotnych. Informowanie o targach pracy i ofertach pracy na lokalnym rynku we współpracy z instytucjami zajmującymi się osobami bezrobotnymi PUP, GOPS.
Wspieranie oraz stworzenie dogodnych warunków do rozwoju form opieki nad dziećmi do lat trzech i pięciu.	Uruchomienie żłobka. Wydłużenie czasu pracy oddziałów przedszkolnych. Organizowanie zajęć animacyjno- integrujących organizowanych przez świetlice wiejskie i GOK dla dzieci w wieku 3- 5 lat.

Tabela 32 - Projekty w sferze gospodarczej dla Gminy Luzino na lata 2016-2025

Promocja Gminy jako atrakcyjnego obszaru lokowania inwestycji	
Kierunek działań	Proponowane zadania/projekty
Określenie i przystosowanie terenów pod inwestycje.	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych. Uregulowanie sytuacji prawnej działek przeznaczonych pod inwestycje. Organizacja infrastruktury około inwestycyjnej – dojazdy, utwardzone drogi, znaki informacyjne, miejsca postojowe, parkingi. Stworzenie pakietu preferencyjnego dla przedsiębiorców i inwestorów. Promocja terenów inwestycyjnych Gminy w prasie, mediach i Internecie – opracowanie wielojęzycznych materiałów informacyjnych.
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii wspomagającej działalność gospodarczą i rolniczą.	Prowadzenie kursów i szkoleń dla rolników i przedsiębiorców w zakresie nowych technologii środowiskowych i możliwości ich wykorzystania w sektorach przy udziale funduszy europejskich. Udział w konferencjach i spotkaniach dotyczących wykorzystania OZE w branżach produkcyjnych i rolnych.
Modernizacja i dostosowanie budynków przemysłowych i gospodarczych do aktualnych potrzeb i kierunków rozwoju gospodarki.	Termomodernizacja i remonty budynków przemysłowych i gospodarczych. Organizacja infrastruktury około przemysłowej – dojazdy, utwardzone drogi, znaki informacyjne, miejsca postojowe, parkingi.

Wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i kulturowego do rozwoju sektora rekreacji i turystyki	
Kierunek działań	Proponowane zadania/projekty
Przygotowanie i promowanie gotowej oferty rekreacyjno- turystycznej ze szczególnym uwzględnieniem turystyki weekendowej.	Opracowanie przez mieszkańców narzędzi do promocji terenu– LUZIŃSKI PRZEWODNIK TURYSTYCZNY – zabytki, przyroda, atrakcje rekreacyjne. Promocja na stronie www urzędu usług i przedsiębiorców w sferze turystyki i turystyki weekendowej – jedna baza noclegowa, gastronomiczna, wypożyczalnie sprzętu, atrakcje, przewodnicy, historycy, animatorzy. Udział w targach turystycznych, konferencjach branżowych i eventach regionalnych – festiwale smaku, jarmarki regionalne. Stworzenie systemu oznakowania miejsc historycznych, szlaków turystycznych, pieszych i rowerowych. Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej – ścieżki rowerowe, zdrowia, edukacyjne i historyczne.
Uzupełnienie produkcji rolnej o agroturystykę i turystykę wiejską.	Organizowanie kursów i szkoleń w zakresie pozyskiwania środków na działalność okołorolniczą i pozarolniczą dla rolników i osób odchodzących od klasycznej gospodarki rolnej. Animowanie usług małej gastronomii promującej lokalne smaki i produkty. Organizacja targowiska umożliwiającego sprzedaż lokalnych produktów.
Rozbudowa bazy turystycznej i okołoturystycznej.	Rozbudowa bazy noclegowej – działania na rzecz zwiększenia liczby miejsc noclegowych w Gminie. Utworzenie bazy gastronomicznej – powstanie lokali gastronomicznych – restauracji, kawiarni. Oznakowanie miejsc noclegowych i gastronomicznych – identyfikatory, tablice informacyjne, kierunkowskazy.
Promocja lokalnych produktów i przedsiębiorców.	Organizacja cyklicznej imprezy promującej lokalne wyroby (produkty, potrawy, usługi) w trakcie obchodów Dni Luzina. Koncerty muzyczne, inscenizacje obrzędowe służące promocji i dystrybucji produktów regionalnych oraz lokalnych usług. Marketing turystyczny – promocja Gminy w przewodnikach, stronach www promujących turystykę, broszurach informacyjnych, mapach.

Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy. Tworzenie warunków do rozwoju MŚP	
Kierunek działań	Proponowane zadania/ projekty
Doradztwo dla osób zakładających i prowadzących działalność gospodarczą.	Utworzenie punktu konsultacyjnego dla MŚP informującego o szkoleniach, dotacjach, pożyczkach oraz targach. Wykorzystanie nowych technologii w kontaktach Urząd – Przedsiębiorcy (www, sms). Szkolenia i doradztwo, kursy zawodowe i warsztaty. Ułatwienia administracyjne dla MŚP zatrudniających pracowników. System nagradzania najlepszych MŚP- Konkurs Aktywny Przedsiębiorca. Wykorzystanie środków zewnętrznych do inwestowania w infrastrukturę techniczną wspomagających sektor usług MŚP– utwardzanie dróg dojazdowych, oznakowania, tablice informacyjne. Promocja dobrych praktyk, postaw przedsiębiorczych z regionu, województwa oraz kraju.
Kształcenie ustawiczne, umożliwiające przekwalifikowanie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.	Programy szkolne podnoszące kwalifikacje zawodowe - nauka przedsiębiorczości, koła zainteresowań. Kursy, szkolenia, praktyki i staże dla osób poszukujących zatrudnienia. Współpraca i wymiana informacji pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami pracującymi z osobami zagrożonymi bezrobociem(GOPS, PUP, NGO). Program wzmocnienia mobilności osób bezrobotnych na lokalnym rynku pracy – doradztwo zawodowe, wsparcie psychologiczne.
Ułatwienie wejścia na rynek pracy osób niepełnosprawnych, biernych zawodowo poprzez wykorzystanie mechanizmów spółdzielczości socjalnej.	Współpraca z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej przez lokalne NGO. Kampanie informacyjne i wsparcie w uzyskaniu dofinansowania PFRON dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.

Tabela 33 - Projekty w sferze przestrzeni dla Gminy Luzino na lata 2016-2025

Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej, sportowej, technicznej i drogowej Gminy	
Kierunek zadań	Proponowane zadania / projekty
Prawidłowa gospodarka wodno-kanalizacyjna.	Budowa i modernizacja oraz poprawa wydajności systemu kanalizacyjnego Gminy (kanalizacja i oczyszczalnia ścieków).
Poprawa nawierzchni dróg, chodników i ścieżek rowerowych na terenie Gminy.	Realizacja zaplanowanych inwestycji drogowych. Remonty i modernizacja Gminnej infrastruktury drogowej. Budowa nowej infrastruktury okołodrogowej – ścieżki rowerowe i chodniki. Podnoszenie bezpieczeństwa dróg – oznakowanie, progi spowalniające Utworzenie parkingów i miejsc postojowych. w punktach o szczególnych walorach turystycznych.
Modernizacja i rozbudowa energooszczędnego oświetlenia.	Wymiana mało ekologicznego oświetlenia ulicznego na oświetlenie LED. Zastosowanie oświetlenia LED w budynkach użyteczności publicznej i instytucjach publicznych.
Rozbudowa i modernizacja placówek edukacyjnych, świetlic, placów zabaw.	Budowa i modernizacja istniejących świetlic wiejskich. Budowa oraz modernizacja placów zabaw i siłowni zewnętrznych. Budowa i modernizacja placówek edukacyjnych, stołówek, sal gimnastycznych, hal sportowych.
Rozwój infrastruktury turystycznej w miejscach atrakcyjnych turystycznie.	Budowa i oznakowanie szlaków pieszych i rowerowych, ścieżek i tras turystycznych. Budowa wiat, przystanków, tablic informacyjnych, toalet, miejsc postojowych. Stała współpraca z Nadleśnictwem w celu organizacji i oczyszczania miejsc odwiedzanych przez turystów. Budowa i wytyczenie ścieżek przyrodniczych. Oznakowanie miejsc o szczególnym znaczeniu przyrodniczym (pomniki przyrody, użytki ekologiczne). Promocja atrakcji turystycznych (mapy, foldery, Internet).
Zwiększenie atrakcyjności terenów inwestycyjnych.	Przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe, letniskowe, usługowe i przemysłowe. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych. Promocja terenów przeznaczonych pod usługi mieszkaniowe i przemysłowe.
Dobra infrastruktura komunalna.	Dobre połączenia sieciowe (telefonia, GSM, Internet). Właściwe zagospodarowanie odpadów stałych (segregacja śmieci). Usprawnienie transportu publicznego, zwiększenie liczby autobusów i połączeń komunikacyjnych między miejscowościami Gminy.

Estetyzacja Gminy i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznych.	
Kierunek zadań	Proponowane zadania / projekty
Dbanie o małą architekturę i ład przestrzenny Gminy.	Zagospodarowanie centrów wsi – ławki, kosze na śmieci, zieleńce, rabaty, krzewy w każdym sołectwie. Organizacja konkursu na najładniejszą posesję – poprawa warunków estetycznych Gminy.
Poprawa stanu bezpieczeństwa mieszkańców Gminy.	Działania prewencyjne, oznakowanie dróg, skrzyżowań, znaków ograniczających prędkość. Usprawnienie pracy lokalnego posterunku policji, zwiększenie liczby patroli.
Atrakcyjna struktura urbanistyczna Gminy.	Dbanie o kondycję substancji mieszkaniowej (remonty, renowacje). Dbanie o przestrzeń publiczną i dostosowywanie ich do potrzeb mieszkańców. Przygotowywanie urbanistycznych planów rozwojowych w porozumieniu z mieszkańcami poprzez konsultacje społeczne.
Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej.	
Kierunek zadań	Proponowane zadania / projekty
Wspieranie gospodarki niskoemisyjnej.	Rozwój fotowoltaiki, energii wiatrowej i wodnej poprzez rozpoznanie lokalnych możliwości, pozyskanie dofinansowania na inwestycje. Wspieranie inteligentnego zarządzania energią – modernizacja obiektów publicznych w celu zastosowania nowoczesnych rozwiązań). Obniżenie poziomów emisji zanieczyszczenia powietrza przez modernizację systemów ogrzewania oraz edukację w tym zakresie.
Termomodernizacja wszystkich obiektów Gminnych.	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (dokumentacja, pozyskanie dofinansowania, realizacja inwestycji). Termomodernizacja obiektów indywidualnych.
Rozwój odnawialnych źródeł energii poprzez wykorzystanie energii wiatrowej, słonecznej i wodnej.	Zastosowanie OZE (lampy solarne, hybrydowe) w oświetleniu ulicznym, drogowym i budynkach użyteczności publicznej.
Promocja dbałości o stan środowiska w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju.	Edukacja ekologiczna mieszkańców Gminy poprzez zajęcia dla młodzieży oraz konkursy i warsztaty dla dorosłych.

WSKAŹNIKI OPERACYJNE I STRATEGICZNE

Zapisy Strategii zostały opracowane w warunkach społecznych, ekonomicznych i politycznych, które są stanami dynamicznymi. Ewaluacja na poziomie strategicznym obejmować będzie systematyczne obserwowanie zmian wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy, procesów zachodzących w otoczeniu oraz aktualizowaniu celów i priorytetów.

Monitorowanie wdrażania dokumentu na poziomie strategicznym przedstawia poniższy schemat:

Ponadto, by zapewnić kontrolę nad stopniem realizacji poszczególnych celów niniejszej Strategii Rozwoju Gminy, opracowano listę rekomendowanych wskaźników operacyjnych – z podaniem źródeł ich uzyskania. Mierniki te są używane przede wszystkim podczas monitoringu realizacji oraz aktualizacji dokumentu.

Za proces wdrażania realizacji Strategii odpowiedzialny będzie zespół ds. realizacji strategii złożony z pracowników Urzędu Gminy oraz pozostałych członków zespołu strategicznego. Do zadań zespołu należeć będzie:

- dokonywanie analizy spójności zrealizowanych działań z celami strategicznymi,
- określanie rzeczywistego stopnia realizacji poszczególnych celów operacyjnych,
- zbieranie danych na koniec każdego roku kalendarzowego i przygotowywania rocznych sprawozdań z wdrożenia dokumentu strategicznego.

Lista mierników stanowi jedynie propozycję, która podczas prowadzenia procesów monitorowania i przeglądu strategicznego może być modyfikowana i uzupełniana.

Tabela 34 - Mierniki realizacji celów w obszarze społecznym

Cel Strategiczny	Miernik realizacji	Źródło
ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW GMINY LUZINO	• liczba powstałych lokalnych inicjatyw społecznych • liczba działających wolontariuszy • liczba projektów wspierających integrację społeczną	<i>dane wewnętrzne Gminy, organizacji pozarządowych oraz szkół</i>
	• liczba zrealizowanych projektów z zakresu profilaktyki zdrowotnej • liczba „białych niedziel”	<i>GUS, dane wewnętrzne Gminy, dane z ośrodków zdrowia</i>
	• liczba dodatkowych godzin wyrównawczych i pozalekcyjnych przypadających na klasę • wyniki egzaminów gimnazjalnych • ilość osób korzystających z zajęć edukacyjnych oraz kształcenia ustawicznego	<i>GUS, dane wewnętrzne Gminy szkół i organizacji pozarządowych</i>
	• liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych rocznie na terenie Gminy • liczba osób uczestniczących w imprezach kulturalnych organizowanych na terenie Gminy • ilość programów animacyjnych realizowanych rocznie • liczba uczestników programów animacyjnych • ilość nowopowstałych kół zainteresowań do roku 2025	<i>GUS, dane wewnętrzne Gminy, dane z GOK</i>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 35 - Mierniki realizacji celów w obszarze gospodarczym

Cel Strategiczny	Miernik realizacji	Źródło
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I DOBRE WARUNKI DO INWESTOWANIA BAZĄ ROZWOJU GOSPODARCZEGO	ilość nowopowstałych działalności gospodarczych rocznie	<i>PUP, GUS, dane wewnętrzne Gminy, przedsiębiorcy</i>
	liczba osób korzystających z doradztwa w zakresie zakładania oraz prowadzenia działalności gospodarczej rocznie	
	liczba osób przekwalifikowanych zawodowo	
	ilość uzbrojonych terenów inwestycyjnych z uregulowanym stanem prawnym do 2025 roku	<i>dane wewnętrzne Gminy</i>
	ilość nowych inwestorów	
	ilość inwestycji wykorzystujących OZE w ramach działalności gospodarczej i rolniczej	
	liczba zmodernizowanych budynków przemysłowych i gospodarczych	
	liczba wydarzeń rekreacyjno-turystycznych organizowanych rocznie na terenie Gminy	<i>dane wewnętrzne Gminy</i>
	ilość funkcjonujących gospodarstw agroturystycznych do 2025 roku	
	liczba gospodarstw rolnych prowadzących dodatkową działalność gospodarczą	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 36 - Mierniki realizacji celów w obszarze przestrzeń

Cel Strategiczny	Miernik realizacji	Źródło
ŁAD PRZESTRZENNY I ZRÓWNOWAŻONE ŚRODOWISKO FILARAMI ROZWOJU GMINY	długość zmodernizowanych dróg km/rocznie	GUS, dane wewnętrzne Gminy
	ilość zmodernizowanych ścieżek rowerowych szt./rocznie	
	całkowity koszt inwestycji na drogi publiczne w Gminie [zł]	
	ilość zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej	
	ilość zmodernizowanych lamp energooszczędnych	
	liczba nowych instalacji wykorzystujących OZE	GUS, dane wewnętrzne Gminy
	liczba budynków poddanych termomodernizacji	

Źródło: Opracowanie własne

ZGODNOŚĆ CELÓW STRATEGICZNYCH Z KRAJOWYMI I WOJEWÓDZKIMI DOKUMENTAMI O CHARAKTERZE STRATEGICZNYM

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.

Strategia jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju.

Głównym jej celem jest poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce. Kierunki interwencji podporządkowane są schematowi trzech obszarów strategicznych, z którymi korelują założenia Strategii Rozwoju Gminy Luzino 2016-2025.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.	Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025		
	Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców Gminy Luzino	Przedsiębiorczość i dobre warunki do inwestowania bazą rozwoju gospodarczego	Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko filarami rozwoju Gminy
Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki		✓	✓
Równoważenie potencjałów rozwojowych regionu	✓	✓	✓
Efektywność i sprawność państwa	✓		✓

Strategia Rozwoju Kraju 2020.

Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym. Dokument wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne, w które wpisują się cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Luzino 2016 – 2025.

Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo	Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025		
	Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców Gminy Luzino	Przedsiębiorczość i dobre warunki do inwestowania bazą rozwoju gospodarczego	Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko filarami rozwoju Gminy
Sprawne i efektywne państwo	✓	✓	✓
Konkurencyjna gospodarka	✓	✓	✓
Spójność społeczna i terytorialna	✓	✓	

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 jest jedną z dziewięciu strategii zintegrowanych i stanowi odpowiedź na konieczność podniesienia jakości życia w Polsce w perspektywie roku 2020.

Jest jednocześnie punktem wyjścia do rozbudowy i podnoszenia jakości kapitału ludzkiego w Polsce poprzez zastosowanie właściwych rozwiązań, dostosowanych do potrzeb osób na każdym etapie życia.

Głównym celem realizacji Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. W dokumencie wyznaczono pięć celów szczegółowych, z którymi są spójne cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Luzino 2016-2025.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020	Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025		
	Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców Gminy Luzino	Przedsiębiorczość i dobre warunki do inwestowania bazą rozwoju gospodarczego	Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko filarami rozwoju Gminy
Cel szczegółowy 1 Wzrost zatrudnienia	✓	✓	✓
Cel szczegółowy 2 Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych	✓		✓
Cel szczegółowy 3 Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	✓		✓
Cel szczegółowy 4 Poprawa zdrowia obywateli efektywność systemu opieki zdrowotnej	✓		
Cel szczegółowy 5 Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli	✓	✓	

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie stanowi kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim. Celem strategicznym polityki regionalnej, wskazanym w Strategii, jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Ponadto w dokumencie ustalone zostały trzy cele, z którymi zgodne są cele strategiczne niniejszego dokumentu planistycznego.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020	Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025		
	Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców Gminy Luzino	Przedsiębiorczość i dobre warunki do inwestowania bazą rozwoju gospodarczego	Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko filarami rozwoju Gminy
Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów „konkurencyjność”	☑	☑	☑
Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych „spójność”	☑		☑
Cel szczegółowy 3 Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	☑	☑	

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego jest podstawowym i najważniejszym narzędziem prowadzonej przez samorząd województwa polityki regionalnej i wyznacza główne cele oraz kierunki dalszego rozwoju regionu. Strategia wskazuje 3 cele strategiczne, mające charakter ogólny i określające pożądane stany docelowe w ujęciu problemowym. Zgodność celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Luzino 2016-2025 roku z celami Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 prezentuje poniższa tabela.

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020	Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016 - 2025		
	Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców Gminy Luzino	Przedsiębiorczość i dobre warunki do inwestowania bazą rozwoju gospodarczego	Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko filarami rozwoju Gminy
Nowoczesna gospodarka		☑	☑
Aktywni mieszkańcy	☑	☑	
Atrakcyjna przestrzeń			☑

Ponadto cele strategiczne niniejszej Strategii są spójne z Regionalnymi Programami Strategicznymi stanowiącymi uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 w następującym stopniu:

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020	Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025		
	Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców Gminy Luzino	Przedsiębiorczość i dobre warunki do inwestowania bazą rozwoju gospodarczego	Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko filarami rozwoju Gminy
Mobilne Pomorze	☑		☑
Ekoefektywne Pomorze		☑	☑
Zdrowie dla Pomorzan	☑		
Aktywni Pomorzanie	☑	☑	
Pomorski Port Kreatywności		☑	
Pomorska Podróż			☑

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014 -2020 jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020. Tematyczny zakres oraz logika interwencji RPO WP są zdeterminowane zapisami sześciu Regionalnych Programów Strategicznych stanowiącymi uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego.

Zgodność priorytetów RPO WP z celami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Luzino do 2025 roku została przedstawiona w postaci tabeli.

Regionalne Programy Operacyjne dla Woj. Pom. na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025		
	Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców Gminy Luzino	Przedsiębiorczość i dobre warunki do inwestowania bazą rozwoju gospodarczego	Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko filarami rozwoju Gminy
Komercjalizacja wiedzy		☑	☑
Przedsiębiorstwa		☑	
Edukacja	☑		
Kształcenie zawodowe	☑	☑	
Zatrudnienie	☑	☑	☑
Integracja	☑		
Zdrowie	☑		☑
Konwersja	☑		☑
Mobilność	☑	☑	
Energia		☑	☑
Środowisko		☑	☑

Strategia Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020

Strategia Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 ma za zadanie zweryfikowanie obranych od 2006 r. kierunków w regionalnej polityce społecznej i zaplanowanie działań prowadzących do budowania nowego wymiaru integracji społecznej, koniecznego w kontekście zmian demograficznych, gospodarczych oraz społeczno-kulturowych. Strategia jest opracowaniem kompleksowym, obejmującym w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 jest integralną częścią Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 i stanowi tym samym dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym w obszarze aktywni mieszkańcy.

Cele strategiczne przyjęte w Strategii Rozwoju Gminy Luzino do 2025 roku są spójne z celem strategicznym nr 5 „Poprawa jakości życia mieszkańców i wzrost partycypacji społecznej” niniejszej Strategii Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.

Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020

Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020 zawiera 4 cele perspektywiczne, 12 średniookresowych, 1 priorytetowy oraz 60 kierunków działań. Każdemu z celów towarzyszy krótka charakterystyka stanu i problemów środowiska oraz wybranych uwarunkowań wynikających z przepisów prawa. Strategia Rozwoju Gminy Luzino jest spójna z Programem Ochrony Środowiska poprzez cel strategiczny nr 3 „Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego wraz z poprawą stanu infrastruktury technicznej”.

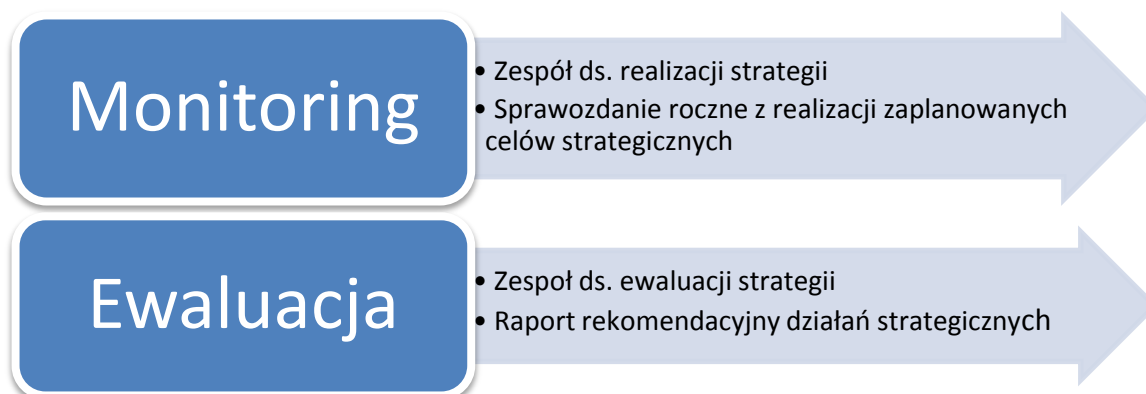

SYSTEM WDROŻENIA MONITORINGU I EWALUACJI

System wdrożenia monitoringu i ewaluacji Strategii jest niezbędny, aby zagwarantować, że postanowienia przyjęte w Strategii Rozwoju Gminy Luzino na lata 2016-2025:

- ❖ będą konsekwentnie realizowane;
- ❖ zapewni się warunki instytucjonalne i organizacyjne do ich wdrażania;
- ❖ nastąpi weryfikacja zapisów dokumentu w odniesieniu do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego.

Na potrzeby realizacji Strategii oraz realizacji poszczególnych działań w nich opisanych zaproponowano procedury związane z wdrożeniem, monitoringiem i ewaluacją oraz ewentualną procedurą dokonywania korekt zapisów w dokumencie planistycznym.

Monitoring

Zespół powołany zostanie zarządzeniem Wójta Gminy.

Znajdą się w nim członkowie zespołu strategicznego opracowującego dokument strategiczny oraz pracownicy wybranych referatów Urzędu Gminy. Do jego zadań należeć będzie nadzorowanie procesu wdrażania Strategii oraz czuwanie nad realizacją jej celów na płaszczyźnie organizacyjnej.

Zespół współpracować będzie z podmiotami odpowiedzialnymi za wdrażanie poszczególnych działań wynikających z celów strategicznych dokumentu oraz zaangażowany będzie w procesy pozyskiwania funduszy zewnętrznych na realizację zadań oraz organizację cyklicznych spotkań instytucji i partnerów z terenu Gminy. Postęp realizacji kierunków rozwoju zawartych w dokumencie określany będzie poprzez monitorowanie wskaźników operacyjnych poszczególnych działań określonych w Strategii.

Zespół **do 30 stycznia** każdego roku sporządzać będzie roczne sprawozdanie z wdrożenia dokumentu strategicznego za rok poprzedni. Wartości wskaźników zostaną przekazane przez instytucje bezpośrednio odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań wynikających z dokumentu planistycznego.

Minimalny zakres sprawozdania obejmie opis podjętych i realizowanych inicjatyw/projektów oraz plany i przewidywania co do działań zaplanowanych w danym roku.

Sprawozdanie stanowić będzie podstawę debaty na poziomie merytorycznym przez Radę Gminy i inne instytucje publiczne

Ewaluacja

Poziom ten obejmuje decyzyjny element wdrażania i monitorowania działań zapisanych w dokumencie Strategii oraz ich ocenę i aktualizację. Utworzony zostanie zespół ds. ewaluacji Strategii, w którego pracach udział brać będzie **Rada Gminy** oraz przedstawiciele wybranych instytucji lokalnych koordynujących realizację zadań zapisanych w Strategii.

Zespół ds. ewaluacji strategii **spotykać się będzie co dwa lata**. Pierwsze spotkanie odbędzie się w 2018 roku, w trakcie spotkania nastąpi ocena realizacji celów strategii na podstawie sprawozdania przygotowanego przez zespół ds. realizacji strategii.

Zespół opracuje **Raport Rekomendacyjny** działań strategicznych, który zawierać będzie zadania priorytetowe oraz przedstawiać będzie propozycje ewentualnych zmian Strategii na rok następny.

Wnioski opracowane przez Zespół przekazywane będą Wójtowi Gminy, która podejmować będzie decyzję o ich uwzględnieniu bez konieczności podejmowania uchwały o aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy lub o konieczności podjęcia takiej uchwały, jeżeli zaproponowane zmiany będą tego wymagać.

Ocena realizacji celów i rekomendacje zmian w odniesieniu do konkretnych zadań powinny uwzględniać priorytetyzację zadań najpilniejszych i najbardziej potrzebnych pod względem rozwojowym.

Spis rysunków

Rysunek 1 - Etapy powstawania dokumentu strategicznego.....	5
Rysunek 2 - Struktura dokumentu.....	6
Rysunek 3 - Gmina Luzino według regionalizacji fizycznogeograficznej	9
Rysunek 4 - Położenie Powiatu Wejherowskiego na tle Województwa Pomorskiego oraz Gminy Luzino na tle Powiatu Wejherowskiego	9
Rysunek 5 - Mapa Gminy Luzino	10
Rysunek 6 - Formy użytkowania gruntów Gminy Luzino w ujęciu procentowym.....	11
Rysunek 7 - Infrastruktura drogowa na terenie Gminy Luzino.....	12
Rysunek 8 - Kościół pod wezwaniem św. Wawrzyńca w Luzinie.....	16
Rysunek 9 - Stacja kolejowa w Luzinie na początku XX wieku	17
Rysunek 10 - Obszary chronione na terenie Gminy Luzino.....	21
Rysunek 11 - Głaz narzutowy w luzińskich lasach	22
Rysunek 12 - Trasa biegowa „Wolność jest w naturze” w Luzinie	23
Rysunek 13 - Mapa trasy "Zielony Punkt Kontrolny"	24
Rysunek 14 - Przebieg Niebieskiego Szlaku Rowerowego przez Gminę Luzino	25
Rysunek 15 - Czołg ze zbiorów Muzeum Techniki Wojskowej "Gryf"	26
Rysunek 16 - Zmiana liczby mieszkańców Gminy Luzino w latach 2011-2015 [stan na 31 XII]	27
Rysunek 17 - Procentowa struktura mieszkańców w podziale na płeć w Gminie Luzino w roku 2015 [stan na 31 XII]	28
Rysunek 18 - Przyrost naturalny (na 1000 osób) w Gminie Luzino w latach 2011-2015	29
Rysunek 19 - Procentowy udział ludności według ekonomicznych grup wieku na poziomie gminy, powiatu, województwa i kraju w 2014 roku [stan na 31 XII].....	30
Rysunek 20 - Udział procentowy podmiotów na terenie Gminy Luzino wg działów PKD 2007.....	33
Rysunek 21 - Liczba bezrobotnych w Gminie Luzino w latach 2011-2016.....	37
Rysunek 22 - Gminna Biblioteka Publiczna w Luzinie (dawny kościół ewangelicki).....	43
Rysunek 23 - Hala Widowiskowo-Sportowa im. Marszałka Macieja Płazyńskiego	44

Spis tabel

Tabela 1 - Wykaz miejscowości na terenie Gminy Luzino wraz z ilością mieszkańców	10
Tabela 2 - Powierzchnia geodezyjna Gminy Luzino według kierunków wykorzystania [w ha].....	11
Tabela 3 - Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Luzino	12
Tabela 4 - Infrastruktura wodociągowa w Gminie Luzino [stan na 31 XII 2015 r.]	14
Tabela 5 - Infrastruktura kanalizacyjna w Gminie Luzino [stan na 31 XII 2015 r.]	14
Tabela 6 – Historia miejscowości w Gminie Luzino i ich walory.....	18
Tabela 7 - Liczba ludności w Gminie Luzino w latach 2011-2015 [stan na 31 XII]	27
Tabela 8 - Ruch naturalny ludności w Gminie Luzino w latach 2011-2015.....	28
Tabela 9 - Migracje ludności na pobyt stały w Gminie Luzino w latach 2011-2015.....	29
Tabela 10 - Ludność według wieku w Gminie Luzino w latach 2011-2015 [stan na 31 XII]	29
Tabela 11 - Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Gminie Luzino w latach 2010-2014 w podziale na płeć [stan na 31 XII]	30

Tabela 12 - Wskaźnik obciążenia demograficznego Gminy Luzino w latach 2010-2014 [stan 31 XII]	31
Tabela 13 - Wykaz podmiotów (według działów PKD 2007) zarejestrowanych na terenie Gminy Luzino w roku 2015 [stan na 31 XII]	32
Tabela 14 - Podmioty zarejestrowane na terenie Gminy Luzino wg form prawnych w 2011-2015	33
Tabela 15 - Podmioty zarejestrowane na terenie Gminy Luzino według klas wielkości w latach 2011-2015	34
Tabela 16 - Podmioty wpisane do rejestru REGON na terenie gmin Powiatu Wejherowskiego na 10 tys. ludności w roku 2014	34
Tabela 17 - Przykładowi przedsiębiorcy działający na terenie Gminy Luzino	34
Tabela 18 - Liczba bezrobotnych w Gminie Luzino oraz Powiecie Wejherowskim w latach 2011-2016	36
Tabela 19 - Stopa bezrobocia na poziomie powiatu, województwa, kraju w latach 2011-2016	37
Tabela 20 - Zasoby mieszkaniowe w Gminie Luzino w latach 2010-2014	37
Tabela 21 - Mieszkania oddane do użytkowania w Gminie Luzino w latach 2011-2015	38
Tabela 22 - Mieszkania socjalne w zasobach Gminy Luzino w latach 2012-2014	38
Tabela 23 - Środowiskowa pomoc społeczna w Gminie Luzino w latach 2010-2014	39
Tabela 24 - Świadczenia rodzinne w Gminie Luzino w latach 2010-2014	39
Tabela 25 - Szkoły oraz ilość uczniów na terenie Gminy Luzino dla dzieci i młodzieży w roku 2015	41
Tabela 26 - Wychowanie przedszkolne na terenie Gminy Luzino w roku 2015	41
Tabela 27 - Biblioteka publiczna w Gminie Luzino w 2014 r.	42
Tabela 28 - Cel strategiczny, operacyjne i kierunki działań w obszarze społecznym dla Gminy Luzino na lata 2016–2025	69
Tabela 29 - Cel strategiczny, operacyjne i kierunki działań w obszarze gospodarczym dla Gminy Luzino na lata 2016-2025	70
Tabela 30 - Cel strategiczny, operacyjne i kierunki działań w obszarze przestrzennym dla Gminy Luzino na lata 2016-2025	71
Tabela 31 - Projekty w sferze społecznej dla Gminy Luzino na lata 2016-2025	72
Tabela 32 - Projekty w sferze gospodarczej dla Gminy Luzino na lata 2016-2025	75
Tabela 33 - Projekty w sferze przestrzeni dla Gminy Luzino na lata 2016-2025	78
Tabela 34 - Mierniki realizacji celów w obszarze społecznym	81
Tabela 35 - Mierniki realizacji celów w obszarze gospodarczym	82
Tabela 36 - Mierniki realizacji celów w obszarze przestrzeni	83

Spis źródeł

- *Urząd Gminy Luzino (www.luzino.eu)*
- *Biuletyn Informacji Publicznej Gminy Luzino (bip.luzino.pl)*
- *Gminny Ośrodek Kultury w Luzinie (www.gok.luzino.pl)*
- *Gminna Biblioteka Publiczna w Luzinie (www.luzino.info)*
- *Gminny Ośrodek Sportu, Rekreacji i Turystyki w Luzinie (www.gosrit.luzino.pl)*
- *Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych*

- *Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej*
- *Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Obszary Natura 2000*
(www.natura2000.gdos.gov.pl)
- *Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Geoserwis* (www.geoserwis.gdos.gov.pl)
- *Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku*
- *Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych*
- *Nadleśnictwo Strzebielino*
- *Powiatowy Urząd Pracy w Wejherowie*
- *Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku*
- *Zarząd Drogowy dla Powiatu Puckiego i Wejherowskiego*
- *Narodowy Fundusz Zdrowia, Zintegrowany System Pacjenta*
- *Gród nad Luzińska Strugą – Gmina Luzino w malarstwie i fotografii, Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich „Pro Bono” w Luzinie, Luzino 2015*
- *Kaszuby – przewodnik turystyczny, Jarosław Ellwart, wyd. Region, Gdynia 2009*
- *Bogactwo kulturowe i przyrodnicze wsi pomorskiej, Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku, Gdańsk 2007*
- *Muzeum Techniki Wojskowej "Gryf"*